

Heidelberský KATECHISMUS

to jest

křesťanské učení

nově podle vydání herbornského z roku 1623 přeložené a biblickými doklady
tohoto vydání opatřené.

PŘEDMLUVA

*I tento starý reformační katechismus má své dějiny. Jeho sepsáním pověřil kurfiřt Bedřich III. dva bohoslovce, Zachariáše Ursina (1534 – 1583) a Kašpara Oleviana (1536 – 1587). Katechismus se původně jmenoval „Katechismus nebo křesťanské učení“; protože byl původně vydán v Heidelbergu (19. ledna 1563), dostalo se mu jména Heidelbergský katechismus, pod nímž je znám v celém světě. Původní řeč, v níž byl nejdříve vydán, byla němčina. Potom následovala další tři německá vydání, ale z nich byl přeložen ještě téhož roku do latiny a holandštiny. Již roku 1567 se dostal do Maďarska, o několik let později byl přeložen do angličtiny a francouzštiny a ještě v 16. století vyšel řecky. Následoval překlad do polštiny, do italštiny a již roku 1619 byl vydán česky. Titulní list tohoto vydání zní: *Katechismus Náboženstwj pravého Křesťanského Pro Dítky Křesťanské obogio Pohlawi, Yazykem Českým vyložené od Kněze Jakuba Akanthydo Mitysa Welko-Polonského Pastýře Cýrkwe Boží v Sskramnice, Wytisstěné w Starém Městě Pražském v Pawla Sessya. Léta 1619.*“ Jemu však téhož roku předcházelo vydání mající text latinský a český. Další vydání vyšlo roku 1723 v emigraci, čtvrté bylo vydáno roku 1783 v Brně. Po tolerančním patentu byl katechismus vydáván častěji, hlavně péčí Heřmana z Tardy, Josefa Veselého, Lic. J. Hájka. Roku 1930 Dr. Viktor Hájek a Dr. J. B. Jeschke katechismus jazykově opravili a dvakrát jej vydal Dr. Hájek, čtyřikrát Českobratrské nakladatelství péčí Bohumila Procházky, katechety v Brně. Toto vydání je přinejmenším vydáním sedmnáctým. Liší se však od předcházejících tím, že bylo pořízeno jednak podle herbornského vydání z roku 1623, nejstaršího to vydání, které mi bylo přístupné, za použití edice německé z roku 1934, která o sobě praví, že se opírá o první vydání z roku 1563. Zatím však v roce 1938 vyšlo nové kritické vydání katechismu, jehož však pro tento překlad již nemohlo být použito. Tento český překlad je do otázky 30. v podstatě zpracován podle návrhu zvěčnělého profesora Husovy fakulty Slavomila Daňka. Dále se tento překlad liší od starších připojenými biblickými doklady. Mnohá česká vydání měla doklady více méně libovolně volené a neodpovídající dokladům původním. Toto vydání však má zřetel k dokladům původním, i když je, žel, také ještě úplně nevyčerpává. Proto si nemůže činit nárok, aby bylo nazváno vědeckým, i když se mu ze všech dosavadních českých vydání nejvíce přibližuje.*

Tento katechismus je znám mnoha evangelickým generacím, protože mu bylo učeno od doby toleranční. Důvod jeho rozšíření tkví ve výraznosti, s jakou je zde tlumočeno svědectví Pisma svatého. Protože vyjadřuje plně východisko reformace, přestal být knihou výlučně konfesijní, neboť zvláštnosti kalvínského a reformovaného učení i zvláštnosti ostatních reformačních směrů nemohou již být důvodem ke konfesijním třenicím. Kdo by k nim viděl popud v novém vydání tohoto katechismu, prozrazoval by jen, že theologicky ustrnul a že ztrácí čas i sílu, které nutno vynaložit na živé a stále tvůrčí hodnoty, které byly společným majetkem celé reformace. Zdá-li se komu, že katechismus je neoblíbenou učebnicí dogmatických pouček, nechť nezapomíná, že bez řádného formulování biblických pravd se všechno učení ocitá na písku. I ti, kdo se pokoušeli napsat svůj katechismus, posléze dokázali, že se neobešli bez heidelbergského vzoru. Hledá-li kdo alespoň částečnou pomůcku k vyučování tomuto katechismu, pak bych ho chtěl upozornit na to, že v jednom vydání jsou otázky rozděleny na tři skupiny podle věku dětí. Do první skupiny pro děti nejmenší jsou vybírány otázky 1., 2., 4., 18., 21., 22., 23., 26., 29., 31., 32., 53., 59., 68., 71., 77., 92., 119. Pro větší děti otázky 3., 5., 6., 7., 8., 10., 13., 15., 19., 20., 24., 25., 33., 34., 35., 37., 38., 40., 41., 44., 45., 46., 50., 52., 54., 55., 57., 58., 60., 66., 69., 75., 81., 83., 86., 91., 93., 94., 96.,

103., 104., 105., 108., 110., 112., 113., 116., 118., 120., 121., 122., 123., 124., 125., 126., 127., 128., 129. Pro nejvyšší stupeň zbývají otázky ostatní.

Jsme Pánu Bohu vděční, může-li tento dobrý katechismus opět vyjít, aby konal dále svou věrnou a osvědčenou službu. Není ničím více a ničím méně než svědectvím vycházejícím z Písma svatého a současně jeho pečlivým výkladem. Je třeba stále více těch, kdož bez obav před těžkostmi vyučování se stanou milovníky Slova Božího a svědky o ospravedlnění samou toliko vírou v Ježíše Krista a vyznavači skutečnosti, že si je Pán Bůh milostivě vyvolil za svůj lid. Toť odkaz reformace. O tom svědčil a to vyznával veliký učitel Písma Augustin, tomu učil Mistr Jan Hus své studenty a posluchače v kapli betlémské, na tomto vyznání stála naše Jednota bratrská, znovu je mohutně vyjádřil Dr. Martin Luther a v tom pokračoval ženevský reformátor Jan Kalvín i curyšský svědek Huldrych Zwingli. Bud'me jejich pokračovateli!

*V Poděbradech, ve výročí vydání
tolerančního patentu roku 1948*

J. B. JESCHKE

1.

V čem jest jediné tvé potěšení v životě i v smrti?

Jediné mé potěšení jest v tom, že živ jsa i umíraje¹ nejsem sám svůj, nýbrž tělem i duší² jsem svého věrného spasitele Jezukrista³. On svou drahou krví dokonale zaplatil⁴ za všechny mé hříchy, mne vykoupil ze všeliké moci ďáblovy⁵ a tak mne zachovává⁶, že bez vůle Otce mého v nebesích ani vlas nemůže mi s hlavy spadnouti⁷, ano, také mně vše musí sloužiti k dobrému⁸. Proto mne též ujišťuje svým Duchem svatým o životě věčném⁹ a působí, že nadále jsem ze srdce ochoten a hotov jemu žíti¹⁰.

2.

Kolik věcí je ti potřebí znát, abys takto potěšen mohl blahoslaveně žít i zemřít?

Tři věci¹¹ je mi potřebí znát, abych mohl blahoslaveně žít i zemřít: za první, jak veliký jest můj hřích a má bída¹², za druhé, jak se mi dostalo vykoupení¹³ ze všech mých hříchů a ze všeliké mé bídy, a za třetí, jak mám Bohu býti vděčný za takové vykoupení¹⁴.

---

¹ Nebo buďto že jsme živi, Pánu živi jsme; buďto že mřeme, Pánu mřeme. A tak buď že jsme živi, buď že umíráme, Páně jsme (Ř 14,8).

² Zdalíž nevíte, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž přebývá v vás, kteréhož máte od Boha, a nejste sami svoji? (1 K 6,19)

³ Vy pak Kristovi, a Kristus Boží (1 K 3,23).

⁴ Vědouce, že ne těmi porušitelnými věcmi, stříbrem nebo zlatem, vykoupeni jste z marného vašeho obcování podle ustanovení otců, ale drahou krví jakožto Beránka nevinného a neposkvrněného, Krista (1 P 1,18-19). Krev Ježíše Krista Syna jeho očisťuje nás od všelikého hříchu (1 J 1,7b). A onť jest obět slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa (1 J 2,2).

⁵ Na toť jest zjeven Syn Boží, aby kazil skutky ďáblovy (1 J 3,8b).

⁶ Tatoť jest pak vůle toho, kterýž mne poslal, Otcova, abych všecko, což mi dal, neztratil (J 6,39a).

⁷ Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečteni jsou (Mt 10,30). Ale vlas s hlavy vaší nezahyne (L 21,18).

⁸ Vímeť pak, že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému, totiž těm, kteříž podle uložení jeho povolání jsou (Ř 8,28).

⁹ Kterýž i znamenal nás, a dal závdavek Ducha svatého v srdce naše (2 K 1,22). Bůhtť jest, kterýž i dal nám závdavek Ducha svého (2 K 5,5b). Znamenání jste Duchem zaslíbení Svatým, kterýž jest závdavek dědictví našeho, na vykoupení toho, což jím dobyto jest, k chvále slávy jeho (Ef 1,13b-14). A tenť Duch osvědčuje duchu našemu, že jsme synové Boží (Ř 8,16).

¹⁰ Nebo kteřížkoli Duchem Božím vedeni bývají, ti jsou synové Boží (Ř 8,14).

¹¹ Že tak psáno jest a tak musil Kristus trpěti, a třetího dne z mrtvých vstáti, a aby bylo kázáno ve jménu jeho pokání a odpuštění hříchů mezi všemi národy, počna od Jeruzaléma (L 24, 46b-47). A takoví jste někteří byli, ale obmyti jste, ale posvěceni jste, ale ospravedlněni jste ve jménu Pána Jezukrista a skrze Ducha Boha našeho (1 K 6,11). Byliť jsme zajisté i my někdy nesmyslní, tvrdošíjní, bloudiví, sloužící žádostem a rozkošem rozličným, v zlosti a v závisti bydlíce, ohyzdní, vespolek se nenávidíce. Ale když se zjevila dobrota a láska k lidem Spasitele našeho Boha, ne z skutků spravedlnosti, kteréž bychom my činili, ale podle milosrdenství svého spasil nás, skrze obmytí druhého narození, a obnovení Ducha svatého, kteréhož vylil na nás hojně, skrze Jezukrista Spasitele našeho, abychom, ospravedlněni jsouce milostí jeho, byli dědicové v naději života věčného (Tt 3,3-7).

¹² Byste slepi byli, hříchu byste neměli; ale nyní pravíte: Vidíme, protože hřích váš zůstává (J 9,41b). Kdybych byl nepřišel a nemluvil jim, hříchu by neměli; ale nyní výmluvy nemají z hříchu svého (J 15,22).

¹³ Tototť jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista (J 17,3).

¹⁴ O to stojíce, což by se dobře líbilo Pánu (Ef 5,10).

První díl

O BÍDĚ ČLOVĚKA

3.

Odkud poznáváš svou bídu?

Svou bídu poznávám ze zákona Božího. Nebo skrze zákon poznání hřícha (Ř 3,20).

4.

Co žádá na nás zákon Boží?

Zákon Boží na nás žádá, čemu učí souhrnem Kristus v evangeliu Matoušově v kapitole 22: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a ze vši duše své, a ze vši myslí své. To jest přední a veliké přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Na těch dvou přikázáních všecken zákon záleží i proroci¹⁵.“

5.

Můžeš to vše plnit dokonale?

Nemohu to vše dokonale plnit¹⁶, neboť z přirozenosti jsem nakloněn nenávidět Boha i svého bližního¹⁷.

6.

Stvořil tedy Bůh člověka tak zlého a převráceného?

Bůh nestvořil člověka tak zlého a převráceného, nýbrž dobrého¹⁸ a k obrazu svému¹⁹, to jest vskutku spravedlivého a svatého, aby vpravdě poznával svého stvořitele, jej srdečně miloval, chválil a oslavoval, a byl s ním živ ve věčném blahoslavenství²⁰.

---

¹⁵ Milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, a ze vši duše své, a ze vši síly své, i ze vši myslí své, a bližního svého jako sebe samého (L 10,27b).

¹⁶ Není spravedlivého ani jednoho. Neboť není rozdílu. Všickniť zajisté zhřešili, a nemají slávy Boží (Ř 3,10b a 23). Pakliť díme, že hříchu nemáme, sami se svodíme, a pravdy v nás není (1 J 1,8).

¹⁷ Protože smýšlení těla jest nepřátelské Bohu; nebo Zákonu Božímu není poddáno, a aniž hned může býti (Ř 8,7). I my všickni žili jsme někdy v žádostech těla našeho, činivše to, což se líbilo tělu a myslí, a byli jsme z přirození synové hněvu jako i jiní (Ef 2,3b).

¹⁸ A viděl Bůh vše, což učinil, a aj, bylo velmi dobré (Gn 1,31a).

¹⁹ Učiňme člověka k obrazu našemu, podlé podobenství našeho, a ať panují nad rybami mořskými, a nad ptactvem nebeským, i nad hovady, a nade vši zemí, i nad všelikým zeměplazem hýbajícím se na zemi. I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil jej, muže a ženu stvořil je (Gn 1,26b-27).

²⁰ My pak všickni odkrytou tváří slávu Páně jakožto v zrcadle spatřující, v týž obraz proměnění býváme od slávy v slávu, jakožto od Ducha Páně (2 K 3,18). A oblékli toho nového, obnovujícího se k známosti jasné, podle obrazu toho, jenž jej stvořil (Ko 3,10). *Vám náleží* obléci nového člověka, podle Boha stvořeného, v spravedlnosti a v svatosti pravdy (Ef 4,24).

7.

Z čeho je tedy takováto zkaženost člověka?

Takováto zkaženost člověka jest z pádu a neposlušenství Adama a Evy, prvních našich rodičů v ráji²¹. Zde byla naše přirozenost tak otrávena, že všichni býváme počati a rodíme se v hříších²².

8.

Jsme však natolik zkaženi, že veskrze jsme neschopni čehokoli dobrého a nakloněni ke všemu zlému?

Jsme tak velice zkaženi²³, leč bychom byli Duchem Božím znovu zrozeni²⁴.

9.

Nečiní Bůh člověku bezpráví, žádá-li na něm ve svém zákoně, co konati nemůže?

Bůh nečiní člověku bezpráví, žádá-li na něm ve svém zákoně, co konati nemůže²⁵, neboť jej stvořil takového, že to konati mohl. Ale člověk, naveden ďáblem²⁶, oloupil²⁷ svévolnou neposlušností sebe i své potomstvo o tyto dary.

---

²¹ Gn 3. A protož jakož skrze jednoho člověka hřích na svět všel a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili (Ř 5,12). A tak tedy, jakž skrze pád jeden všickni lidé přišli k odsouzení, tak i skrze ospravedlnění jednoho všickni lidé mohou přijíti k ospravedlnění života. Neb jakož skrze neposlušenství jednoho člověka učiněno jest mnoho hříšných, tak i skrze poslušenství jednoho spravedliví učiněni budou mnozí (Ř 5,18-19).

²² Aj, v nepravosti zplozen jsem, a v hříchu počala mne matka má (Ž 51,7). Byl pak Adam ve stu a třiceti letech, když zplodil syna ku podobenství svému a k obrazu svému (Gn 5,3a).

²³ Což se narodilo z těla, tělo jest, a což se narodilo z Ducha, duch jest (J 3,6). Viděl Hospodin, an se rozmnožuje zlost lidská na zemi, a že by všeliké myšlení srdce jejich nebylo než zlé po všecken čas (Gn 6,5b). Kdo toho dokáže, aby čistý z nečistého pošel? Ani jeden (Jb 14,4). Nadto ohavný a neužitečný člověk, kterýž pije nepravost jako vodu. Kteřížto když počali ssužování, a porodili nepravost, hned břicho jejich strojí jinou lest (Jb 15,16 a 35). Všickni my jako ovce zbloudili jsme, jeden každý na cestu svou obrátili jsme se, a Hospodin uvalil na něj nepravosti všech nás (Iz 53,6).

²⁴ Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůž vjíti do království Božího (J 3,5b).

²⁵ *Vám náleží* obléci nového člověka, podle Boha stvořeného, v spravedlnosti a v svatosti pravdy. Protož složíce lež, mluvtež pravdu jeden každý s bližním svým; nebo jsme vespolek údové (Ef 4,24b-25).

²⁶ Člověk jeden šel z Jeruzaléma do Jericho, i upadl mezi lotry. Kteříž obloupivše jej a zranivše, odešli, odpolu živého nechavše (L 10,30b).

²⁷ A protož jakož skrze jednoho člověka hřích na svět všel a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili (Ř 5,12).

10.

Míní Bůh takové neposlušnosti a odpadnutí nechati bez trestu?

Bůh naprosto nemíní nechati bez trestu²⁸ neposlušnosti a odpadnutí, nýbrž hněvem zuří proti vrozeným i činěným hříchům a trestá je časně i věčně podle spravedlivého rozhodnutí, jak řekl: Zlořečený, kdož by nezůstal v řečech zákona tohoto a nečinil jich²⁹ (Dt 27,26).

11.

Cožpak není Bůh také milosrdný?

Bůh jest jistě milosrdný³⁰, ale také spravedlivý³¹. A právě jeho spravedlnost požaduje, aby hřích proti samé Boží svrchovanosti byl potrestán věčným, to jest nejpřísnějším trestem na těle i na duši.

---

²⁸ A protože jakož skrze jednoho člověka hřích na svět všel a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili (Ř 5,12). A jakož uloženo lidem jednou umřítí, a potom bude soud (Žd 9,27).

²⁹ Kteříž pak koli z skutků Zákona jsou, pod zlořečenstvím jsou. Nebo psáno jest: Zlořečený každý, kdož nezůstává ve všem, což jest psáno v knihách Zákona, aby to plnil (Ga 3,10).

³⁰ Hospodin, Hospodin, Bůh silný, lítostivý a milostivý, dlouhočekající a hojný v milosrdenství a pravdě (Ex 34,6b).

³¹ Já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne (Ex 20,5b). Nebo ty, ó Bože silný, neoblíbíš bezbožnosti, nemá místa u tebe nešlechtník (Ž 5,5). A netáhněte jha s nevěřícími. Nebo jaký jest spolek spravedlnosti s nepravostí? A jaké obcování světla s temnostmi? (2 K 6,14).

Druhý díl

O VYKOUPENÍ ČLOVĚKA

12.

Jak ujdeme trestu a dojdeme zase milosti, chce-li Bůh, aby se učinilo zadost jeho spravedlnosti?

Chce-li Bůh, aby se jeho spravedlnosti učinilo zadost³², ujdeme trestu a dojdeme zase milosti, učiníme-li spravedlnosti plně zadost buďto sami, anebo za nás někdo jiný³³.

13.

Můžeme však učiniti zadost sami sebou?

Sami sebou nemůžeme pranic učiniti zadost. Naopak každodenně ještě rozmnožujeme svůj dluh³⁴.

14.

Může-li pak za nás učiniti zadost některé pouhé stvoření?

Žádné stvoření nemůže za nás učiniti zadost již proto, že Bůh nechce na jiném stvoření trestati, co člověk zavini³⁵. A pak žádné pouhé stvoření ani nemůže unést břímě věčného Božího hněvu proti hříchu, aby jiné z něho vykoupilo³⁶.

---

³² Já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne (Ex 20,5b). Já neospravedlním bezbožného (Ex 23,7b).

³³ Nebo seč nemohl býti Zákon, byv mdlý pro tělo, Bůh poslav Syna svého v podobnosti těla hřícha, a to příčinou hřícha, odsoudil hřích na těle, aby spravedlnost Zákona vyplněna byla v nás, kteříž nechodíme podle těla, ale podle Ducha (Ř 8,3-4).

³⁴ Nezdržel-li by Bůh hněvu svého, klesli by před ním spolu spuntovaní, jakkoli mocní (Jb 9,13). An při svatých jeho není dokonalosti, a nebesa nejsou čistá před očima jeho (Jb 15,15). A odpusť nám viny naše, jakož i my odpouštíme vinníkům našim (Mt 6,12).

³⁵ Poněvadž tedy dítky účastnost mají těla a krve, i on též podobně účasten jest jich, aby skrze smrt zahladil toho, kterýž má vladařství smrti, to jest ďábla (Žd 2,14).

³⁶ Budeš-li nepravosti šetřiti, Hospodine Pane, kdo ostojí? (Ž 130,3).

15.

Jakého si tedy musíme hledati prostředníka a vykupitele?

Musíme si hledati takového prostředníka a vykupitele, který je vskutku spravedlivý člověk, a přece mocnější nad všechna stvoření, tedy spolu pravý Bůh³⁷.

16.

Proč musí býti skutečný a spravedlivý člověk?

Skutečný člověk musí býti proto, že Boží spravedlnost požaduje, aby člověčenství, které zhřešilo, jí také zadost učinilo³⁸. Spravedlivý pak musí býti, protože za jiné by nemohl dosti učiniti ten, kdo by sám byl hříšník³⁹.

17.

Proč musí býti spolu pravý Bůh?

Spolu pravý Bůh musí býti, aby silou svého Božství byl s to unésti břímě hněvu Božího na svém člověčenství⁴⁰ a nám získat a navrátit spravedlnost a život⁴¹.

---

³⁷ Nebo poněvadž skrze člověka smrt, také i skrze člověka vzkříšení z mrtvých (1 K 15,21). Za dnů jeho spasen bude Juda, a Izrael bydliti bude bezpečně, a toť jest jméno jeho, kterýmž ho nazývati bude: Hospodin spravedlnost naše (Jr 23,6). Kterýžto vydal bezbožným hrob jeho, a bohatému, aby byl usmrcen, ješto však nepravosti neučinil, aniž jest nalezena lest v ústech jeho (Iz 53,9). Nebo toho, kterýž hříchu nepoznal, za nás učinil hříchem, abychom my učiněni byli spravedlností Boží v něm (2 K 5,21). Kterýžto učiněn jest knězem ne podle zákona přikázání tělesného, ale podle moci života neporušitelného (Žd 7,16). Protož sám Pán dá vám znamení: Aj, panna počne, a porodí syna, a nazůve jméno jeho Immanuel (Iz 7,14). Nebo seč nemohl býti Zákon, byv mdlý pro tělo, Bůh poslav Syna svého v podobnosti těla hřícha, a to příčinou hřícha, odsoudil hřích na těle (Ř 8,3). V těch dnech a za času toho způsobím to, aby zrostl Davidovi výstřelek spravedlivý, kterýž konati bude soud a spravedlnost na zemi (Jr 33,15).

³⁸ A protož jakož skrze jednoho člověka hřích na svět všel a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili. Ale ne jako hřích, tak i milost. Nebo poněvadž onoho pádem jednoho mnoho jich zemřelo, mnohem více milost Boží a dar z milosti toho jednoho člověka Jezukrista na mnohé rozlit jest (Ř 5,12 a 15).

³⁹ Nebo i Kristus jedinou za hříchy trpěl, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu, umrtven jsa z strany těla, ale obživen z strany Ducha (1 Pt 3,18). Nejpohrdanější zajisté a nejopovrženější byl z lidí, muž bolesti, a kterýž zkusil nemocí, a jako ukřívající tvář svou; nejpohrdanější, pročez jsme ho za nic nevážili. Ještote on nemoci naše vzal, a bolesti naše vlastní on nesl, my však domnívali jsme se, že jest raněn, a ubit od Boha, i strápen. Taktě se líbilo Hospodinu jej stírati, a nemocí trápati, aby polože duši svou v oběť za hřích, viděl símě své, byl dlouhověký, a to, což se líbí Hospodinu, skrze něho šťastně konáno bylo. Z práce duše své užří užitek, jímž nasycen bude. Známostí svou ospravedlní spravedlivý služebník můj mnohé; nebo nepravosti jejich on sám ponese (Iz 53,3-4 a 10-11).

⁴⁰ Z úzkosti a z soudu vyňat jest, a protož rod jeho kdo vypraví, ačkoli vyřat jest z země živých, a zraněn pro přestoupení lidu mého? (Iz 53,8). Jehožto Bůh vzkřísil, zprostiv ho bolesti smrti, jakož nebylo možné jemu držánu býti od ní (Sk 2,24). Nebo i Kristus jedinou za hříchy trpěl, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu, umrtven jsa z strany těla, ale obživen z strany Ducha (1 Pt 3,18). Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný (J 3,16).

⁴¹ Ten život zjeven jest, a my jsme viděli jej, a svědčíme, i zvěstujeme vám ten život věčný, kterýž byl u Otce, a zjeven jest nám (1 J 1,2b). Boha žádný nikdy nespátřil, ale milujeme-liť jedni druhé, Bůh v nás přebývá, a láska jeho dokonalá jest v nás (1 J 4,12).

Kdo však je takový prostředník, aby byl spolu pravý Bůh i skutečný a spravedlivý člověk?

Takový prostředník jest Pán náš, Ježíš Kristus⁴², který je nám darován jako dokonalé vykoupení a spravedlnost⁴³.

Odkud to víš o něm?

O tomto prostředníku vím ze svatého evangelia, které sám Bůh na počátku zjevil v ráji⁴⁴, napotom je dával zvěstovati svatými praotci i proroky⁴⁵, jakoby obrazy osvědčil oběťmi a jinými obřady Zákona⁴⁶, nakonec však naplnil v svém nejmilejším Synu⁴⁷.

---

⁴² Aj, panna těhotná bude, a porodí syna, a nazúveš jméno jeho Emmanuel, jenž se vykládá: S námi Bůh (Mt 1,23). A v pravdě velikéť jest tajemství zbožnosti, že Bůh zjeven jest v těle, ospravedlněn v Duchu, ukázal se andělům, kázán jest pohanům, uvěřeno jemu na světě, vzhůru přijat jest ve slávu (1 Tm 3,16). Nebo narodil se vám dnes Spasitel, jenž jest Kristus Pán, v městě Davidově (L 2,11).

⁴³ Vy pak jste z něho v Kristu Ježíši, kterýž učiněn jest nám moudrost od Boha, i spravedlnost, i posvěcení, i vykoupení (K 1,30).

⁴⁴ Nad to, nepřítelství položím mezi tebou a mezi ženou, i mezi semenem tvým a semenem jejím; ono potře tobě hlavu, a ty potřeš jemu patu (Gn 3,15).

⁴⁵ Ano požehnání budou v semeni tvém všickni národové země, proto že jsi uposlechl hlasu mého (Gn 22,18). Nebude odjata berla od Judy, ani vydavatel zákona od noh jeho, dokudž nepřijde Sílo; a k němu se shromáždí národové. Uváže k vinnému kmenu osle své, a k výbornému kmenu oslátko oslice své. Práti bude u víně roucho své, a v červeném víně oděv svůj (Gn 49,10-11). Evangelium Boží, kteréžto zdávna zaslíbil skrze proroky své v Písmích svatých (Ř 1,1b-2). Častokrát a rozličnými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky, v těchto pak posledních dnech mluvil nám skrze Syna svého (Žd 1,1). Ježíše toho Nazaretského, muže od Boha zveličeného mezi vámi mocmi a zázraky a znameními, kteréž činil skrze něho Bůh uprostřed vás, jakož i vy sami víte, toho, pravím, vydaného, z uložené rady a předzvěděni Božího vzavše a skrze ruce nešlechtných ukřižovavše, zamordovali jste. Jehožto Bůh vzkřísil, zprostitv ho bolestí smrti, jakož nebylo možné jemu držánu býti od ní (Sk 2,22-24). Jemuť všickni proroci svědectví vydávají, že odpuštění hříchů vezme skrze jméno jeho všeliký, kdožkoli uvěřil by v něho (Sk 10,43).

⁴⁶ Nebo kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně; nebť jest on o mně psal (J 5,46). Tehdy řekl jsem: Aj, jdut', (jakož v knihách psáno jest o mně), abych činil, ó Bože, vůli tvou (Žd 10,7).

⁴⁷ Nebo konec Zákona jest Kristus k ospravedlnění všelikému věřícímu (Ř 10,4). Ale když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého učiněného z ženy, učiněného pod Zákonem (Ga 4,4). Kteříž pak koli přijali jej, dal jim moc syny Božími býti, totiž těm, kteříž věří ve jméno jeho (J 1,12). Z práce duše své užij užitek, jímž nasycen bude. Známostí svou ospravedlní spravedlivý služebník můj mnohé; nebo nepravosti jejich on sám ponese (Iz 53,11). Kdož věří v Syna, má život věčný; ale kdožť jest nevěřící Synu, neužítí života, ale hněv Boží zůstává na něm (J 3,36). Líbejte syna, aby se nerozhněval, a zhylni byste na cestě, jakž by se jen málo zapálil hněv jeho. Blahoslavení jsou všickni, kteříž doufají v něho (Ž 2,12). Žeť jsou pak některé ratolesti vylomeny, a ty, byv planou olivou, vštípen jsi místo nich a učiněn jsi účastník kořene i tučnosti olivy. Proto ty se nechlub proti ratolestem. Pakli se chlubiš, věz, že ne ty kořen neseš, ale kořen tebe. Pakli diš: Vylomeny jsou ratolesti, abych já byl vštípen, dobře pravíš. Pro nevěru vylomeny jsou, ale ty věrou stojíš. Nebudiž vysokomyšlný, ale boj se (Ř 11,17-20). Nebo i nám zvěstováno jest, jako i oněmno, ale neprospěla jim řeč slyšená, nepřipojená k víře, když slyšeli. Neboť vcházíme v odpočinutí my, kteříž jsme uvěřili (Žd 4,2-3a). Ale myť nejsme poběhlci k zahynutí, ale věřící k získání duše (Žd 10,39).

20.

Jsou tedy v Kristu opět blahoslavení všichni lidé, když byli v Adamovi zbědováni?

V Kristu nejsou blahoslavení všichni, nýbrž jen ti, kteří jsou pravou vírou v něj vštípeni a přijímají všechna jeho dobrodiní.

21.

Co jest pravá víra?

Pravá víra jest netoliko jistotné poznání, z něhož mám za pravdu vše, co nám Bůh zjevil ve svém slově⁴⁸, nýbrž i srdečná důvěra⁴⁹, kterou Duch svatý⁵⁰ vzbuzuje ve mně evangeliem⁵¹, že nejen jiným, nýbrž i mně Bůh daroval odpuštění hříchů, věčnou spravedlnost a blaženost⁵², vše to z pouhé milosti, jediné pro zásluhu Kristovu⁵³.

---

⁴⁸ Víra pak jest nadějných věcí podstata, a důvod neviditelných. Pro ni zajisté svědectví došli předkové. Věrou rozumíme, že učinění jsou věkové slovem Božím, takže z ničeho jest to, což vidíme, učiněno (Žd 11,1-3). Ty věříš, že jest jeden Bůh. Dobře činiš. I ďáblovéť tomu věří, avšak třesou se (Jk 2,19).

⁴⁹ A protož z víry jde dědictví, aby šlo podle milosti, proto aby pevné bylo zaslíbení všemu semeni, netoliko tomu, kteréž z Zákona jest, ale i tomu, jenž jest z víry Abrahamovy, kterýž jest otec všech nás, (jakož psáno jest: Otcem mnohých národů postavil jsem tebe,) před obličejem Boha, jemuž uvěřil, kterýž obživuje mrtvé a povolává i těch věcí, jichž není, jako by byly (Ř 4,16-17). Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Jezukrista (Ř 5,1). Žádejž pak důvěrně, nic nepochybuje. Nebo kdož pochybuje, podoben jest vlnám mořským, kteréž vítr sem i tam žene, a jimi zmítá (Jk 1,6).

⁵⁰ Nebo žádný nevstoupil v nebe, než ten, jenž sstoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi (J 3,13). Ovoce pak Ducha jesti: Láska, radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrota, věrnost, krotkost, středmost (Ga 5,22). Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův; nebo tělo a krev nezjevilo tobě toho, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích (Mt 16,17b). Nebo vám jest to z milosti dáno pro Krista, abyste netoliko v něho věřili, ale také pro něj i trpěli (Fp 1,29).

⁵¹ Neboť se nestydím za evangelium Kristovo; moc zajisté Boží jest k spasení každému věřícímu (Ř 1,16a). Tedy víra z slyšení, a slyšení skrze slovo Boží (Ř 10,17).

⁵² Spravedlivý pak z víry živ bude. Pakli by se kdo jinam obrátil, nezalibuje sobě duše má v něm (Žd 10,38). Aj ten, kdož se zpíná, tohoť duše není upřímá v něm, ale spravedlivý z víry své živ bude (Abk 2,4). A aj, přinesli mu šlakem poraženého, ležícího na loži. A viděv Ježíš víru jejich, dí šlakem poraženému: Doufej, synu, odpuštěníť jsou tobě hříchové tvoji (Mt 9,2). Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Jezukrista (Ř 5,1). Aby ukázal v věku budoucím nepřevýšené bohatství milosti své, z dobroty své k nám v Kristu Ježíši. Nebo milostí spasení jste skrze víru, a to ne sami z sebe: darť jest to Boží, ne z skutků, aby se někdo nechlubil (Ef 2,7-9).

⁵³ Ale nyní bez Zákona spravedlnost Boží zjevena jest, osvědčená Zákonem i Proroky, spravedlnost totiž Boží, skrze víru Ježíše Krista, ke všem a na všecky věcí. Neboť není rozdílu. Všickniť zajisté zhřešili, a nemají slávy Boží. Spravedliví pak učinění bývají darmo, milostí jeho, skrze vykoupění, kteréž se stalo v Kristu Ježíši (Ř 3,21-24). Vědouce, že nebývá člověk ospravedlněn z skutků Zákona, ale skrze víru v Jezukrista, i my v Krista uvěřili jsme, abychom ospravedlnění byli z víry Kristovy, a ne z skutků Zákona, protože nebude ospravedlněn z skutků Zákona žádný člověk (Ga 2,16).

22.

Čemu musí křesťan nezbytně věřit?

Křesťan musí nezbytně věřit všemu, co je nám v evangeliu zaslíbeno, čemu nás souhrnem učí články naší obecné nepochybné víry křesťanské⁵⁴.

23.

Jak znějí články křesťanské víry?

Věřím v Boha Otce, Všemohoucího, stvořitele nebe i země.

I v Jezukrista, Syna jeho jednorozeného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie panny; trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest, sestoupil do pekel; třetího dne vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce, Všemohoucího, odtud přijde soudit živých i mrtvých.

Věřím v Ducha svatého, svatou církev obecnou, svatých obcování, hříchů odpuštění, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.

24.

Kterak dělíme tyto články?

Články víry křesťanské dělíme na tři části. První učí o Bohu Otci a našem stvoření. Druhá o Bohu Synu a našem vykoupení. Třetí o Bohu Duchu svatém a našem posvěcení.

25.

Ježto jest jen jediná božská podstata⁵⁵, proč mluvíme o trojí, o Otci, o Synu a o Duchu svatém?

Mluvíme o třech, protože se Bůh tak zjevil ve svém slově⁵⁶, že tyto tři rozdílné osoby jsou jediný, pravý a věčný Bůh.

---

⁵⁴ Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učedníků svých, kteréž nejsou psány v knize této. Ale toto psáno jest, abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží, a abyste věřice, život věčný měli ve jménu jeho (J 20,30-31). Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, učice je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám (Mt 28,19-20a).

⁵⁵ Slyš, Izraeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest (Dt 6,4).

⁵⁶ Duch Panovníka Hospodina jest nade mnou, proto že pomazal mne Hospodin, abych kázal evangelium tichým. Poslal mne, abych uvázal rány skroušených srdcem, abych vyhlásil jatým svobodu, a vězňům otevření žaláře (Iz 61,1). Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' na pravici mé, dokudž nepoložím nepřátele tvých za podnože noh tvých (Ž 110,1). A pokřtěn jsa Ježíš, vystoupil ihned z vody; a aj, otevřina jsou mu nebesa, a viděl Ducha Božího, sstupujícího jako holubici a přicházejícího na něj. A aj, zavzněl hlas s nebe řkoucí: Tentoť jest ten můj milý Syn, v němž mi se dobře zalíbilo (Mt 3,16-17). Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého (Mt 28,19). Nebo tři jsou, kteříž svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo, a Duch Svatý, a ti tři jedno jsou (1 J 5,7).

O BOHU OTCI

26.

Co věříš, když vyznáváš: Věřím v Boha Otce, Všemohoucího, stvořitele nebe i země?

Vyznávám-li: Věřím v Boha Otce, Všemohoucího, stvořitele nebe i země, věřím, že věčný Otec našeho Pána Ježíše Krista z ničeho stvořil nebe, zemi a což jest v nich⁵⁷, i že to vše ještě udržuje a spravuje svou věčnou radou a prozřetelností⁵⁸.

Věřím však také, že on jest pro Krista, Syna svého, i můj Bůh a Otec⁵⁹, jemuž se cele dověřuji, a proto nepochybuji, že mi opatří vše, co vskutku potřebuji pro tělo i duši⁶⁰. Také v dobré mi změní vše to zlé, co na mne sesílá v tomto údolí světa⁶¹, poněvadž on všemohoucí Bůh tak učiniti může⁶², avšak i učiniti chce, ježto je věrný Otec⁶³.

27.

Copak jest to prozřetelnost Boží?

Boží prozřetelnost je všemohoucí a všudypřítomná jeho moc⁶⁴, v které Bůh jakoby svou rukou až dosud udržuje nebe i zemi i všechna stvoření a tak je spravuje⁶⁵, že listí a tráva, déšť i sucho, úroda i neúroda léta, pokrm a nápoj⁶⁶, zdraví a nemoc⁶⁷, bohatství i chudoba⁶⁸ a všechno vůbec nám přichází nikoli náhodně, nýbrž z jeho otcovské ruky.

---

⁵⁷ Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi (Gn 1,1). Slovem Hospodinovým nebesa učiněna jsou, a duchem úst jeho všechno vojsko jejich (Ž 33,6).

⁵⁸ Ž 104. Zdaliž neprodávají dvou vrbců za malý peníz? a jeden z nich nepadá na zem bez vůle Otce vašeho (Mt 10,29). Kterýžto jsa blesk slávy, a obraz osoby jeho, a zdržuje všechno slovem mocnosti své, očistění hříchů našich skrze sebe samého učiniv, posadil se na pravici velebnosti na výsostech (Žd 1,3). Ješto Bůh náš jest na nebi, čině všechno, což se mu líbí (Ž 115,3).

⁵⁹ Kteríž pak koli přijali jej, dal jim moc syny Božími býti, totiž těm, kteříž věří ve jméno jeho (J 1,12). Nepřijali jste zajisté Ducha služby opět k bázni, ale přijali jste Ducha synovství, v němžto voláme Abba, totiž Otče (Ř 8,15). Aby ty, kteříž pod Zákonem byli, vykoupil, abychom právo synů přijali. A že jste synové, protož poslal Bůh Ducha Syna svého v srdce vaše, volajícího: Abba, totiž Otče. A tak již nejsi slouha, ale syn, a poněvadž syn, tedy i dědic Boží skrze Krista (Ga 4,5-7). Předzřídív nás k zvolení za syny skrze Ježíše Krista v sebe, podle dobře libé vůle své (Ef 1,5).

⁶⁰ Uvrz na Hospodina břímě své, a onť opatrovati tě bude, aniž dopustí, aby na věky pohnut byl spravedlivý (Ž 55,23). Nepečujte o život váš, co byste jedli a co pili, ani o tělo vaše, čím byste je odívali. Zdaliž není život více nežli pokrm, a tělo více nežli oděv? Hleďte na ptactvo nebeské, žeť nesejí ani žnou, ani shromažďují do stodol, avšak Otec váš nebeský krmí je. I zdaliž vy jich mnohem nepřevyšujete? (Mt 6,25b-26). Nebudťež pečliví o život svůj, co byste jedli, ani o tělo, čím byste se odívali (L 12,22b).

⁶¹ Vímeť pak, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému, totiž těm, kteříž podle uložení jeho povolání jsou (Ř 8,28).

⁶² Neníť zajisté rozdíl mezi Židem a Řekem; nebo tentýž Pán všech, bohatý jest ke všem vzývajícím jej (Ř 10,12).

⁶³ Nebo který z vás jest člověk, kteréhož kdyby prosil syn jeho za chléb, zdali kamene podá jemu? A prosil-li by za rybu, zdali hada podá jemu? (Mt 7,9-10).

⁶⁴ Aniž bývá ctěn lidskýma rukama, jako by něčeho potřeboval, poněvadž on dává všechněm život i dýchání i všechno. Nebo jím živi jsme, a hýbeme se, i trváme (Sk 17,25 a 28a).

⁶⁵ Kterýžto jsa blesk slávy, a obraz osoby jeho, a zdržuje všechno slovem mocnosti své (Žd 1,3a).

⁶⁶ Bojme se již Hospodina Boha našeho, kterýž dává déšť jarní i podzimní časem svým, téhodně nařízených ke žni ostříhá nám (Jr 5,24b). Ačkoli proto nenechal sebe bez osvědčení, dobře čině, dáváje nám s nebe déšť a časy úrodné, naplňuje pokrmem a potěšením srdce naše (Sk 14,17).

⁶⁷ Ani tento nezhřešil, ani rodičové jeho, ale aby zjevení byli skutkové Boží na něm (J 9,3).

⁶⁸ Bohatý a chudý potkávají se, učinitel obou jest Hospodin (Př 22,2).

Co z toho máme, poznáváme-li Boží stvoření a jeho prozřetelnost?

Poznáváme-li Boží stvoření a jeho prozřetelnost, máme býti ve všech protivenstvích trpěliví⁶⁹, ve štěstí vděční⁷⁰ a do budoucna o svém věrném Bohu a Otci té dobré naděje⁷¹, že nás od jeho lásky neodloučí žádný tvor⁷², protože všechno tvorstvo je tak v jeho ruce, že bez jeho vůle se nemůže ani hnout, natož kam vrtnout⁷³.

---

⁶⁹ A ne toliko nadějí, ale také chlubíme se souženými, vědouce, že soužení trpělivost působí, a trpělivost zkušeni, zkušeni pak nadějí (Ř 5,3-4). Vědouce, že zkušeni víry vaši působí trpělivost (Jk 1,3). Hospodin dal, Hospodin též odjal. Buď požehnáno jméno Hospodinovo (Jb 1,21b).

⁷⁰ Kdyžkoli jísti budeš a nasytíš se, dobrořečiti budeš Hospodina Boha svého za zemi výbornou, kterouž dal tobě (Dt 8,10). Ze všeho díky činite; nebo ta jest vůle Boží v Kristu Ježíši, aby se tak dalo od vás (1 Te 5,18).

⁷¹ A nadějet' nezahanbuje. Nebo láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž dán jest nám. Kristus zajisté, když jsme my ještě mdlí byli, v čas příhodný za bezbožné umřel (Ř 5,5-6).

⁷² Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížatstvo, ani mocnosti, ani nastávající věci, ani budoucí, ani vysokost, ani hlubokost, ani kterékoli jiné stvoření, nebude moci nás odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem (Ř 8,38-39).

⁷³ Tedy řekl Hospodin Satanovi: Aj, cožkoli má, v moci tvé buď, toliko na něj nevztahuj ruky své (Jb 1,12a). Tedy řekl Hospodin Satanovi: Aj, v moci tvé buď, a však zachovej ho při životu (Jb 2,6). Nebo jím živi jsme, a hýbeme se, i trváme, jakož i někteří z vašich poetů pověděli: Že i rodina jeho jsme (Sk 17,28). Jako potůčkové vod jest srdce královo v ruce Hospodinově; kamžkoli chce, nakloňuje ho (Př 21,1).

O BOHU SYNU

29.

Proč je Syn Boží nazván Ježíš, to jest Vysvoboditel?

Syn Boží je nazván Ježíš, to jest Vysvoboditel, že nás vysvobozuje z našich hříchů⁷⁴. U jiného nesmíme jakékoli vysvobození hledati a také je nenalezneme⁷⁵.

30.

Věří v jediného Vysvoboditele Ježíše ti, kteří hledají své blahoslavenství a spásu u svatých, u sebe samých nebo kdekoli jinde?

Kdož své blahoslavenství a spasení hledají u svatých, u sebe samých nebo kdekoli jinde, nevěří v jediného Vysvoboditele Ježíše, byť se jím i honosili⁷⁶, nýbrž vlastně ho popírají. Buď totiž Ježíš není dokonalý spasitel, anebo ti, kdož pravou věrou tohoto spasitele přijímají, mají u něho vše, co potřebují k svému vysvobození⁷⁷.

31.

Proč je nazván Kristem, to jest Pomazaným?

Kristem, to jest Pomazaným, jest nazván proto, že je Bohem Otcem řízen a Duchem svatým⁷⁸ pomazán, aby byl naším nejvyšším prorokem a učitelem⁷⁹, který nám dokonale zjevil⁸⁰ skrytý úrdek a Boží vůli o našem spasení.

---

⁷⁴ Porodit' pak syna, a nazůveš jméno jeho Ježíš; onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich (Mt 1,21). A protož i dokonale spasiti může všechny přistupující skrze něj k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně (Žd 7,25).

⁷⁵ A neníť v žádném jiném spasení; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom mohli spasení býti (Sk 4,12).

⁷⁶ Zdali Pavel ukřižován jest za vás? Anebo zdali jste ve jménu Pavlova pokřtěni byli? Kdo se chlubí, v Pánu se chlub (1 K 1,13b a 31b). Odcizili jste se Krista, kteřížkoli v Zákoně ospravedlnění býti hledáte; vypadli jste z milosti (Ga 5,4).

⁷⁷ Patříce na vůdce a dokonavatele víry Ježíše, kterýžto místo předložené sobě radosti strpěl kříž, opováživ se hanby, i posadil se na pravici trůnu Božího (Žd 12,2). Nebo dítě narodilo se nám, syn dán jest nám, i bude knížetství na rameni jeho, a nazváno bude jméno jeho: Předivný, Rádce, Bůh silný, Rek udatný, Otec věčnosti, Kníže pokoje (Iz 9,6). Poněvadž se zalíbilo Otcí, aby v něm všechna plnost přebývala, a skrze něho aby smířil s sebou všechno, v pokoj uvede skrze krev kříže jeho, skrze něj, pravím, buď to ty věci, kteréž jsou na zemi, buď ty, kteréž jsou na nebi (Ko 1,19-20). A vy v něm jste doplnění, kterýžto jest hlava všeho knížatstva i mocnosti (Ko 2,10). A z plnosti jeho my všickni vzali jsme, a to milost za milost (J 1,16).

⁷⁸ Miluješ spravedlnost, a nenávidíš bezbožnosti, protož pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselé nad účastníky tvé (Ž 45,8 a Žd 1,9).

⁷⁹ Proroka z prostředku tvého, z bratří tvých, jako já jsem, vzbudí tobě Hospodin Bůh tvůj; jeho poslouchati budete (Dt 18,15 a Sk 3,22).

⁸⁰ Boha žádný nikdy neviděl, ale jednorozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, onť jest nám vypravil (J 1,18). Všecko, což jsem koli slyšel od Otce svého, oznámil jsem vám (J 15,15b).

Dále, aby byl naším jediným nejvyšším knězem⁸¹, který nás vykoupil jedinou obětí svého těla a neustále nás před Otcem zastupuje svou přímluvou⁸².

Konečně, aby byl naším věčným králem, který nám panuje svým slovem a duchem, chrání nám získané vykoupění a zachovává je⁸³.

32.

Proč však ty se nazýváš křesťanem?

Křesťanem se nazývám, že věrou jsem Kristovým údem⁸⁴ a mám podíl na jeho pomazání⁸⁵, abych také já vyznával jeho jméno⁸⁶, vydával se mu v živou oběť díky⁸⁷, bojoval v tomto životě svobodným svědomím proti hříchu a ďáblu a potom panoval s ním věčně nade vším tvorstvem⁸⁸.

33.

Proč se jmenuje jednorozeným Synem Božím, když přece jsme i my syny Božími?

Jednorozeným, věčným, přirozeným Synem Božím je jedině Kristus⁸⁹, my však jsme pro něho přijati z milosti za syny Boží⁹⁰.

---

⁸¹ Ž 110. Přisáhl Pán, a nebudeť toho litovati: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova (Žd 7,21b). Ale tento, jednu oběť obětovav za hříchy, vždycky sedí na pravici Boží (Žd 10,12).

⁸² Kdo jest, ještě by je odsoudil? Kristus jest, kterýž umřel za ně, nýbrž i z mrtvých vstal, a kterýž i na pravici Boží jest, kterýž také i oroduje za nás (Ř 8,34). Čím tedy více nyní již ospravedlnění jsouce krví jeho, spasení budeme skrze něho od hněvu. Poněvadž byvše nepřátelé, smířeni jsme s Bohem skrze smrt Syna jeho, nadtoť již smíření spasení budeme skrze život jeho (Ř 5,9-10).

⁸³ Jáť jsem ustanovil krále svého nad Sionem, horou svatou mou (Ž 2,6). A kralovati bude v domě Jákobově na věky, a království jeho nebude konce (L 1,33). A přistoupiv Ježíš, mluvil jim, řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi (Mt 28,18). A jáť život věčný dávám jim, a nezhynout' na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé (J 10,28).

⁸⁴ Nejprv tu v Antiochii učedníci nazváni jsou křesťané (Sk 11,26). Nevíte-liž, že těla vaše jsou údové Kristovi? Což tedy vezma údy Kristovy, učiním je údy nevěstky? Odstup to (1 K 6,15).

⁸⁵ Ale pomazání to, kteréž jste vzali od něho, v vás zůstává, a aniž potřebujete, aby kdo učil vás, ale jakž pomazání to učí vás o všech věcech, a pravěť jest a neoklamavatelné, a jakž naučilo vás, tak v něm zůstávejte (1 J 2,27). Tatoť pak bude smlouva má s nimi, praví Hospodin: Duch můj, kterýž jest v tobě, a slova má, kteráž jsem vložil v ústa tvá, neodejdouť od úst tvých, ani od úst semene tvého, ani od úst potomků semene tvého, praví Hospodin, od tohoto času až na věky (Iz 59,21). A budeť v posledních dnech, (dí Bůh,) vyleji z Ducha mého na všeliké tělo, a prorokovati budou synové vaši, i dcery vaše, a mládenci vaši vidění vídati budou, a starci vaši sny míti budou (Sk 2,17 a J 1,28).

⁸⁶ Nebo kdož by se koli za mne styděl a za má slova v tomto pokolení cizoložném a hříšném, i Syn člověka stydět se bude za něj, když přijde v slávě Otce svého s anděly svatými (Mk 8,38). Protož prosím vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydávali těla svá v oběť živou, svatou, Bohu libou, rozumnou službu vaši (Ř 12,1). A jakž vzal knihy, ihned těch čtvero zvrát a těch čtyřmécítma starců padlo před Beránkem, majíce jeden každý z nich harfu a báně zlaté plné vůně, jenž jsou modlitby svatých (Zj 5,8). Ale vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctnosti toho, kterýž vás povolal ze tmy v předivné světlo své (1 Pt 2,9).

⁸⁷ Nepanujž tedy hřích v smrtelném těle vašem, tak abyste povolovali jemu v žádostech jeho (Ř 6,12). A učinil nás krále a kněží Bohu a Otcí svému, jemužto buď sláva a moc na věky věků. Amen (Zj 1,6).

⁸⁸ Maje víru a dobré svědomí, kteréžto někteří potrativše, zhylnuli u víře (1 Tm 1,19). A trpíme-liť, budeme také spolu s ním kralovati; pakli ho zapíráme, i onť nás zapře (2 Tm 2,12).

⁸⁹ Ať, Beránek Boží, kterýž snímá hřích světa (J 1,29b).

⁹⁰ V těchto pak posledních dnech mluvil nám skrze Syna svého, kteréhož ustanovil dědicem všeho, skrze něhož i věky učinil (Žd 1,1b-2). Nepřijali jste zajisté Ducha služby opět k bázni, ale přijali jste Ducha synovství,

Proč ho nazýváš naším Pánem?

Naším Pánem ho nazývám, protože nás, tělo i duši, vysvobodil z hříchu a ze vsí moci ďáblův a vykoupil nás sobě za vlastnictví nikoli zlatem či stříbrem, nýbrž svou drahou krví⁹¹.

Co znamená, že se počal z Ducha svatého a narodil se z Marie panny?

„Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie panny“ znamená, že věčný Syn Boží jest⁹² a zůstává⁹³ pravý a věčný Bůh, který z těla a krve Marie panny⁹⁴ na sebe vzal⁹⁵ působením Ducha svatého pravou přirozenost lidskou, aby byl pravým semenem Davidovým⁹⁶ a aby byl, s výjimkou hříchu⁹⁷, stejný jako jeho bratří⁹⁸.

v němžto voláme Abba, totiž Otče (Ř 8,15). Předzřídív nás k zvolení za syny skrze Ježíše Krista v sebe, podle dobře libé vůle své, k chvále slávy milosti své, kterouž vzácné nás učinil v milém Synu svém (Ef 1,5-6).

⁹¹ Vědouce, že ne těmi porušitelnými věcmi, stříbrem nebo zlatem, vykoupeni jste z marného vašeho obcování podle ustanovení otců, ale drahou krví jakožto Beránka nevinného a neposkvřněného, Krista (1 Pt 1,18-19). Ale vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctnosti toho, kterýž vás povolal ze tmy v předivné světlo své (1 Pt 2,9). Nebo koupeni jste za velikou mzdu. Oslavujtež tedy Boha tělem vaším i duchem vaším, kteréžto věci Boží jsou (1 K 6,20). Za mzdu koupeni jste, nebud'ťež služebníci lidí (1 K 7,23).

⁹² Na počátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo byl Bůh (J 1,1). A nyní oslaviž ty mne, Otče, u sebe samého, slávou, kterouž jsem měl u tebe, prve nežli svět byl (J 17,5). Kterýž prokázán jest býti Synem Božím mocně, podle Ducha posvěcení, skrze z mrtvých vstání, totiž o Ježíši Kristu, Pánu našem (Ř 1,4).

⁹³ Kteréžto jsou Izraelští, jejichžto jest přijetí za syny, i sláva, i smlouvy, i Zákona dání, i služba Boží, i zaslíbení. Jejichž jsou i otcové, a ti, z nichžto jest Kristus podle těla, kterýž jest nade všechny Bůh požehnaný na věky (Ř 9,4-5).

⁹⁴ Ale když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého učiněného z ženy, učiněného pod Zákonem (Ga 4,4). A Slovo to tělo učiněno jest, a přebývalo mezi námi, (a viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce,) plné milosti a pravdy (J 1,14).

⁹⁵ Jezukristovo pak narození takto se stalo: Když matka jeho Maria snoubena byla Jozefovi, prve než se sešli, nalezena jest těhotná z Ducha svatého Ale Jozef muž její spravedlivý jsa, a nechtěv jí v lehkost uvést, chtěl ji tajně propustiti. Když pak on o tom přemýšleval, aj, anděl Páně ve snách ukázal se jemu, řka: Jozefe synu Davidův, neboj se přijíti Marie manželky své; nebo což v ní jest počato, z Ducha svatého jest (Mt 1,18-20 a L 1,27-35).

⁹⁶ Učinilť jest Hospodin pravdomluvnou přísahu Davidovi, aniž se od ní uchýlí, řka: Z plodu života tvého posadím na trůn tvůj (Ž 132,11). (Kteréžto zdávna zaslíbil skrze proroky své v Písmích svatých,) o Synu jeho, (zplozeném z semene Davidova s strany těla (Ř 1,2-3).

⁹⁷ Nebo nemáme nejvyššího kněze, kterýž by nemohl čitedlen býti mdlob našich, ale zkušeného ve všem nám podobně, kromě hříchu (Žd 4,15). Takovéhoť zajisté nám slušelo míti nejvyššího kněze, svatého, nevinného, neposkvřněného, odděleného od hříšníků, a jenž by vyšší nad nebesa učiněn byl (Žd 7,26).

⁹⁸ Ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, podobný lidem učiněn (Fp 2,7).

36.

Co máš ze svatého početí a narození Kristova?

Ze svatého početí a narození Kristova mám, že on, jako náš prostředník⁹⁹, svou nevinností a dokonalou svatostí přikrývá¹⁰⁰ před tváří Boží můj hřích, v němž jsem počat.

37.

Co znamená slovíčko „trpěl“?

Slovíčko „trpěl“ znamená, že po celou dobu svého života na zemi, zvláště však na jeho konci, nesl Boží hněv proti hříchu všeho lidského pokolení¹⁰¹, aby svým utrpením, jedinou to obětí smíření¹⁰², vykoupil naše tělo i duši z věčného zatracení a aby nám získal Boží milost, spravedlnost a věčný život.

38.

Proč trpěl pod soudcem Pontským Pilátem?

Trpěl pod Pontským Pilátem, aby jako nevinný byl zatracen¹⁰³ světským soudcem a nás tím zprostil¹⁰⁴ přísného Božího odsouzení, které mělo být uvaleno na nás.

---

⁹⁹ Neboť nepřijal andělů, ale símě Abrahamovo přijal. A protože ve všem připodobněn být měl bratřím, aby milosrdný byl a věrný nejvyšší kněz v tom, což by u Boha k očištění hříchů lidu jednáno být mělo (Žd 2,16-17).

¹⁰⁰ Blahoslavený jest ten, jemuž odpuštěno přestoupení, a jehož hřích přikryt jest (Ž 32,1). Vy pak jste z něho v Kristu Ježíši, kterýž učiněn jest nám moudrost od Boha, i spravedlnost, i posvěcení, i vykoupení (1 K 1,30).

¹⁰¹ Kterýžto hříchů naše na svém těle sám vnesl na dřevo, abychom hříchům zemrouce, spravedlnosti živi byli, jehož zsinalostí uzdraveni jste (1 Pt 2,24). Nebo i Kristus jedinou za hříchů trpěl, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu, umrtven jsa z strany těla, ale obživen z strany Ducha (1 Pt 3,18). A protože dám jemu díl pro mnohé, aby s nesčíslnými dělil se o kořist, proto že vylil na smrt duši svou, a s přestupníky počten jest. Onť sám nesl hřích mnohých, a přestupníků zástupcím byl (Iz 53,12).

¹⁰² A onť jest obět slitování za hříchů naše, a netoliko za naše, ale i za hříchů všeho světa (1 J 2,2). V tomť jest láska, ne že bychom my Boha milovali, ale že on miloval nás, a poslal Syna svého obět slitování za hříchů naše (1 J 4,10). Jehožto Bůh vydal za smírci, skrze víru ve krvi jeho, k ukázání spravedlnosti své, skrze odpuštění předešlých hříchů, v shovívání Božím, k dokázání spravedlnosti své v nynějším času, k tomu, aby on spravedlivým byl a ospravedlňujícím toho, jenž jest z víry Ježíšovy (Ř 3,25-26).

¹⁰³ Řekl [Pilát] k nim: Dali jste mi toho člověka, jako by lid odvracel po sobě, a aj, já před vámi vyptává se ho, žádné viny jsem nenalezl na tom člověku ve všem tom, což vy na něj žalujete (L 23,14). I vyšel opět ven Pilát, a řekl jim: Aj, vyvedu jej vám ven, abyste poznali, žeť na něm žádné viny nenalézám (J 19,4).

¹⁰⁴ Více jest těch, kteříž mne nenávidí bez příčiny, než vlasů hlavy mé; zmocnili se ti, kteříž mne vyhledati usilují, a jsou nepřátelé moji bez mého provinění; to, čehož jsem nevydřel, nahražovati jsem musil (Ž 69,5). Iz 53. Nebo toho, kterýž hříchu nepoznal, za nás učinil hříchem, abychom my učiněni byli spravedlností Boží v něm (2 K 5,21). Ale vykoupilť jest nás Kristus z zlořečenství Zákona, učiněn byv pro nás zlořečenstvím, (nebo psáno jest: Zlořečený každý, kdož visí na dřevě) (Ga 3,13).

39.

Je více, že byl ukřižován, než kdyby býval umřel nějakou jinou smrtí?

Je více, že byl ukřižován, než kdyby býval umřel nějakou jinou smrtí. Tím jsem totiž ujištěn, že vzal na sebe zatracení, které bylo na mně, protože smrt na kříži byla Bohem zlořečena¹⁰⁵.

40.

Proč musel Kristus podstoupit smrt?

Kristus musel podstoupit smrt, protože za naše hříchy nemohlo býti Boží spravedlnosti a pravdě¹⁰⁶ zapláceno jinak než smrtí Syna Božího¹⁰⁷.

41.

Proč byl pohřben?

Byl pohřben, aby tím bylo dosvědčeno, že skutečně zemřel¹⁰⁸.

42.

Jak to, že také my musíme zemřít, když již za nás umřel Kristus?

Také my musíme umřít, i když za nás umřel Kristus, protože naše smrt není výplatou za naše hříchy. Ona je pouze umíráním hříchů a vjitím do věčného života¹⁰⁹.

---

¹⁰⁵ Nezůstane přes noc tělo jeho na dřevě, ale hned v ten den pochováš jej, nebo zlořečený jest před Bohem pověšený; protož nepoškvřňuj země své, kterouž Hospodin Bůh tvůj dává tobě v dědictví (Dt 21,23). Ale vykoupilť jest nás Kristus z zlořečenství Zákona, učiněn byv pro nás zlořečenstvím, (nebo psáno jest: Zlořečený každý, kdož visí na dřevě) (Ga 3,13).

¹⁰⁶ Ale z stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez; nebo v který bys koli den z něho jedl, smrti umřeš (Gn 2,17).

¹⁰⁷ Ale toho maličko nižšího andělů, vidíme Ježíše, pro utrpení smrti slávou a ctí korunovaného, aby z milosti Boží za všechny okusil smrti a vysvobodil ty, kteřížto bázní smrti po všecken čas života svého podrobeni byli v službu (Žd 2,9 a 15). A v způsobu nalezen jako člověk, ponížil se, poslušný jsa učiněn až do smrti, a to do smrti kříže (Fp 2,8).

¹⁰⁸ A vložil [*Josef*] do svého nového hrobu, kterýž byl vytesal v skále; a přivaliv kámen veliký ke dveřům hrobovým, odšel (Mt 27,60). A aj, muž jménem Jozef, jeden z úřadu, muž dobrý a spravedlivý..., z Arimatie města Judského, kterýžto také očekával království Božího, ten přistoupiv ku Pilátovi, vyprosil tělo Ježíšovo, a složiv je s kříže, obvinul v kment a pochoval je v hrobě vytesaném v skále, v kterémž ještě nebyl žádný pochován (L 23,50-53). Potom pak prosil Piláta Jozef z Arimatie, (kterýž byl učedník Ježíšův, ale tajný, pro strach Židovský,) aby sňal tělo Ježíšovo. I dopustil Pilát. A on přišed, i sňal tělo Ježíšovo (J 19,38). A když dokonali všecko, což o něm psáno bylo, složen jsa s dřeva, do hrobu jest položen (Sk 13,29).

¹⁰⁹ Amen, amen pravím vám: Že kdož slovo mé slyší, a věří tomu, jenž mne poslal, máť život věčný, a na soud nepřijde, ale přešelť jest z smrti do života (J 5,24). Mně zajisté Kristus i v životě i v smrti ziskem jest. Jest-li mi pak prospěšněji živu býti v těle pro práci, tedy nevím, co bych vyvolil. K oběmuť se k tomu nakloňuji, žádost maje umřít, a býti s Kristem, což by mnohem lépe bylo, ale pozůstati ještě v těle potřebněji jest pro vás (Fp 1,21-24).

43.

Co dále máme z oběti a smrti Kristovy na kříži?

Z oběti a smrti Kristovy dále máme, že jeho mocí je náš starý člověk s ním ukřižován, zabit a pohřben¹¹⁰, aby již v nás nepanovaly žádosti těla¹¹¹, nýbrž abychom se mu sami obětovali co obět' díkyčinění¹¹².

44.

Proč následuje „sestoupil do pekel“?

„Sestoupil do pekel“ následuje, abych byl ve svých nejtěžších zkouškách ujištěn o tom, že Kristus, můj Pán, mne vykoupil z pekelné úzkosti a trápení svou nevýslovnou úzkostí, bolestí a trápením, které na kříži i předtím vytrpěl také na své duši¹¹³.

45.

Co máme z Kristova zmrtvýchvstání?

Z Kristova zmrtvýchvstání máme především spravedlnost, na které nás mohl učiniti účastný¹¹⁴ a kterou nám svou smrtí vydobyl proto, že svým zmrtvýchvstáním přemohl smrt. Pak nový život¹¹⁵, k němuž jsme i nyní jeho mocí probuzeni. Konečně je nám zmrtvýchvstání Kristovo jistou zárukou našeho blahoslaveného zmrtvýchvstání¹¹⁶.

---

¹¹⁰ To vědouce, že starý člověk náš s ním spolu ukřižován jest, aby bylo umrtveno tělo hřícha, abychom již potom nesloužili hříchu. Nebo kdož' umřel, ospravedlněn jest od hříchu. Jestližeť jsme pak zemřeli s Kristem, věřímeť, že spolu s ním také živi budeme (Ř 6,6-8).

¹¹¹ Tak i vy za to mějte, že jste zemřeli zajisté hříchu, ale živi jste Bohu v Kristu Ježíši, Pánu našem. Neapanujž tedy hřích v smrtelném těle vašem, tak abyste povolovali jemu v žádostech jeho (Ř 6,11-12).

¹¹² Protož prosím vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydávali těla svá v obět' živou, svatou, Bohu libou, rozumnou službu vaši (Ř 12,1).

¹¹³ Taktě se líbilo Hospodinu jej stírati, a nemocí trápití, aby polože duši svou v obět' za hřích, viděl símě své, byl dlouhověký, a to, což se líbí Hospodinu, skrze něho šťastně konáno bylo (Iz 53,10). A při hodině deváté zvolal Ježíš hlasem velikým, řka: Eli, Eli, lama zabachtani? To jest: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? (Mt 27,46).

¹¹⁴ A nevstal-liť jest z mrtvých Kristus, marná jest víra vaše, ještě jste v hříších vašich (1 K 15,17). A když porušitelné toto tělo obleče neporušitelnost, a smrtelné toto obleče nesmrtelnost, tehdy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlcena jest smrt v vítězství. Kde jest, ó smrti, osten tvůj? Kde jest, ó peklo, vítězství tvé? (1 K 15,54-55). Ale i pro nás, kterýmžto bude počteno za spravedlnost, věřícím v toho, kterýž vzkřísil Ježíše Pána našeho z mrtvých (Ř 4,24). Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, kterýžto podle mnohého milosrdenství svého znovu zplodil nás v naději živou skrze vzkříšení Ježíše Krista z mrtvých, k dědictví neporušitelnému a neposkrvněnému a neuvadlému, kteréž se chová v nebesích, nám (1 Pt 1,3-4). Kteríž skrze něho věříte v Boha, jenž jej vzkřísil z mrtvých, a dal jemu slávu, tak aby víra vaše a naděje byla v Bohu (1 Pt 1,21).

¹¹⁵ Pohřbeni jsme tedy s ním skrze křest v smrt, abychom, jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili (Ř 6,4). Protož povstali-li jste s Kristem, vrchních věcí hledejte, kdež Kristus na pravici Boží sedí. Protož mrtvete údy své zemské, smilstvo, nečistota, chlípnost, žádost zlou, i lakomství, jenž jest modlám sloužení (Ko 3,1 a 5). Když jsme my ještě mrtví byli v hříších, obživil nás spolu s Kristem, jehož milostí jste spaseni, a spolu s ním vzkřísil, i posadil na nebesích v Kristu Ježíši (Ef 2,5-6).

¹¹⁶ Poněvadž se pak káže o Kristu, že jest z mrtvých vstal, kterakž někteří mezi vámi praví, že by nebylo z mrtvých vstání? (1 K 15,12). Jestližeť pak Duch toho, kterýž vzkřísil Ježíše z mrtvých, přebývá v vás, ten, kterýž vzkřísil Krista z mrtvých, obživí i smrtelná těla vaše, pro přebývajícího Ducha jeho v vás (Ř 8,11).

Co znamená „vstoupil na nebesa“?

„Vstoupil na nebesa“ znamená, že před očima svých učedníků vyzdvižen jest ze země do nebe¹¹⁷ a je tam k našemu dobru¹¹⁸, dokud opět nepřijde, aby soudil živé i mrtvé¹¹⁹.

Copak není Kristus u nás až do skonání světa, jak nám zaslíbil?

Kristus je u nás až do skonání světa, jak nám zaslíbil¹²⁰, neboť jest pravý člověk a pravý Bůh.

Podle své lidské přirozenosti není nyní na zemi¹²¹, avšak podle svého božství, svrchovanosti, milosti a Ducha nikdy od nás neodstupuje¹²².

¹¹⁷ A to pověděv, ani na to hledí, vzhůru vyzdvižen jest, a oblak vzal jej od očí jejich (Sk 1,9). Od toho času užijete Syna člověka sedícího na pravici moci Boží a přicházejícího na oblacích nebeských (Mt 26,64b). Mk 16. L 24.

¹¹⁸ Protož majíce nejvyššího kněze velikého, kterýžto pronikl nebesa, Ježíše Syna Božího, držmež vyznání naše (Žd 4,14). Nýbrž hojněji to zjevné jest i z toho, že povstal jiný kněz podle řádu Melchisedechova (Žd 7,15). Ale Kristus přišed, nejvyšší kněz budoucího dobrého, skrze větší a dokonalejší stánek, ne rukou udělaný, to jest ne tohoto stavení (Žd 9,11). Kdo jest, ješto by je odsoudil? Kristus jest, kterýž umřel za ně, nýbrž i z mrtvých vstal, a kterýž i na pravici Boží jest, kterýž také i oroduje za nás (Ř 8,34). Ten pak, jenž sstoupil, onť jest, kterýž i vstoupil vysoko nade všecka nebesa, aby naplnil všecko (Ef 4,10). Protož povstali-li jste s Kristem, vrchních věcí hledejte, kdež Kristus na pravici Boží sedí (Ko 3,1).

¹¹⁹ Tento Ježíš, kterýž vzhůru vzat jest od vás do nebe, takt' přijde, jakž jste spatřili způsob jeho jdoucího do nebe (Sk 1,11b). A tehdyť se ukáže znamení Syna člověka na nebi, a tuť budou kvílití všecka pokolení země, a užijí Syna člověka přicházejícího na oblacích nebeských s mocí a slavou velikou (Mt 24,30).

¹²⁰ A aj, já s vámi jsem po všecky dny, až do skonání světa (Mt 28,20b).

¹²¹ Nebo chudé vždycky máte s sebou, ale mne ne vždycky míti budete (Mt 26,11). Vyšelť jsem od Otce, a přišel jsem na svět; a opět opouštím svět, a jdu k Otci (J 16,28). Již pak více nejsem na světě, ale oni jsou na světě, a já k tobě jdu. Otče svatý, ostříhejž jich ve jménu svém, kteréž jsi mi dal, ať by byli jedno jako i my (J 17,11). A poslal by toho, kterýž vám kázán jest, Ježíše Krista. Kteréhož zajisté musí přijíti nebesa, až do času napravení všech věcí; což byl předpověděl Bůh skrze ústa svých svatých proroků od věků (Sk 3,20-21).

¹²² A jáť prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy, jehož svět nemůže přijíti. Nebo nevidí ho, aniž ho zná, ale vy znáte jej, nebť u vás přebývá a v vás bude. Neopustímť vás sirotků, přijduť k vám (J 14,16-18). Ale když přijde ten Duch pravdy, uvedeť vás ve všelikou pravdu. Nebo nebude mluvití sám od sebe, ale cožkoli uslyší, toť mluvití bude; ano i budoucí věci zvěstovati bude vám (J 16,13). A aj, já s vámi jsem po všecky dny, až do skonání světa (Mt 28,20b). Vstoupiv na výsost, játe vedl vězně, a dal dary lidem. Ale to, že vstoupil, co jest, jediné že i sstoupil prve do nejnižších stran země? Ten pak, jenž sstoupil, onť jest, kterýž i vstoupil vysoko nade všecka nebesa, aby naplnil všecko. A onť jest dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné evangelisty, jiné pastýře a učitele, pro spořádání svatých, k dílu služebnosti, k vzdělání těla Kristova (Ef 4,8b-12).

Nerozdělují se tím však obě přirozenosti v Kristu, když člověčenství není všude tam, kde je Božství?

Obě přirozenosti v Kristu, Božství a člověčenství, se naprosto nerozdělují. Poněvadž totiž Božství je nepochopitelné a všude přítomné¹²³, nutně z toho plyne, že je jak mimo člověčenství, které na se přijalo, tak je přesto i v něm a zůstává s ním osobně sjednoceno¹²⁴.

Co máme z Kristova vstoupení na nebesa?

Z Kristova vstoupení na nebesa máme především, že on jest před tváří Otcovou naším přímluvcem¹²⁵. Dále pak, že své tělo máme v nebi jako jistý závdavek na to, že on, jako hlava, vezme též nás, své údy, vzhůru k sobě¹²⁶. A konečně, že nám naopak jako závdavek sesílá¹²⁷ svého Ducha, jehož mocí hledáme nikoli zemské, nýbrž vrchní věci, kdež Kristus na pravici Boží sedí¹²⁸.

¹²³ Nebe jest mi stolice a země podnož noh mých, i jakýž mi tedy dům uděláte? praví Pán. Anebo jaké jest místo odpočívání mého? (Sk 7,49). Nebo jím živi jsme, a hýbeme se, i trváme, jakož i někteří z vašich poetů pověděli: Že i rodina jeho jsme (Sk 17,28). Zdaž se ukryje kdo v skrýších, abych já ho neshlédl? dí Hospodin. Zdaliž nebe i země já nenaplňuji? dí Hospodin (Jr 23,24).

¹²⁴ Nebo v něm přebývá všechna plnost Božství tělesně (Ko 2,9). Nebo žádný nevstoupil v nebe, než ten, jenž sstoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi (J 3,13). A raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste věřili. Ale pojďme k němu (J 11,15). Neníť ho tuto; nebo vstalť jest, jakož předpověděl. Pojďte, a vizte místo, kdež ležel Pán (Mt 28,6).

¹²⁵ Synáčkové moji, totoť vám piši, abyste nehřešili. Pakliť by kdo zhřešil, přímluvcí máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého. A onť jest obět slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa (1 J 2,1-2). Kdo jest, ješto by je odsoudil? Kristus jest, kterýž umřel za ně, nýbrž i z mrtvých vstal, a kterýž i na pravici Boží jest, kterýž také i oroduje za nás (Ř 8,34).

¹²⁶ V domu Otce mého příbytkové mnozí jsou. Byť nebylo tak, pověděl bych vám (J 14,2). Dí jí [Marii] Ježíš: Nedotýkej se mne; neb jsem ještě nevstoupil k Otcí svému. Ale jdiž k bratřím mým, a pověz jim: Vstupuji k Otcí svému, a k Otcí vašemu, k Bohu svému, a k Bohu vašemu (J 20,17). Když jsme my ještě mrtví byli v hříších, obživil nás spolu s Kristem, jehož milostí jste spaseni, a spolu s ním vzkřísil, i posadil na nebesích v Kristu Ježíši (Ef 2,5-6).

¹²⁷ A jáť prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky (J 14,16). Já pak pravdu pravím vám, že jest vám užitečné, abych já odšel. Nebo neodejdu-liť, Utěšitel nepřijde k vám; a pakliť odejdu, pošli ho k vám (J 16,7). Sk 2. Bůh jest, kterýž i znamenal nás, a dal závdavek Ducha svatého v srdce naše (2 K 1,21b-22). Ten pak, kdož nás tak k tomu způsobil, Bůhť jest, kterýž i dal nám závdavek Ducha svého (2 K 5,5).

¹²⁸ Protož povstali-li jste s Kristem, vrchních věcí hledejte, kdež Kristus na pravici Boží sedí (Ko 3,1). Ale to jedno činím, na ty věci, kteréž jsou za mnou, zapomínaje, k těm pak, kteréž jsou přede mnou, úsilně chvátaje, k cíli běžím, k odplatě svrchovaného povolání Božího v Kristu Ježíši (Fp 3,14).

Proč je připojeno „sedí na pravici Boží“?

„Sedí na pravici Boží“ je připojeno, ježto Kristus proto vstoupil na nebesa, aby zde prokázal, že je hlavou křesťanské církve¹²⁹, kterou Otec všechno spravuje¹³⁰.

51.

Co máme z této slávy Kristovy, který jest naší hlavou?

Z této slávy Kristovy, který jest naší hlavou, máme především nebeské dary, které v nás, své údy, vlévá Duchem svým svatým¹³¹. Potom ochranu a zachování, které mně svou mocí poskytuje proti všem nepřátelům¹³².

52.

Proč se těšíš na příchod Kristův k soudu živých i mrtvých?

Na příchod Kristův k soudu živých i mrtvých se těším, protože ve všem soužení a pronásledování se vzpřímenou hlavou očekávám¹³³ z nebe právě toho soudce, který se předem za mne vydal Božím soudu a se mne sňal všechno prokletí, aby uvrhl¹³⁴ do věčného zatracení všechny své i mé nepřátele, mne však přijal¹³⁵ se všemi vyvolenými k sobě v nebeskou radost a slávu.

¹²⁹ A kterak jest převyšena velikost moci jeho k nám věřícím podle působení moci síly jeho, kteréž dokázal na Kristu, vzkrísiv jej z mrtvých a posadiv na pravici své na nebesích, vysoce nade všechno knížatstvo, i moci, i panstvo, i nad každé jméno, kteréž se jmenuje, netoliko v věku tomto, ale i v budoucím. A všechno poddal pod nohy jeho, a jej dal hlavu nade všechno církvi, kterážto jest tělo jeho a plnost všechno ve všech naplňujícího (Ef 1,19-23). Nebo muž jest hlava ženy, jako i Kristus jest hlava církve, a onť jest Spasitel těla (Ef 5,23). A onť jest hlava těla církve, kterýž jest počátek a prvorozený z mrtvých, aby tak on ve všem prvotnost držel (Ko 1,18).

¹³⁰ A přistoupiv Ježíš, mluvil jim, řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi (Mt 28,18). Aniž zajisté Otec soudí koho, ale všechnen soud dal Synu (J 5,22).

¹³¹ Ten pak, jenž sstoupil, onť jest, kterýž i vstoupil vysoko nade všechna nebesa, aby naplnil všechno (Ef 4,10).

¹³² Roztlučeš je prutem železným, a jako nádobu hrnčířskou roztříštíš je (Ž 2,9). Řekl Hospodin Pánu mému: Sedť na pravici mé, dokudž nepoložím nepřatel tvých za podnože noh tvých. Berlu moci tvé vyšle Hospodin z Siona, řka: Panuj u prostřed nepřatel svých (Ž 110,1-2). A jáť život věčný dávám jim, a nezahynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé (J 10,28). Protož dí Písmo: Vstoupiv na výsost, játe vedl vězně, a dal dary lidem (Ef 4,8).

¹³³ A když se toto počne dít, pohleďtež a pozdvihnětež hlav vašich, protože se přibližuje vykoupení vaše (L 21,28). My, prvotiny Ducha mající, i myť také sami v sobě lkáme, zvolení synů Božích očekávající, a tak vykoupení těla našeho (Ř 8,23b). Kdo bude žalovati na vyvolené Boží? Bůh jest, jenž ospravedlňuje (Ř 8,33). Ale naše měšťanství jestiť v nebesích, odkudž i Spasitele očekáváme Pána Jezukrista (Fp 3,20). Očekávající té blahoslavené naděje a příští slávy velikého Boha a Spasitele našeho Jezukrista (Tt 2,13).

¹³⁴ Poněvadž spravedlivé jest u Boha, aby zase odplaceno bylo těm, kteříž vás sužují, soužením, vám pak, úzkost trpícím, aby dáno bylo odpočinutí s námi, při zjevení Pána Ježíše s nebe, s anděly moci jeho (2 Te 1,6-7). Nebo Pán náš s zvukem ponoukajícím, s hlasem archanděla a s troubou Boží sstoupí s nebe, a mrtví, kteříž jsou v Kristu, vstanou nejprve (1 Te 4,16). Potom dí i těm, kteříž na levici budou: Jděte ode mne zlořečení do ohně věčného, kterýž jest připraven d'áblu i andělům jeho (Mt 25,41).

¹³⁵ Tedy dí Král těm, kteříž na pravici jeho budou: Pojďte pozeňnaní Otce mého, dědičně vládněte královstvím, vám připraveným od ustanovení světa (Mt 25,34).

O BOHU DUCHU SVATÉM

53.

Co věříš o Duchu svatém?

O Duchu svatém především věřím, že je stejně věčný Bůh s Otcem a Synem¹³⁶. Pak, že je dán také mně¹³⁷, aby mně pravou vírou dal¹³⁸ podíl na Kristu a na všech jeho dobrodiních, potěšoval mne a zůstával při mně až na věky¹³⁹.

54.

Co věříš o svaté církvi obecné?

O svaté církvi obecné věřím, že Syn Boží¹⁴⁰ ze všeho pokolení lidského¹⁴¹ od počátku až do konce světa¹⁴² svým Duchem a Slovem¹⁴³ sobě shromažďuje, chrání a zachovává¹⁴⁴

---

¹³⁶ Země pak byla nesličná a pustá, a tma byla nad propastí, a Duch Boží vznášel se nad vodami (Gn 1,2). Přistupte ke mně, slyšte to: Nemluvíval jsem z počátku v skrytě; od toho času, v kterémž se to dalo, přítomen jsem byl. A nyní Panovník Hospodin poslal mne a duch jeho (Iz 48,16). Zdaliž nevíte, že chrám Boží jste, a Duch Boží v vás přebývá? (1 K 3,16). Zdaliž nevíte, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž přebývá v vás, kteréhož máte od Boha, a nejste sami svoji? (1 K 6,19). I řekl Petr: Ananiáši, proč naplnil satan srdce tvé lstí, tak abys lhal Duchu svatému a lstivě ujal částku peněz za to pole? Zdaliž nebylo tvé, kdybys ho byl sobě nechal? A když bylo prodáno, v moci tvé bylo. I proč jsi tuto věc složil v srdci svém? Neselhal jsi lidem, ale Bohu (Sk 5,3-4).

¹³⁷ Protož jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého (Mt 28,19). Ten pak, kterýž potvrzuje nás s vámi v Kristu, a kterýž pomazal nás, Bůh jest. Kterýž i znamenal nás, a dal závdavek Ducha svatého v srdce naše (2 K 1,21-22).

¹³⁸ Aby na pohany požehnání Abrahamovo přišlo v Kristu Ježíši a abychom zaslíbení Ducha svatého přijali skrze víru (Ga 3,14). Vyvoleným podle předzvědění Boha Otce, v posvěcení Ducha svatého, ku poslušenství a skropení krví Ježíše Krista: Milost vám a pokoj rozmnožen buď (1 Pt 1,2). Ten pak, jenž se připojuje Pánu, jeden duch jest s ním (1 K 6,17).

¹³⁹ A tak sborové po všem Judstvu a Galilei i Samaří měli pokoj, vzdělávající se, a chodíce v bázni Páně, a rozhojňovali se potěšením Ducha svatého (Sk 9,31). A jáť prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky (J 14,16). Trpíte-li pohanění pro jméno Kristovo, blahoslavení jste. Nebo Duch ten slávy a Boží na vás odpočívá, kterémužto z strany jich zajisté rouhání se děje, ale z strany vaší oslavován bývá (1 Pt 4,14).

¹⁴⁰ Já jsem ten pastýř dobrý. Dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce (J 10,11).

¹⁴¹ Rozmnožím také símě tvé jako hvězdy nebeské, a dám semeni tvému všechny země tyto, a požehnání budou v semeni tvém všickni národové země (Gn 26,4).

¹⁴² Protož také i do starosti a šedin, Bože, neopouštěj mne, až v známost uvedu rámě tvé tomuto věku, a všechněm potomkům sílu tvou (Ž 71,18). Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a z kalicha toho pili, smrt Páně zvěstujte, dokavadž nepřijde (1 K 11,26).

¹⁴³ Tatoť pak bude smlouva má s nimi, praví Hospodin: Duch můj, kterýž jest v tobě, a slova má, kteráž jsem vložil v ústa tvá, neodejdouť od úst tvých, ani od úst semene tvého, ani od úst potomků semene tvého, praví Hospodin, od tohoto času až na věky (Iz 59,21). Neboť se nestydím za evangelium Kristovo; moc zajisté Boží jest k spasení každému věřícímu, Židu předně, potom i Řeku (Ř 1,16). Ale kterak budou vyzývati toho, v kteréhož neuvěřili? A kterak uvěří tomu, o němž neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? Tedy víra z slyšení, a slyšení skrze slovo Boží (Ř 10,14 a 17). Kristus miloval církve, a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody v slovu (Ef 5,25b-26).

¹⁴⁴ I jáť pravím tobě, že jsi ty Petr, a na téť skále vzdělám církve svou, a brány pekelné nepřemohou jí (Mt 16,18). A jáť život věčný dávám jim, a nezahynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé. Otec můj, kterýž mi je dal, větší jest nade všechny, a žádnýť jich nemůže vytrhnouti z ruky Otce mého. Já a Otec jedno jsme (J 10,28-30). Kterýžto [Kristus] i utvrdí vás až do konce bez úhony ke dni příští Pána našeho Jezukrista (1 K 1,8).

v jednotě pravé víry¹⁴⁵ sbor vyvolený k věčnému životu¹⁴⁶ a že já jeho živým údem jsem¹⁴⁷ a věčně zůstanu¹⁴⁸.

55.

Co znamená obcování svatých?

Obcování svatých především znamená, že všickni věřící a každý jednotlivě mají jako údové obecenství s Kristem Pánem a podíl na všech jeho pokladech a darech¹⁴⁹. Pak, že každý má vědět o své povinnosti k ostatním údům, aby jim ochotně a radostně sloužil¹⁵⁰ svými dary k prospěchu a spasení.

56.

Co věříš o odpuštění hříchů?

O odpuštění hříchů věřím, že Bůh pro Kristovo zadostiučinění¹⁵¹ již nikdy nechce vzpomínati na všechny mé hříchy ani na hříšnou povahu, s kterou musím po celý svůj život zápasit¹⁵². Naopak z milosti mi daruje spravedlnost Kristovu, abych již nikdy nemusel přijít před soud¹⁵³.

---

¹⁴⁵ A na každý den trvající jednomyslně v chrámě, a lámající po domích chléb, přijímali pokrm s potěšením a sprostností srdce (Sk 2,46). Usilující zachovávat jednotu Ducha v svazku pokoje. Jedno jest tělo, a jeden Duch, jakož i povolání jste v jedné naději povolání vašeho. Jeden Pán, jedna víra, jeden křest (Ef 4,3-5).

¹⁴⁶ Nebo kteréž předzvěděl, ty i předzřídil, aby byli připodobnění obrazu Syna jeho, aby tak on byl prvorozený mezi mnohými bratřími. Kteréž pak předzřídil, těch i povolal, a kterýchž povolal, ty i ospravedlnil, a kteréž ospravedlnil, ty i oslavil (Ř 8,29-30). Aby v dokonání plnosti časů v jedno shromáždil všechno v Kristu, buďto nebeské věci, buďto zemské. V něm, pravím, v kterémžto i k losu připuštění jsme, předzřizeni byvše, podle předuložení toho, jenž všechno působí podle rady vůle své, abychom tak byli k chvále slávy jeho my, kteříž jsme prve naději měli v Kristu. V kterémžto i vy naději máte, slyševše slovo pravdy, totiž evangelium spasení vašeho, v němžto i uvěřivše, znamenání jste Duchem zaslíbení Svatým (Ef 1,10-13).

¹⁴⁷ Nejlepší, nyní synové Boží jsme, ale ještěť se neokázalo, co budeme. Vímeť pak, že když se okáže, podobní jemu budeme; nebo viděti jej budeme tak, jakž jest (1 J 3,2). Sami sebe zkušujte, jste-li u víře; sami sebe ohledujte. Čili sami sebe neznáte, že Ježíš Kristus jest v vás? Leč jste snad zavrženi (2 K 13,5).

¹⁴⁸ Dítka, poslední hodina jest, a jakož jste slýchaly, že antikrist přijítí má, i nyníť antikristové jsou mnozí. Odkudž známe, že poslední hodina jest. Z násť jsou vyšli, ale nebyli z nás. Nebo byť byli z nás, byliť by zůstali s námi, ale vyšli z nás, aby zjeveni byli, že nejsou všickni z nás (1 J 2,18-19).

¹⁴⁹ Což jsme viděli a slyšeli, to vám zvěstujeme, abyste i vy s námi obecenství měli, a obecenství naše aby bylo s Otcem i s Synem jeho Jezukristem (1 J 1,3). Věrnýť jest Bůh, skrze něhož povolání jste k účastenství Syna jeho Jezukrista, Pána našeho (1 K 1,9). Kterýž ani vlastnímu Synu svému neodpustil, ale za nás za všechny vydal jej, i kterakž by tedy nám s ním všech věcí nedal? (Ř 8,32).

¹⁵⁰ Nebo jakož tělo jedno jest a mnoho má údů, ale všickni ti jednoho těla údové, mnozí jsou, však jedno tělo jsou: tak i Kristus. Skrze jednoho zajisté Ducha my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto Židé, buďto Řekové, buďto služebníci, nebo svobodní, a všickni v jeden duch zapojeni jsme. A tak nemůžť oko říci ruce: Nepotřebí mi tebe, anebo opět hlava nohám: Nepotřebuji vás (1 K 12,12-13 a 21). Ten pak, jenž se připojuje Pánu, jeden duch jest s ním (1 K 6,17). V nic neslušného se nevydává [láska], nehledá svých věcí, nezpouzí se, neobmýšlí zlého. Neraduje se z nepravosti, ale spolu raduje se pravdě (1 K 13,5-6). Nehledejte jeden každý svých věcí, ale každý také toho, což jest jiných. Budiž tedy tetaž mysl při vás, jakáž byla při Kristu Ježíši, kterýž jsa v způsobu Božím, nepoložil sobě toho za loupež rovný býti Bohu (Fp 2,4-6).

¹⁵¹ A onť jest obět slítování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa (1 J 2,2). Nebo Bůh byl v Kristu, smíruje svět s sebou, nepočítaje jim hříchů jejich, a složil v nás to slovo smíření. Nebo toho, kterýž hříchu nepoznal, za nás učinil hříchem, abychom my učinění byli spravedlností Boží v něm (2 K 5,19 a 21).

¹⁵² A nebudou učiti více jeden každý bližního svého, a jeden každý bratra svého, říkajíce: Poznejte Hospodina. Všickni zajisté napořád znáti mne budou, od nejmenšího z nich až do největšího z nich, dí Hospodin; milostiv

57.

Čím tě potěšuje těla z mrtvých vzkříšení?

Těla z mrtvých vzkříšení mne potěšuje tím, že nejen má duše bude po tomto životě přijata¹⁵⁴ hned ke Kristu, své hlavě, nýbrž též toto mé tělo, vzkříšené Kristovou mocí, bude opět sjednoceno s mou duší a připodobněno slavnému tělu Kristovu¹⁵⁵.

58.

Čím tě potěšuje článek o životě věčném?

Článek o životě věčném mne potěšuje tím, že ve svém srdci nyní zakouším¹⁵⁶ počátek věčné radosti, abych po tomto životě měl dokonalé blahoslavenství, které oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo a abych v něm věčně velebil¹⁵⁷ Boha.

59.

Co však teď z toho máš, když tomu všemu věříš?

Když tomu všemu věřím, jsem před Bohem spravedliv a dědic života věčného¹⁵⁸.

---

zajisté budu nepravosti jejich, a na hřích jejich nezpomenu více (Jr 31,34). Kterýž [*Hospodin*] odpouští tobě všechny nepravosti, kterýž uzdravuje všechny nemoci tvé (Ž 103,3). Ne podle hříchů našich nakládá s námi, ani vedlé nepravostí našich odplacuje nám. A jak daleko jest východ od západu, tak daleko vzdálil od nás přestoupení naše (Ž 103,10 a 12). Bídny já člověk! Kdo mne vysvobodí z toho těla smrti? Ale děkujiť Bohu skrze Jezukrista Pána našeho. A takžť já sloužím myslí Zákonu Božímu, ale tělem zákonu hřícha (Ř 7,24-25). A protože neníť již žádného odsouzení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši, totiž nechodícím podle těla, ale podle Ducha. Nebo zákon Ducha života v Kristu Ježíši, vysvobodil mne od zákona hřícha a smrti. Nebo seč nemohl býti Zákon, byv mdlý pro tělo, Bůh poslav Syna svého v podobnosti těla hřícha, a to příčinou hřícha, odsoudil hřích na těle (Ř 8,1-3).

¹⁵³ Kdož věří v něho, nebude odsouzen, ale kdož nevěří, jižť jest odsouzen; nebo neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího (J 3,18).

¹⁵⁴ I řekl mu Ježíš: Amen pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji (L 23,43). Mně zajisté Kristus i v životě i v smrti ziskem jest. K oběmuť se k tomu nakloňuji, žádost maje umřítí, a býti s Kristem, což by mnohem lépe bylo (Fp 1,21a 23).

¹⁵⁵ Musí zajisté toto porušitelné tělo obleci neporušitelnost, a smrtelné toto obleci nesmrtelnost.

54 A když porušitelné toto tělo obleče neporušitelnost, a smrtelné toto obleče nesmrtelnost, tehdy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlčena jest smrt v vítězství (1 K 15,53-54). Ačkoli já vím, že vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví. A ač by kůži mou i tělo červi zvrтали, však vždy v těle svém uzřím Boha (Jb 19,25-26). Nejmilejší, nyní synové Boží jsme, ale ještěť se neokázalo, co budeme. Vímeť pak, že když se okáže, podobni jemu budeme; nebo viděti jej budeme tak, jakž jest (1 J 3,2). Kterýž promění to tělo naše ponížené, tak aby bylo podobné k tělu slávy jeho, podle mocnosti té, kteroužto on mocen jest i všechny věci podmaniti sobě (Fp 3,21).

¹⁵⁶ Pročež i v tomto stánku vzdycháme, v příbytek náš, kterýž jest s nebe, oblečení býti žádajice, jestliže však oblečení a ne nazí nalezení budeme (2 K 5,2-3).

¹⁵⁷ Ale kážeme, jakož psáno jest: Čehož oko nevidalo, ani ucho slýchalo, ani na srdce lidské vstoupilo, co jest připravil Bůh těm, kteříž jej milují (1 K 2,9).

¹⁵⁸ Aj ten, kdož se zpíná, tohot' duše není upřímná v něm, ale spravedlivý z víry své živ bude (Abk 2,4). Nebo spravedlnost Boží zjevuje se skrze ně z víry u víru, jakož psáno jest: Spravedlivý pak z víry živ bude (Ř 1,17). Kdož věří v Syna, má život věčný; ale kdožť jest nevěřící Synu, neuzřít' života, ale hněv Boží zůstává na něm (J 3,36).

Jak jsi spravedliv před Bohem?

Před Bohem jsem spravedliv jedině pravou vírou v Ježíše Krista¹⁵⁹.

Mé svědomí mě obviňuje, že jsem těžce zhřešil proti všem Božím přikázáním a nikdy žádného z nich nezachoval¹⁶⁰ a vždycky ještě jsem nakloněn¹⁶¹ ke všemu zlému. Bůh mně však přesto bez jakékoli mé zásluhy¹⁶², z pouhé milosti¹⁶³, daruje¹⁶⁴ a přičítá¹⁶⁵ dokonalé zadostiučinění¹⁶⁶, spravedlnost a svatost Kristovu, jako bych býval nikdy ani nespáchal, ani neměl žádného hříchu a jako bych sám splnil všechnu poslušnost, kterou vykonal¹⁶⁷ za mne Kristus, jen když takové dobrodiní přijímám¹⁶⁸ věřícím srdcem.

Proč vyznáváš ospravedlnění jedině vírou?

Ospravedlnění jedině vírou vyznávám nikoli proto, že by se Bohu líbila jakost mé víry. Mou spravedlností před Bohem jest¹⁶⁹ jedině zadostiučinění, spravedlnost a svatost Kristova. Já si je však jinak nemohu¹⁷⁰ přivlastnit a přijmout než jedině vírou.

---

¹⁵⁹ Ale nyní bez Zákona spravedlnost Boží zjevena jest, osvědčená Zákonem i Proroky, spravedlnost totiž Boží, skrze víru Ježíše Krista, ke všem a na všechny věřící. Neboť není rozdílu. Všichniť zajisté zhřešili, a nemají slávy Boží. Spravedliví pak učinění bývají darmo, milostí jeho, skrze vykoupění, kteréž se stalo v Kristu Ježíši, jehožto Bůh vydal za smírci, skrze víru ve krvi jeho, k ukázání spravedlnosti své, skrze odpuštění předešlých hříchů (Ř 3,21-25). Protož za to máme, že člověk bývá spravedliv učiněn věrou bez skutků Zákona (Ř 3,28). Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Jezukrista (Ř 5,1). Vědouce, že nebývá člověk ospravedlněn z skutků Zákona, ale skrze víru v Jezukrista, i my v Krista uvěřili jsme, abychom ospravedlnění byli z víry Kristovy, a ne z skutků Zákona, protože nebude ospravedlněn z skutků Zákona žádný člověk (Ga 2,16). Nebo milostí spasení jste skrze víru, a to ne sami z sebe: darť jest to Boží, ne z skutků, aby se někdo nechlubil (Ef 2,8-9). A v něm nalezen byl nemající své spravedlnosti, kteráž jest z Zákona, ale tu, kteráž jest z víry Kristovy, spravedlnost, kterážto jest z Boha a u víře záleží (Fp 3,9).

¹⁶⁰ Což tedy? My převyšujeme pohany? Nikoli, nebo jsme již prve dokázali toho, že jsou, i Židé i Řekové, všichni pod hříchem, jakož psáno jest: Že není spravedlivého ani jednoho (Ř 3,9-10).

¹⁶¹ Ale vidím jiný zákon v údech svých, odporující zákonu myslí mé a jímající mne, tak abych byl vězeň zákona hřícha, kterýž jest v údech mých (Ř 7,23).

¹⁶² Ne z skutků spravedlnosti, kteréž bychom my činili, ale podle milosrdenství svého spasil nás, skrze obmytí druhého narození, a obnovení Ducha svatého (Tt 3,5).

¹⁶³ Spravedliví pak učinění bývají darmo, milostí jeho, skrze vykoupění, kteréž se stalo v Kristu Ježíši (Ř 3,24). Nebo milostí spasení jste skrze víru, a to ne sami z sebe: darť jest to Boží (Ef 2,8).

¹⁶⁴ Synáckové moji, totoť vám piši, abyste nehřešili. Pakliť by kdo zhřešil, přímlyvci máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého (1 J 2,1).

¹⁶⁵ Kdožť skutky činí, tomuť odplata nebývá počtena podle milosti, ale podle dluhu (Ř 4,4). Nebo Bůh byl v Kristu, smířuje svět s sebou, nepočítaje jim hříchů jejich, a složil v nás to slovo smíření (2 K 5,19).

¹⁶⁶ A onť jest obět slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa (1 J 2,2).

¹⁶⁷ Nebo toho, kterýž hříchu nepoznal, za nás učinil hříchem, abychom my učinění byli spravedlností Boží v něm (2 K 5,21).

¹⁶⁸ Spravedlnost totiž Boží, skrze víru Ježíše Krista, ke všem a na všechny věřící (Ř 3,22). Kdož věří v něho, nebude odsouzen, ale kdož nevěří, jižť jest odsouzen; nebo neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího (J 3,18).

¹⁶⁹ Vy pak jste z něho v Kristu Ježíši, kterýž učiněn jest nám moudrost od Boha, i spravedlnost, i posvěcení, i vykoupění (1 K 1,30). Nebo tak jsem usoudil nic jiného neuměti mezi vámi, nežli Ježíše Krista, a to ještě toho ukřížovaného (1 K 2,2).

¹⁷⁰ Kdož věří v Syna Božího, máť svědectví sám v sobě. Kdož pak nevěří Bohu, lhářem jej učinil; nebo neuvěřil tomu svědectví, kteréž vysvědčil Bůh o Synu svém (1 J 5,10).

62.

Proč však nemůžeme býti svými dobrými skutky před Bohem zcela nebo alespoň trochu spravedliví?

Svými dobrými skutky nemůžeme býti před Bohem spravedliví vůbec. Spravedlnost, která by před Božím soudem ostála, musí býti naprosto dokonalá a musí úplně odpovídat Božímu zákonu¹⁷¹. Avšak i naše nejlepší skutky v tomto životě jsou všechny nedokonalé a poskvrněné hříchy¹⁷².

63.

Nezasloužíme si však nic za své dobré skutky, když za ně Bůh chce dáti odměnu v tomto i budoucím životě?

Za své dobré skutky si nezasloužíme nic, protože Bůh tuto odměnu nedává za zásluhy, nýbrž z milosti¹⁷³.

64.

Nepůsobí však takové učení u lidí bezstarostnost a bezbožnost?

Takové učení nepůsobí u lidí bezstarostnost a bezbožnost. Je totiž nemožné, aby nepřinášeli ovoce vděčnosti ti, kdož jsou pravou vírou vstípeni v Krista¹⁷⁴.

65.

Odkud pochází taková víra, která jedinečně působí, že máme podíl na Kristu a na všem jeho dobrodiní?

Víru, která působí, že máme podíl na Kristu a na všem jeho dobrodiní, rodí v našich srdcích¹⁷⁵ Duch svatý kázáním svatého evangelia a utvrzuje ji užíváním svatých svátostí¹⁷⁶.

---

¹⁷¹ Kteříž pak koli z skutků Zákona jsou, pod zlořečenstvím jsou. Nebo psáno jest: Zlořečený každý, kdož nezůstává ve všem, což jest psáno v knihách Zákona, aby to plnil (Ga 3,10). Zlořečený, kdož by nezůstal v řečech zákona tohoto a nečinil jich; a řekne všecken lid: Amen (Dt 27,26).

¹⁷² Ačkoli jsme jako nečistý my všickni, a jako roucho ohyzné všecky spravedlnosti naše. Pročež příme jako list my všickni, a nepravosti naše jako vítr zachvacují nás (Iz 64,6).

¹⁷³ Tak i vy, když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme. Což jsme povinni byli učiniti, učinili jsme (L 17,10).

¹⁷⁴ Nemůžet dobrý strom zlého ovoce nésti, ani strom zlý ovoce dobrého vydávati (Mt 7,18).

¹⁷⁵ Nebo milostí spasení jste skrze víru, a to ne sami z sebe: darť jest to Boží (Ef 2,8). Odpověděl Ježíš: Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůž vjíti do království Božího (J 3,5).

¹⁷⁶ Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám. A aj, já s vámi jsem po všecky dny, až do skonání světa. Amen (Mt 28,19-20). Poněvadž duše své očistili jste poslušenstvím pravdy skrze Ducha svatého, k milování neošemetnému bratrstva, z čistého tedy srdce jedni druhé milujte snažně, znovu zrozeni jsouce ne z porušitelného semene, ale z neporušitelného, totiž skrze živé slovo Boží a zůstávající na věky (1 Pt 1,22-23).

O SVATÝCH SVÁTOSTECH

66.

Co jsou svátosti?

Svátosti jsou viditelná svatá znamení a pečeti. Bůh je proto ustanovil, abychom jejich užíváním ještě lépe rozuměli zaslíbení evangelia a jako pečeti měli stvrzeno, že nám z milosti daruje pro jedinou oběť Kristovu, dokonanou na kříži, odpuštění hříchů a věčný život¹⁷⁷.

67.

Jsou Slovo a svátosti k tomu, aby vedly naši víru k oběti Ježíše Krista na kříži, která je jediným zdrojem blahoslavenství?

Slovo a svátosti jsou k tomu, aby vedly naši víru k oběti Ježíše Krista na kříži, která je jediným zdrojem našeho blahoslavenství. Duch svatý totiž učí v evangeliu a svatými svátostmi to stvrzuje, že všechno naše blahoslavenství pramení v jediné oběti Kristově, kterou za nás přinesl na kříži¹⁷⁸.

68.

Kolik svátostí ustanovil Kristus v Novém zákoně?

Kristus ustanovil v Novém zákoně dvě svátosti, křest svatý a svatou večeři Páně.

---

¹⁷⁷ Obřezáte pak tělo hanby své; a to bude znamením smlouvy mezi mnou a mezi vámi (Gn 17,11). A potom znamení, totiž obřízku, přijal za znamení spravedlnosti víry, kteráž byla před obřezáním, na to, aby byl otcem všech věřících v neobřízce, aby i jim přičtena byla spravedlnost (Ř 4,11). A obřeže Hospodin Bůh tvůj srdce tvé a srdce semene tvého, abys miloval Hospodina Boha svého z celého srdce svého, a ze vši duše své, abys živ byl (Dt 30,6). Mluv Aronovi a synům jeho a rci: Tento bude řád oběti za hřích: Na místě, kdež se zabijí oběť zápalná, zabita bude oběť za hřích před Hospodinem; svatá svatých jest (Lv 6,25). Čímž Duch svatý ukazuje to, že ještě nebyla zjevena cesta k svatyni, dokudž první stánek trval. Kterýž byl podobenstvím na ten přítomný čas, v němžto darové a oběti se obětují, kteréž nemohou dokonalého v svědomí učiniti toho, kdož obětuje. Neboť nevšel Kristus do svatyně rukou udělané, kteráž by byla příklad s pravou svatyní se srovnávající, ale právě v nebe všel, aby nyní přítomný byl tváří Boží za nás (Žd 9,8-9 a 24). Nadto i soboty své vydal jsem jim, aby byly na znamení mezi mnou a mezi nimi, aby znali, že já Hospodin jsem posvětitel jejich (Ez 20,12). I lva i nedvěda zabil služebník tvůj; budeť tedy Filistinský neobřezanec ten jako který z nich, nebo zhaněl vojska Boha živého (1 S 17,36). I přiletěl ke mně jeden z serafínů, maje v ruce své uhel řeřavý, kleštěmi vzatý z oltáře, a dotekl se úst mých, a řekl: Aj hle, dotekl se uhel tento úst tvých; nebo odešla nepravost tvá, a hřích tvůj shlazen jest (Iz 6,6-7).

¹⁷⁸ Zdalíž nevíte, že kteřížkoli pokřtěni jsme v Krista Ježíše, v smrt jeho pokřtěni jsme? (Ř 6,3). Nebo kteřížkoli v Krista pokřtěni jste, Krista jste oblékli (Ga 3,27).

O KŘTU SVATÉM

69.

Jak ti křest svatý připomíná a jak tě ujišťuje o tom, že jediná oběť Kristova na kříži je tobě k prospěchu?

Křest svatý mi připomíná a ujišťuje mne takto o tom, že jediná oběť Kristova je mně k prospěchu: Kristus ustanovil vnější obmytí vodou a přitom zaslíbil, že jsem jeho krví a Duchem zproštěn nečistoty své duše, to jest všech hříchů, tak jistě, jako jsem jistě vnějšně obmyt vodou, která smývá špínu těla¹⁷⁹.

70.

Co znamená být obmyt krví a Duchem Kristovým?

Být obmyt krví a Duchem Kristovým znamená, že pro krev Kristovu, kterou vylil¹⁸⁰ za nás ve své oběti na kříži, máme od Boha z milosti odpuštění hříchů. Potom jsme též Duchem svatým obnoveni a posvěceni za údy Kristovy, takže čím dále tím více odumíráme hříchu a kráčíme¹⁸¹ životem bohulibě a bez trestu.

71.

Kde Kristus zaslíbil, že jsme jeho krví a Duchem obmyti tak jistě jako vodou křtu?

Obmytí krví a Duchem Kristus zaslíbil ustanovením křtu, které zní takto: „Protož jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého¹⁸²“. „Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude; kdož pak neuvěří, budeť zatracen¹⁸³“.

---

¹⁷⁹ Křtil Jan na poušti a kázal křest pokání na odpuštění hříchů (Mk 1,4). I chodil po vsi krajině ležící při Jordánu a kázal křest pokání na odpuštění hříchů (L 3,3).

¹⁸⁰ (Ale přistoupili jste...) k prostředníku Nového Zákona Ježíšovi, a ku pokropení krví, lépe mluvící nežli Abelova (Žd 12,24). Vyvoleným podle předzvěděni Boha Otce, v posvěcení Ducha svatého, ku poslušnosti a kropení krví Ježíše Krista: Milost vám a pokoj rozmnožen buď (1 Pt 1,2). (Milost vám) od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, ten prvorozený z mrtvých, a kníže králů země, kterýžto zamiloval nás a umyl nás od hříchů našich krví svou (Zj 1,5). Blahoslavení, kteříž zachovávají přikázání jeho, aby měli právo k dřevu života a aby branami vešli do města (Zj 22,14). V ten den bude studnice otevřená domu Davidovu a obyvatelům Jeruzalémským, k obmytí hřícha i nečistoty (Za 13,1). A pokropím vás vodou čistou, a čisti budete; ode všech poškrvn vašich, i ode všech ukydaných bohů vašich očistím vás (Ez 36,25).

¹⁸¹ Kterýž mne [*Jana*] poslal křtiti vodou, ten mi řekl: Nad kýmž uziš Ducha sstupujícího a zůstávajícího na něm, tenť jest, kterýž křtí Duchem svatým (J 1,33b). Odpověděl Ježíš: Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůž vjíti do království Božího (J 3,5). A takoví jste někteří byli, ale obmytí jste, ale posvěceni jste, ale ospravedlněni jste ve jménu Pána Jezukrista a skrze Ducha Boha našeho (1 K 6,11). Skrze jednoho zajisté Ducha my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto Židé, buďto Řekové, buďto služebníci, nebo svobodní, a všickni v jeden duch zapojeni jsme (1 K 12,13). Pohřbeni jsme tedy s ním skrze křest v smrt, abychom, jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili (Ř 6,4). Pohřbeni jsouce s ním ve křtu, skrze kterýžto i spolu s ním z mrtvých vstali jste skrze víru, již jste došli z mocnosti Boží, kterýž vzkřísil jej z mrtvých (Ko 2,12).

¹⁸² Mt 28,19

¹⁸³ Mk 16,16

Toto zaslíbení se v Písmu opakuje tam, kde Písmo jmenuje křest obmytím druhého narození¹⁸⁴ a obmytím od hříchů¹⁸⁵.

72.

Je však již vnější vylití vody obmytím od hříchů?

Vnější vylití vody ještě není obmytím od hříchů¹⁸⁶, neboť od všech hříchů¹⁸⁷ nás očišťuje jedině krev Ježíše Krista a Duch svatý.

73.

Proč pak Duch svatý nazývá křest obmytím druhého narození a obmytím od hříchů?

Duch svatý nazývá křest obmytím druhého narození a obmytím od hříchů ze závažného důvodu. Chce nás tím poučiti netoliko o tom, že naše hříchy jsou odstraněny¹⁸⁸ krví a Duchem Kristovým právě tak jako vodou nečistota těla. Nadto však chce nás touto Božskou zástavou a znamením ujistiti, že jsme duchovně obmyti od svých hříchů tak, jako jsme tělesně obmyti¹⁸⁹ vodou.

74.

Mají býti křtěna také nemluvňata?

Nemluvňata mají býti také křtěna. Patří¹⁹⁰ totiž právě tak jako dospělí do Boží smlouvy a jeho sboru. Vykoupení z hříchů¹⁹¹ krví Kristovou a Duch svatý, který působí víru,

---

¹⁸⁴ Ne z skutků spravedlnosti, kteréž bychom my činili, ale podle milosrdenství svého spasil nás, skrze obmytí druhého narození, a obnovení Ducha svatého (Tt 3,5).

¹⁸⁵ A protože nyní co prodléváš? Vstana, pokřti se, a obmej hříchy své, vzýváje jméno Páně (Sk 22,16).

¹⁸⁶ Já křtím vás vodou ku pokání, ten pak, kterýž po mně přichází, jestiť mocnější nežli já, jehožto nejsem hoden obuvi nositi. Onť vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm (Mt 3,11). K čemužto připodobněn jsa nyní křest, i nás spaseny činí, ne to tělesně špíny smytí, ale dobrého svědomí u Boha dotázání, skrze vzkříšení Ježíše Krista (1 Pt 3,21). Kristus miloval církev, a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody v slovu (Ef 5,25b-26).

¹⁸⁷ Byl člověk poslaný od Boha, jemuž jméno bylo Jan. Ten přišel na svědectví, aby svědčil o tom Světle, aby všickni uvěřili skrze něho (J 1,6-7). A takoví jste někteří byli, ale obmyti jste, ale posvěceni jste, ale ospravedlněni jste ve jménu Pána Jezukrista a skrze Ducha Boha našeho (1 K 6,11).

¹⁸⁸ (Milost vám a pokoj) od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, ten prvorozený z mrtvých, a kníže králů země, kterýžto zamiloval nás a umyl nás od hříchů našich krví svou (Zj 1,5). Kdo jsou tito, kteříž oblečeni jsou v bílé roucho? A odkud přišli? I řekl jsem jemu: Pane, ty víš. I řekl mi: To jsou ti, kteříž přišli z velikého soužení, a umyli roucha svá, a zbilili je ve krvi Beránkově (Zj 7,13b-14). A takoví jste někteří byli, ale obmyti jste, ale posvěceni jste, ale ospravedlněni jste ve jménu Pána Jezukrista a skrze Ducha Boha našeho (1 K 6,11).

¹⁸⁹ Kdož uvěří a pokřti se, spasen bude; kdož pak neuvěří, budeť zatracen (Mk 16,16). Totoť pak pravím: Že smlouvy prve od Boha stvrzené, vztahující se k Kristu, Zákon, kterýž po čtyřech stech a po třicíti letech začal se, nevyprazdňuje, tak aby slib Boží v nic obrátil (Ga 3,17).

¹⁹⁰ Utvrdím také smlouvu svou mezi sebou a tebou, i mezi semenem tvým po tobě, po rodech jejich, za smlouvu věčnou, totiž abych byl Bohem tvým i semene tvého po tobě (Gn 17,7).

¹⁹¹ Ale Ježíš řekl jim: Nechte dítek a nebraňte jim jíti ke mně; nebo takovýcht' jest království nebeské (Mt 19,14).

jim není přece zaslíben¹⁹² méně než dospělým. Proto i jim náleží, aby byla křtem, znamením to smlouvy, spojena s tělem křesťanské církve a oddělena¹⁹³ od dětí těch, kdož jsou nevěřící. Ve Starém zákoně se tak dělo¹⁹⁴ obřízkou, místo níž je v Novém zákoně ustanoven¹⁹⁵ křest.

---

¹⁹² Alžběta manželka tvá porodí tobě syna, a nazúveš jméno jeho Jan. Z čehož budeš mít radost a veselí, a mnozí z jeho narození budou se radovati. Bude zajisté veliký před obličejem Páně, a vína i nápoje opojného nebudeš pít, a Duchem svatým bude naplněn hned od života matky své (L 1,13b-15). Na tebeť jsem uvržen od narození svého, od života matky mé Bůh můj ty jsi (Ž 22,11). Klesl Běl, padl Nébo, modly jejich octnou se na hovadech a na dobytku. Tím zajisté, což vy nosíváte, budou náramně obtížena až do ustání. Klesly, padly spolu, aniž budou moci retovati břemene, nýbrž i oni sami v zajetí odejdou. Slyšte mne, dome Jákobův, a všickni ostatkové domu Izraelova, kteréž pěstují hned od života, kteréž nosím hned od narození: Až i do starosti já sám, nýbrž až do šedin já ponesu; já jsem vás učinil, a já nositi budu, já, pravím, ponesu a vysvobodím. K komu mne připodobníte a přirovnáte, aneb podobna učiníte, abychom sobě podobní byli? (Iz 46,1-5). Vámt' jest zajisté zaslíbení stalo se a synům vašim, i všechněm, kteříž daleko jsou, kterýchžkoli povolal by Pán Bůh náš (Sk 2,39).

¹⁹³ Zdali může kdo zabrániti vody, aby tito nebyli pokřtěni, kteříž Ducha svatého přijali jako i my? (Sk 10,47).

¹⁹⁴ Neobřezaný pak pacholík, kterýž by neobřezal těla neobřízky své, vyhlazena zajisté bude duše ta z lidu svého; nebo smlouvu mou zrušil (Gn 17,14)

¹⁹⁵ V němžto i obřezání jste obřezáním ne rukou učiněným, svlékše tělo hříchů v obřezání Kristovu, pohřbeni jsouce s ním ve křtu, skrze kterýžto i spolu s ním z mrtvých vstali jste skrze víru, jíž jste došli z mocnosti Boží, kterýž vzkřísil jej z mrtvých. A vás, ještě mrtvé v hříších a v neobřízce těla vašeho, spolu s ním obživil, odpustiv vám všechny hříchy (Ko 2,11-13).

O SVATÉ VEČEŘI PÁNĚ

75.

Jak ti svatá večeře Páně připomíná a jak tě ujišťuje o tom, že jsi účasten jediné oběti Kristovy na kříži a všech jeho darů?

Svatá večeře Páně mi připomíná a ujišťuje mne takto o tom, že jsem účasten jediné oběti Kristovy na kříži a všech jeho darů:

Kristus poručil mně a všem věřícím, abychom na jeho památku jedli lámaný chléb a pili z kalichu. Tím především zaslíbil, že jeho tělo bylo tak jistotně za mne na kříži obětováno a lámáno, jeho krev za mne vylita, jako jistotně očima vidím, že se mi chléb Páně láme a kalich podává.

Dále, že svým ukřižovaným tělem sytí a prolitou krví napájí samu duši mou k věčnému životu tak jistě, jako z kazatelovy ruky přijímám a tělesně požívám chléb a kalich Páně, které jsou mně podávány jako jistotná znamení těla a krve Kristovy.

76.

Co znamená jísti ukřižované tělo Kristovo a pítí jeho prolitou krev?

Jísti ukřižované tělo Kristovo a pítí jeho prolitou krev znamená, že věřícím srdcem nepřijímáme tolíko celé utrpení a smrt Kristovu a že tím nedosahujeme¹⁹⁶ pouze odpuštění hříchů a věčného života, nýbrž vedle toho též se takto stále více sjednocujeme¹⁹⁷ Duchem svatým, který přebývá současně v Kristu i v nás, s jeho požehnaným tělem. Ač on sám je na

---

¹⁹⁶ Jáť jsem ten chléb života. Kdož přichází ke mně, nebude nikoli lačněti, a kdož věří ve mne, nebude žízniť nikdy (J 6,35b). A tatoť jest vůle toho, kterýž mne poslal, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něho, měl život věčný. A jáť jej vzkřísím v den nejposlednější (J 6,40). Amen, amen pravím vám: Kdož věří ve mne, máť život věčný. Jáť jsem ten chléb života (J 6,47-48). Totoť jest chléb ten s nebe sstupující. Kdož by koli jej jedl, neumřel. Jáť jsem ten chléb živý, jenž jsem s nebe sstoupil. Bude-li kdo jísti ten chléb, živ bude na věky. A chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteréž já dám za život světa (J 6,50-51). Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí krve jeho, nemáte života v sobě. Kdož jí mé tělo a pije mou krev, máť život věčný, a jáť jej vzkřísím v nejposlednější den (J 6,53b-54).

¹⁹⁷ Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm (J 6,55-56).

nebi¹⁹⁸ a my na zemi, jsme masem z jeho masa a kostí z jeho kostí¹⁹⁹. I my věčně žijeme z jednoho Ducha a jsme jím spravováni²⁰⁰ tak, jako údy našeho těla jednou duší.

77.

Kde Kristus zaslíbil, že věřící živí svým tělem a napájí svou krví tak, jako jistotně jedí z lámaného chleba a z kalicha pítí?

Kristus zaslíbil v ustanovení večeře Páně, že věřící jistotně sytí svým tělem a napájí svou krví.

Zní takto²⁰¹:

„ Já zajisté přijal jsem ode Pána, což i vydal jsem vám, že Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen jest, vzal chléb, a díky činiv, lámal a řekl: Vezměte, jezte, to jest tělo mé, kteréž se za vás láme. To čiňte na mou památku.

Takž i kalich, když povečeřel, řka: Tento kalich jest ta nová smlouva v mé krvi²⁰². To čiňte, kolikrátkoli pítí budete, na mou památku²⁰³. Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a kalich tento pili, smrt Páně zvěstujete, dokudž nepřijde“.

---

¹⁹⁸ A to pověděv, ani na to hledí, vzhůru vyzdvížen jest, a oblak vzal jej od očí jejich (Sk 1,9). Kteréhož [*Ježíše Krista*] zajisté musí přijíti nebesa, až do času napravení všech věcí; což byl předpověděl Bůh skrze ústa svých svatých proroků od věků (Sk 3,21). Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a z kalicha toho pili, smrt Páně zvěstujte, dokavadž nepřijde (1 K 11,26).

¹⁹⁹ Aby Kristus skrze víru přebýval v srdcích vašich (Ef 3,17). Žádný zajisté nikdy těla svého neměl v nenávisti, ale krmí a chová je, jakožto i Pán církev. Neboť jsme údové těla jeho, z masa jeho a z kostí jeho (Ef 5,29-30). Tajemství toto veliké jest, ale já pravím o Kristu a o církvi (Ef 5,32). Nevíte-liž, že těla vaše jsou údové Kristovi? Což tedy vezma údy Kristovy, učiním je údy nevěstky? Odstup to (1 K 6,15). Ten pak, jenž se připojuje Pánu, jeden duch jest s ním (1 K 6,17). Zdaliž nevíte, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž přebývá v vás, kteréhož máte od Boha, a nejste sami svoji? (1 K 6,19). Nebo kdož ostříhá přikázání jeho, v němž zůstává, a on také v něm. A po tomť poznáváme, že zůstává v nás, totiž po Duchu, kteréhož dal nám (1 J 3,24). Po tomtoť poznáváme, že v něm přebýváme, a on v nás, že z Ducha svého dal nám (1 J 4,13). Miluje-li mne kdo, slova mého ostříhati bude, a Otec můj bude jej milovati, a k němu přijdeme, a příbytek u něho učiníme (J 14,23b).

²⁰⁰ Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm. Jakož mne poslal ten živý Otec, a já živ jsem skrze Otce, tak kdož jí mne, i on živ bude skrze mne. Totoť jest ten chléb, kterýž s nebe sstoupil. Ne jako otcové vaši jedli mannu, a zemřeli. Kdož jí chléb tento, živť bude na věky (J 6,56-58). Já jsem ten vinný kmen pravý, a Otec můj vinař jest. Každou ratolest, kteráž ve mně nenese ovoce, odřezuje, a každou, kteráž nese ovoce, čistí, aby hojnější ovoce nesla. Již vy čistí jste pro řeč, kterouž jsem mluvil vám. Zůstaňtež ve mně, a já v vás. Jakož ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstala-li by při kmenu, takž ani vy, leč zůstanete ve mně. Já jsem vinný kmen a vy ratolesti. Kdo zůstává ve mně, a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete učiniti. Nezůstal-li by kdo ve mně, vyvržen bude ven jako ratolest, a uschneť, a sberouť ty ratolesti a na oheň uvrhou a shořít (J 15,1-6). Ale pravdu činíce v lásce, rostme v něj všelikterak, v toho, kterýž jest hlava, totiž Kristus, z kteréhožto všecko tělo příslušně spojené a svázané po všech kloubích přísluhování, podle vnitřní moci v míru jednoho každého údu, zrůst těla činí, k vzdělání svému v lásce (Ef 4,15-16).

²⁰¹ 1 K 11,23-26. A když oni jedli, vzav Ježíš chléb a dobrořečiv, lámal, a dal učedníkům, a řekl: Vezměte, jezte, to jest tělo mé. A vzav kalich, a díky činiv, dal jim, řka: Pijte z toho všickni. Neb to jest krev má nové smlouvy, kteráž za mnohé vylévá se na odpuštění hříchů (Mt 26,26-28). A když oni jedli, vzav Ježíš chléb, a dobrořečiv, lámal a dával jim, řka: Vezměte, jezte, to jest tělo mé. A vzav kalich, a díky učiniv, dal jim. A pili z něho všickni. I řekl jim: To jest krev má nového Zákona, kteráž se za mnohé vylévá (Mk 14,22-24). A vzav chléb, díky činiv, lámal a dal jim, řka: To jest tělo mé, kteréž se za vás dává. To čiňte na mou památku. Takž také dal jim i kalich, když bylo po večeři, řka: Tento kalich jest nová smlouva v mé krvi, kteráž se za vás vylévá (L 22,19-20).

²⁰² Vzav také Mojžíš krev a pokropil lidu a řekl: Aj, krev smlouvy, kterouž učinil s vámi Hospodin při všech těchto věcech (Ex 24,8). Totoť jest krev Zákona, kterýž vám Bůh vydal (Žd 9,20).

²⁰³ A budeť tobě to jako nějaké znamení na ruce tvé, a jako památka před očima tvýma, aby zákon Hospodinův byl v ústech tvých; nebo v ruce silné vyvedl tě Hospodin z Egypta (Ex 13,9).

Toto zaslíbení opakuje také svatý Pavel²⁰⁴, když praví:

„Kalich dobrořečení, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? Poněvadž jeden chléb, jedno tělo mnozí jsme; všichni zajisté jednoho chleba účastni jsme.“

78.

Přepodstatňují se však chléb a víno v Kristovo tělo a krev?

Chléb a víno se nepřepodstatňují v Kristovo tělo a krev. Jako voda ve křtu se neproměňuje v Kristovu krev a není obmytím od hříchů, nýbrž jest toliko božským znamením krve a ujištěním o odpuštění, tak i chléb ve večeři Páně není tělem Kristovým²⁰⁵, ačkoliv podle povahy svátosti²⁰⁶ jej ze zvyku nazýváme tělem Kristovým.

---

²⁰⁴ 1 K 10,16-17

²⁰⁵ Ale pravím vám, žeť nebudu pít již více z tohoto plodu vinného kořene, až do onoho dne, když jej pít budu s vámi nový v království Otce mého (Mt 26,29). Amen pravím vám, žeť již více nebudu pít z plodu vinného kořene, až do onoho dne, když jej pít budu nový v království Božím (Mk 14,25). Kalich dobrořečení, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? Nebo jeden chléb, jedno tělo mnozí jsme; všichni zajisté z jednoho chleba jíme (1 K 10,16-17). Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a z kalicha toho pili, smrt Páně zvěstujte, dokavadž nepřijde. A protože kdokoli jedl by chléb tento a pil z kalicha Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkusíť tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez, a z toho kalicha pí (1 K 11,26-28).

²⁰⁶ Tatoť jest smlouva má mezi mnou a mezi vámi, i mezi semenem tvým po tobě, kteréž ostříhati budete: Aby obřezán byl mezi vámi každý pohlaví mužského (Gn 17,10). Neobřezaný pak pacholík, kterýž by neobřezal těla neobřízky své, vyhlazena zajisté bude duše ta z lidu svého; nebo smlouvu mou zrušil (Gn 17,14). Jemužto [Abrahamovi] řekl Bůh: Nýbrž Sára manželka tvá porodí tobě syna, a nazůveš jméno jeho Izák; i utvrdím smlouvu svou s ním za smlouvu věčnou, i s semenem jeho po něm (Gn 17,19). Tedy díte: Obět Fáze toto jest Hospodinu, kterýž pomínul domů synů Izraelských v Egyptě, když bil Egypt, domy pak naše vysvobodil. A lid sklonivše hlavy, poklonu učinili (Ex 12,27). I řekl Hospodin Mojžíšovi a Aronovi: Tendoť bude rád při slavnosti Fáze: Žádný cizozemec nebude jísti z něho (Ex 12,43). Jestliže by pak cizozemec bydlil s tebou pohostinu, a slaviti by chtěl Fáze Hospodinu, prvé obřezán bude každý pohlaví mužského; a tehdy přistoupí k slavení jeho, a bude jako tu v zemi zrozený; žádný pak neobřezaný nebude jísti z něho (Ex 12,48). A budeť tobě to jako nějaké znamení na ruce tvé, a jako památka před očima tvýma, aby zákon Hospodinův byl v ústech tvých; nebo v ruce silné vyvedl tě Hospodin z Egypta (Ex 13,9). Vzal také Mojžíš krev a pokropil lidu a řekl: Aj, krev smlouvy, kterouž učinil s vámi Hospodin při všech těchto věcech (Ex 24,8). A volka za hřích obětovati budeš na každý den na očištění, a krví za hřích pokropíš oltáře, čině očištění na něm, a pomazeš ho ku posvěcení jeho (Ex 29,36). Kozla pak toho, na něhož přišel los Azazel, postaví živého před Hospodinem, aby skrze něho učinil očištění, a pustí ho na poušť k Azazel (Lv 16,10). Nebo duše všelikého těla ve krvi jest, já pak oddal jsem vám ji k oltáři, k očišťování duší vašich. Nebo sama krev na duši očišťuje (Lv 17,11). Ne z skutků spravedlnosti, kteréž bychom my činili, ale podle milosrdenství svého spasil nás, skrze obmytí druhého narození, a obnovení Ducha svatého (Tt 3,5). K čemužto připodobněn jsa nyní křest, i nás spaseny činí, ne to tělesné špíny smytí, ale dobrého svědomí u Boha dotázání, skrze vzkříšení Ježíše Krista (1 Pt 3,21). I vydal jemu smlouvu obřízky. A tak on zplodil Izáka, a obřezal jej osmého dne, a Izák zplodil Jáкова, a Jákov dvanácte patriarchů (Sk 7,8). A protože nyní co prodléváš? Vstana, pokřti se, a obmej hříchů své, vyzýváje jméno Páně (Sk 22,16). I přiletěl ke mně jeden z serafínů, maje v ruce své uhel řeřavý, kleštěmi vzatý z oltáře, a dotekl se úst mých, a řekl: Aj hle, dotekl se uhel tento úst tvých; nebo odešla nepravost tvá, a hříchů tvých shlazen jest (Iz 6,6-7). Nechciť pak, abyste nevěděli, bratří, že otcové naši všickni pod oblakem byli, a všickni moře přešli, a všickni v Mojžíše pokřtěni jsou v oblace a v moři, a všickni týž pokrm duchovní jedli, a všickni týž nápoj duchovní pili. Pili zajisté z duchovní skály, kteráž za nimi šla; a ta skála byl Kristus (1 K 10,1-4).

Proč pak Kristus nazývá chléb svým tělem a kalich svou krví nebo také novou smlouvou ve své krvi a proč Pavel je nazývá společností těla a krve Ježíše Krista?

Kristus nazývá chléb svým tělem a kalich svou krví nebo též novou smlouvou ve své krvi z vážného důvodu.

Nechce nás totiž poučovati jen o tom, že jeho ukřižované tělo a vylitá krev jsou pravým pokrmem a nápojem našich duší pro život věčný²⁰⁷ tak, jako chlebem a vínem se udržuje život časný, nýbrž chce nás nadto tímto viditelným znamením a závdavkem ujistiti, že jsme působením Ducha svatého účastni jeho pravého těla a krve tak jistotně, jako ústy svého těla na jeho památku přijímáme²⁰⁸ tato pravá znamení pravdy a že všechno jeho utrpení a poslušnost jsou naším vlastním utrpením a poslušností tak jistotně, jako bychom to vše sami osobně vytrpěli a osobně učinili zadost.

Čím se liší svatá večeře Páně od papežské mše?

Svatá večeře Páně se takto liší od papežské mše: Svatá večeře Páně jest nám svědectvím o tom, že máme dokonalé odpuštění všech svých hříchů jedinou obětí Krista Ježíše, kterou sám jednou dokonale přinesl²⁰⁹ na kříži a že Duchem svatým jsme jedno tělo²¹⁰ s Kristem, který je nyní svým pravým tělem na pravici Otcově²¹¹ v nebi a tam chce býti ctěn²¹².

²⁰⁷ Jáť jsem ten chléb živý, jenž jsem s nebe sstoupil. Bude-li kdo jísti ten chléb, živ bude na věky. A chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteréž já dám za život světa. Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj (J 6,51 a 55).

²⁰⁸ Kalich dobrořečení, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? Nebo jeden chléb, jedno tělo mnozí jsme; všickni zajisté z jednoho chleba jíme (1 K 10,16-17).

²⁰⁹ Kterýž by nepotřeboval na každý den, jako onino kněží, nejprv za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za hříchy lidu. Neboť jest to učinil jednou, samého sebe obětovav (Žd 7,27). Ani skrze krev kozlů a telat, ale skrze svou vlastní krev, všel jednou do svatyně, věčné vykoupení nalezl (Žd 9,12). Ne aby častokrát obětoval sebe samého, jako nejvyšší kněz vcházel do svatyně každý rok se krví cizí, (sic jinak byl by musil častokrát trpěti od počátku světa,) ale nyní jednou při skonání věků, na shlazení hřícha skrze obětování sebe samého, zjeven jest. Tak i Kristus jednou jest obětován, k shlazení mnohých lidí hříchů; podruhé pak bez hříchu ukáže se těm, kteříž ho čekají k spasení (Žd 9,25-26 a 28). V kteréžto vůli posvěcení jsme skrze obětování těla Ježíše Krista jednou (Žd 10,10). Ale tento, jednu obět obětovav za hříchy, vždycky sedí na pravici Boží (Žd 10,12). Nebo jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěcení bývají (Žd 10,14). A když okusil Ježíš octa, řekl: Dokonánoť jest. A nakloniv hlavy, ducha Otci poručil (J 19,30). Neb to jest krev má nové smlouvy, kteráž za mnohé vylévá se na odpuštění hříchů (Mt 26,28). A vzav chléb, díky činiv, lámal a dal jim, řka: To jest tělo mé, kteréž se za vás dává. To čiňte na mou památku. Takž také dal jim i kalich, když bylo po večeři, řka: Tento kalich jest nová smlouva v mé krvi, kteráž se za vás vylévá (L 22,19-20).

²¹⁰ Ten pak, jenž se připojuje Pánu, jeden duch jest s ním (1 K 6,17). Kalich dobrořečení, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? (1 K 10,16). Skrze jednoho zajisté Ducha my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto Židé, buďto Řekové, buďto služebníci, nebo svobodní, a všickni v jeden duch zapojeni jsme (1 K 12,13).

²¹¹ Kterýžto jsa blesk slávy, a obraz osoby jeho, a udržuje všecko slovem mocnosti své, očištění hříchů našich skrze sebe samého učiniv, posadil se na pravici velebnosti na výsostech (Žd 1,3). Ale summa toho mluvení tato jest, že takového máme nejvyššího kněze, kterýž se posadil na pravici trůnu velebnosti v nebesích (Žd 8,1).

²¹² Dí jí Ježíš: Ženo, věř mi, žeť jde hodina, kdyžto ani na této hoře, ani v Jeruzalémě nebudete se modliti Otci. Vy se modlíte, a nevíte, čemu; my se pak modlíme, čemuž víme, nebo spasení z Židů jest. Ale jďte hodina, a nyníť jest, kdyžto praví modlitebníci modliti se budou Otci v duchu a v pravdě. Neboť takových Otec hledá,

Mše však učí, že utrpením Kristovým nemají odpuštění hříchů ani živí, ani mrtví, leč by Kristus ještě denně byl kněžími při mši obětován, a že Kristus je tělesně pod způsoby chleba a vína, a proto v nich má býti ctěn²¹³. Mše tudíž v podstatě není nic jiného než zapření jediné oběti a utrpení Ježíše Krista a zlořečené modlářství.

81.

Kdo mají přistupovat ke stolu Páně?

Ke stolu Páně mají přistupovati, kdož se pro své hříchy sami sobě nelíbí, a přece se dověřují, že jim jsou odpuštěny a že jejich ostatní mdlota je přikryta Kristovým utrpením a jeho smrtí; a také touží po tom, aby jejich víra byla více a více posilována a jejich život byl lepší. Ti však, kdož nejsou ochotni k pokání, a pokrytci jedí a pijí sobě odsouzení²¹⁴.

82.

Má však býti dovoleno, aby k večeři Páně přistupovali také ti, kteří svým vyznáním a životem dokazují, že jsou nevěřící a bezbožní?

Nesmí býti dovoleno, aby k večeři Páně přistupovali ti, kteří svým vyznáním a životem dokazují, že jsou nevěřící a bezbožní. Vždyť tím je potupována smlouva Boží a podněcuje se jeho hněv proti celému sboru. Proto je křesťanská církev povinna, aby takové podle řádu Kristova a jeho apoštolů vyloučila mocí klíčů, dokud by svůj život nepolepšili²¹⁵.

---

aby se modlili jemu (J 4,21-23). Dí jí [*Marii*] Ježíš: Nedotýkej se mne; neb jsem ještě nevstoupil k Otci svému. Ale jdiž k bratřím svým, a pověz jim: Vstupuji k Otci svému, a k Otci vašemu, k Bohu svému, a k Bohu vašemu (J 20,17). A oni poklonivše se jemu, navrátili se do Jeruzaléma s radostí velikou (L 24,52). On pak pln jsa Ducha svatého, pohleděv do nebe, uzřel slávu Boží a Ježíše stojícího na pravici Boží. I řekl: Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka stojícího na pravici Boží (Sk 7,55-56). Protož povstali-li jste s Kristem, vrchních věcí hleďte, kdež Kristus na pravici Boží sedí (Ko 3,1). Ale naše měšťanství jestiť v nebesích, odkudž i Spasitele očekáváme Pána Jezukrista (Fp 3,20). A očekávali Syna jeho s nebe, kteréhož jest vzkřísil z mrtvých, totiž Ježíše, kterýž vysvobodil nás od hněvu budoucího (1 Te 1,10).

²¹³ In Can. Missae. Item. De consecrat. Distinc: 2.

²¹⁴ Nebo nemůžete kalicha Páně píti a kalicha ďáblů; nemůžete účastníci býti stolu Páně a stolu ďáblů (1 K 10,21). Zkusiž tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez, a z toho kalicha pí. Nebo kdož jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně (1 K 11,28-29).

²¹⁵ A tak když se scházíte vespolek, jižť to není večeři Páně jísti. Pakli kdo lační, doma jez, abyste se nescházeli k odsouzení (1 K 11,20 a 34a). K čemu jest mi množství obětí vašich? dí Hospodin. Syt jsem zápalných obětí skopců a tuků krmných hovad, a krve volků a beránků a kozlů nejsem žádostiv (Iz 1,11). Sic jinak ten, kdož zabijí vola, zabil člověka; kdo zabijí hovádka, psa sřal; kdo obětuje obět suchou, krev sviňskou obětoval; kdo kadí kadidlem, dary dával modle. To oni vyvolili na cestách svých, proto že, v ohavnostech svých duše jejich se kochá (Iz 66,3). Takto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraelský: Zápaly své přidejte k obětem svým, a jezte maso. Nebo jsem nemluvil s otcí vašimi, aniž jsem přikázal jim v ten den, v kterýž jsem je vyvedl z země Egyptské, o zápalích a obětech (Jr 7,21-22). Sic jinak bezbožníku praví Bůh: Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má, a běžeš smlouvu mou v ústa svá (Ž 50,16).

83.

Co je to moc klíčů?

Moc klíčů je kázání svatého evangelia a křesťanská kázeň vedoucí k pokání. Jimi se království nebeské věřícím otvírá, nevěřícím zavírá.

84.

Jak se kázáním svatého evangelia království nebeské otevírá a zavírá?

Království nebeské se kázáním svatého evangelia otevírá, když na rozkaz Kristův je všem věřícím a každému zvláště zvěstováno a veřejně svědčeno, že jsou jim všechny jejich hříchy Bohem odpuštěny pro zásluhu Kristovu, jakmile pravou vírou přijímají zaslíbení evangelia.

A opět království nebeské se kázáním svatého evangelia zavírá, když je všem nevěřícím a pokrytcům zvěstováno a veřejně svědčeno, že na nich spočívá Boží hněv a věčné zatracení, pokud se neobráť. Podle tohoto svědectví evangelia chce je Bůh souditi v tomto i budoucím životě²¹⁶.

85.

Jak se křesťanskou kázní království nebeské zavírá a otevírá?

Království nebeské se křesťanskou kázní zavírá na rozkaz Kristův těm, kteří pod jménem křesťanů mají nekřesťanské učení a vedou nekřesťanský život. Byli-li několikrát bratrsky napomenuti, a nechtějí-li upustiti od svých bludů a neřestí, jsou oznámeni církvi anebo těm, kdož jsou k tomu církvi ustanoveni. Jestliže se po napomenutí neobráť, jsou vylučováni odepřením svatých svátostí z křesťanského sboru a Bohem z království Kristova.

Království nebeské se jim opětně otevírá a jsou přijímáni za údy Kristovy a církve, slíbí-li polepšení a skutečně je dokáží²¹⁷.

---

²¹⁶Tedy řekl [Ježíš] jim [učedníkům] opět: Pokoj vám. Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás. To pověděv, dechl, a řekl jim: Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějít se jim; a kterýmžkoli zadrželi byste je, zadržánit' jsou (J 20,21-23). A tobě dám klíče království nebeského. A což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi (Mt 16,19).

²¹⁷Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechl-li by tebe, získal jsi bratra svého. Jestliže by pak neuposlechl, přijmi k sobě jednoho anebo dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pakliť by jich neuposlechl, pověz církvi. Jestliže pak i církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán. Amen pravím vám: Cožkoli svázáno i na zemi, budeť svázáno i na nebi; a cožkoli rozvázáno na zemi, budeť rozvázáno i na nebi (Mt 18,15-18). A vy nadutí jste, a nermoutíte se raději, aby vyvržen byl z prostředku vás ten, kdož takový skutek spáchal (1 K 5,2). Pakli kdo neuposlechne skrze psaní řeči naší, toho znameňte, a nemějte s ním nic činiti, ať by se zastyděl. Avšak nemějte ho za nepřítel, ale napomínejte jako bratra (2 Te 3,14-15). Přichází-li kdo k vám, a tohoto učení nepřináší, nepřijínejte ho do domu, aniž ho pozdravujte. Nebo kdož takového pozdravuje, příúčástnuje se skutkům jeho zlým (2 J 10,11).

Třetí díl

O VDĚČNOSTI

86.

Jsme-li Kristem z milosti vykoupeni ze své bídy bez jakékoli své zásluhy, proč máme konati dobré skutky?

Dobré skutky máme konati proto, abychom celým svým životem dokazovali²¹⁸, že jsme Bohu vděční za jeho dobrodiní a aby byl námi slaven²¹⁹ za to, že nás Kristus svou krví vykoupil a poté obnovil svým Duchem svatým k svému obrazu.

Dále proto, abychom sami u sebe byli jisti²²⁰ svou vírou z jejího ovoce a abychom Kristu získávali²²¹ svým bohulibým životem své bližní.

87.

Zdalipak budou spaseni ti, kteří se od svého nevděčného a nekajícího života neobrátí k Bohu?

Ti, kteří se od svého nevděčného a nekajícího života neobrátí k Bohu, nebudou vůbec spaseni. Neboť Písmo dí, že království Božího nedůjdou necudní, modláři, cizoložníci, zloději, lakomci, pijani, rouhači, rváči a ti, kdož jsou jim podobni²²².

---

²¹⁸ Aníž vydávejte údů svých za odění nepravosti kterémukoli hříchu, ale vydávejte se k sloužení Bohu, jakožto vstavše z mrtvých a jsouce živi, a údy své vydávejte za odění spravedlnosti Bohu (Ř 6,13). Protož prosím vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydávali těla svá v oběť živou, svatou, Bohu libou, rozumnou službu vaši. A nepřipodobňujte se světu tomuto, ale proměňtež se obnovením mysli vaší, tak abyste zkusili, jaká by byla vůle Boží dobrá, libá a dokonalá (Ř 12,1-2). I vy, jakožto kamení živé, vzdělávejte se v dům duchovní, kněžstvo svaté, k obětování duchovních obětí, vzácných Bohu skrze Jezukrista (1 Pt 2,5). Ale vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctnosti toho, kterýž vás povolal ze tmy v předivné světlo své. Kteříž jste někdy ani lidem nebyli, nyní pak jste lid Boží; kteříž jste někdy byli nedošli milosrdenství, již nyní jste došli milosrdenství (1 Pt 2,9-10). Nebo koupeni jste za velikou mzdu. Oslavujtež tedy Boha tělem vaším i duchem vaším, kteréžto věci Boží jsou (1 K 6,20).

²¹⁹ Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích (Mt 5,16). Obcování vaše mezi pohany majíce dobré, aby místo toho, kdež utrhají vám jako zločincům, dobré skutky vaše spatřující, velebili Boha v den navštívení (1 Pt 2,12).

²²⁰ O kterémžto spasení bedlivě přemýšlovali a je vystihati usilovali proroci, kteříž o té milosti, jenž se vám státi měla, prorokovali (1 Pt 1,10). Takt' každý strom dobrý ovoce dobré nese, zlý pak strom zlé ovoce nese (Mt 7,17). Nebo v Kristu Ježíši ani obřízka neprospívá, ani neobřízka, ale víra skrze lásku dělající (Ga 5,6). Ovoce pak Ducha jestiť: Láska, radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrota, věrnost, krotkost, středmost (Ga 5,22).

²²¹ Ovoce pak Ducha jestiť: Láska, radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrota, věrnost, krotkost, středmost (1 Pt 3,1-2). A takt' jeden každý z nás sám za sebe počet vydávati bude Bohu (Ř 14,19).

²²² Zdali nevíte, že nespravedliví dědictví království Božího nedosáhnou? Nemylte se, však ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani zženštilí, ani samcizoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolejšci, ani dráči, dědictví království Božího nedůjdou (1 K 6,9-10). Víte zajisté o tom, že žádný smilník aneb nečistý, ani lakomec, (jenž jest modloslužebník,) nemá dědictví v království Kristově a Božím. Žádný vás nesvod' marnými řečmi; nebo pro takové věci přichází hněv Boží na syny nepoddané (Ef 5,5-6). My víme, že jsme přeneseni z smrti do života, nebo milujeme bratří. Kdož nemiluje bratra, zůstáváť v smrti (1 J 3,14).

88.

Kolik věcí je potřebí člověku k pravdivému pokání a obrácení?

Člověku je k pravdivému pokání a obrácení potřebí dvou věcí, umrtvení starého a vzkříšení nového člověka²²³.

89.

Co je umrtvení starého člověka?

Umrtvení starého člověka je srdečná lítost nad hříchy, čím dál tím větší nenávist proti nim a útek od nich²²⁴.

90.

Co je vzkříšení nového člověka?

Vzkříšení nového člověka je srdečná radost v Bohu skrze Krista²²⁵ i ochota a láska k tomu, abychom podle vůle Boží žili²²⁶ ve všech dobrých skutcích.

---

²²³ Pohřbeni jsme tedy s ním skrze křest v smrt, abychom, jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili. Nebo poněvadž jsme v něj vštípeni připodobněním smrti jeho, tedy i vzkříšením jemu připodobnění budeme, to věduce, že starý člověk náš s ním spolu ukřižován jest, aby bylo umrtveno tělo hřícha, abychom již potom nesloužili hříchu (Ř 6,4-6). Totiž, složití ono první obcování podle starého člověka, rušícího se, podle žádostí oklamávajících, obnoviti se pak duchem myslí vaší, a obléci nového člověka, podle Boha stvořeného, v spravedlnosti a v svatosti pravdy (Ef 4,22-24). Protož mrtvěte údy své zemské, smilstvo, nečistotu, chlípnost, žádost zlou, i lakomství, jenž jest modlám sloužení. Pro kteréžto věci přichází hněv Boží na syny zpuřné (Ko 3,5-6). Ale již nyní složtež i vy všecko to, hněv, prchlivost, zlobivost, zlořečení i mrzkomluvnost zapuďte od úst vašich. Nelžete jedni na druhé, když jste svlékli s sebe starého člověka s skutky jeho, a oblékli toho nového, obnovujícího se k známosti jasné, podle obrazu toho, jenž jej stvořil (Ko 3,8-10). Vyčistětež tedy starý kvas, abyste byli nové zadělání, jakož pak jste nenakvašeni. Neboť jest Beránek náš velikonoční za nás obětován, Kristus (1 K 5,7).

²²⁴ Nebo budete-li podle těla živi, zemřete; pakli byste Duchem skutky těla mrtvili, živi budete (Ř 8,13). A roztrhněte srdce vaše, a ne roucha vaše, a navraťte se k Hospodinu Bohu vašemu; neboť jest on milostivý a lítostivý, dlouhočekající a hojný v milosrdenství, a kterýž lituje zlého (Jl 2,13).

²²⁵ Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Jezukrista (Ř 5,1). Království zajisté Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém (Ř 14,17). Nebo takto dí ten důstojný a vyvýšený, kterýž u věčnosti přebývá, jehož jméno jest Svatý: Na výsosti a v místě svatém bydlím, ano i s tím, kterýž jest skroušeného a poníženého ducha přebývám, obživuje ducha ponížených, obživuje také srdce skroušených (Iz 57,15).

²²⁶ Nebo že jest umřel, hříchu umřel jednou; že pak jest živ, živ jest Bohu. Tak i vy za to mějte, že jste zemřeli zajisté hříchu, ale živi jste Bohu v Kristu Ježíši, Pánu našem (Ř 6,10-11). S Kristem ukřižován jsem. Živť jsem pak již ne já, ale živ jest ve mně Kristus. Že pak nyní živ jsem v těle, u víře Syna Božího živ jsem, kterýžto zamiloval mne a vydal sebe samého za mne (Ga 2,20).

91.

Avšak jen které skutky jsou dobré?

Dobré skutky jsou jen ty, které plynou z pravé víry²²⁷, které jsou podle zákona Božího²²⁸ a které jsou konány k jeho slávě²²⁹. Nikoli však ty, které plynou z našeho zdání nebo z lidských ustanovení²³⁰.

92.

Jak zní zákon Páně?

Zákon Páně zní podle všech těchto slov, která mluví Bůh:

První přikázání

Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem tě vyvedl z země Egyptské, z domu služby. Nebudeš mít bohů jiných přede mnou.

Druhé přikázání

Neučiníš sobě rytiny, ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž u vodách pod zemí. Nebudeš se jim klanět, ani jich ctít. Nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne, a činící milosrdenství nad tisíci těmi, kteří mne milují, a ostříhají přikázání mých.

Třetí přikázání

Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo; neboť nenechá bez pomsty Hospodin toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo.

Čtvrté přikázání

Pomni na den sobotní, abys jej světil. Šest dní pracovati budeš, a dělati všeliké dílo své; ale dne sedmého odpočinutí jest Hospodina Boha tvého. Nebudeš dělati žádného díla, ty i syn tvůj i dcera tvá, služebník tvůj i děvka tvá, hovado tvé i příchozí, kterýž je v branách

---

²²⁷ A cožkoli není z víry, hřích jest (Ř 14,23b).

²²⁸ I řekl Samuel: Zdaliž líbost takovou má Hospodin v zápalích a v obětech, jako když se poslušenství koná hlasu Hospodinova? Aj, poslouchati lépe jest, nežli obětovati, a ku poslušenství státi, nežli tuk skopců přinášeti (1 S 15,22). Jsme zajisté jeho dílo, jsouce stvořeni v Kristu Ježíši k skutkům dobrým, kteréž Bůh připravil, abychom v nich chodili (Ef 2,10).

²²⁹ Protož buďte že jíte, nebo pijete, anebo cožkoli činíte, všecko k slávě Boží činite (1 K 10,31).

²³⁰ Cožkoli já prikazuji vám, ostříhati budete, činíce to; nepřidáte k tomu, aniž co z toho ujmete (Dt 12,32). A řekl jsem synům jejich na též poušti: V ustanoveních otců svých nechodte, a soudů jejich neostříhejte, a ukýdanými bohy jejich se nepoškrvňujte. Já jsem Hospodin Bůh váš, v ustanoveních mých chodte, a soudů mých ostříhejte, a činite je (Ez 20,18-19). Nebo praví Pán: Proto že lid tento přibližuje se ústy svými, a rty svými ctí mne, srdce pak své vzdaluje a bázeň jejich, již se mne bojí, jest z přikázání lidských pošlá (Iz 29,13). Nadarmoť mne ctí, učice učení, jenž jsou přikázání lidská (Mt 15,9).

tvých. Nebo v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všechno, což v nich jest, a odpočinul dne sedmého; protož požehnal Hospodin dne sobotního a posvětil ho.

Páté přikázání

Cti otce svého i matku svou, ať se prodlejí dnové tvoji na zemi, kterouž Hospodin Bůh tvůj dá tobě.

Šesté přikázání

Nezabiješ.

Sedmé přikázání

Nesesmilníš.

Osmé přikázání

Nepokradeš.

Deváté přikázání

Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.

Desáté přikázání

Nepožádáš domu bližního svého, aniž požádáš manželky bližního svého, ani služebníka jeho, ani děvky jeho, ani vola jeho, ani osla jeho, ani cožkoli jest bližního tvého.

Ex 20

Dt 5

93.

Jak rozdělujeme tato přikázání?

Tato přikázání rozdělujeme na dvě desky²³¹. První z nich nás ve čtyřech přikázáních učí, jak se máme chovati k Bohu, druhá v šesti přikázáních čím jsme povinni²³² svému bližnímu.

---

²³¹ Byl pak tam s Hospodinem [*Mojžíš*] čtyřiceti dní a čtyřiceti nocí, chleba nejedl a vody nepil; a napsal na deskách slova té smlouvy, totiž deset slov (Ex 34,28). Jímž vyhlásil vám smlouvu svou, kteréžto přikázal vám ostříhati, totiž desíti slov, a napsal je na dvou deskách kamenných (Dt 4,13). Tedy udělal jsem truhlu z dříví setím, a vyhladiv dvě dsky kamenné, podobné prvním, vstoupil jsem na horu, nesa ty dvě dsky v rukou svých. I napsal na těch deskách, tak jakž prvé byl napsal, deset slov, kteréž mluvil k vám Hospodin na hoře z prostředku ohně v den shromáždění onoho, a dal je Hospodin mně (Dt 10,3-4).

²³² Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši mysli své. To jest přední a veliké přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého (Mt 22,37b-39).

Co žádá Pán v prvním přikázání?

Pán v prvním přikázání žádá, abych, nechtěje ztratit spásu a blahoslavenství své duše, odmítal všechno modlářství²³³, čarování, modlářské zažehnávání²³⁴, dovolávání se svatých i jiných tvorů²³⁵ a takovým věcem utíkal. Mám jediného pravého Boha správně poznávat²³⁶, jedině jemu důvěřovat²³⁷, mám ve vši pokoře²³⁸ a trpělivosti²³⁹ jen od něho vše dobré očekávat²⁴⁰, mám ho z celého srdce milovat²⁴¹, jeho se bát²⁴² a jeho ctít²⁴³. Také se mám spíše vzdát všech tvorů, než bych v nejmenším co učinil proti jeho vůli²⁴⁴.

²³³ Zdali nevíte, že nespravedliví dědictví království Božího nedosáhnou? Nemylte se, však ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani zženštilí, ani samcoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zloejci, ani dráči, dědictví království Božího nedůjdou (1 K 6,9-10). Protož nebuďte modláři, jako někteří z nich, jakož psáno jest: Posadil se lid, aby jedl a pil, a vstali, aby hráli. Ani repcete, jako i někteří z nich reptali, a zhynuli od záhubce (1 K 10,7 a 14).

²³⁴ Neobracejte se k hadačům a věštcům, ani od nich rady beřte, poškvřňující se s nimi: Já jsem Hospodin Bůh váš (Lv 19,31). Nebude nalezen v tobě, kdož by vedl syna svého aneb dceru svou skrz oheň, ani věštce, ani planětník, ani čarodějník, ani kouzelník. Ani losník, ani zaklínač, ani hadač, ani černokněžník (Dt 18,10-11).

²³⁵ Tedy dí mu Ježíš: Odejdiž, satane; neboť jest psáno: Pánu Bohu svému klaněti se budeš a jemu samému sloužití budeš (Mt 4,10). I padl jsem k nohám jeho, klaněti se jemu chtěje. Ale řekl mi: Hleď, abys toho nečinil. Neboť jsem spoluslužebník tvůj i bratří tvých, těch, jenž mají svědectví Ježíšovo. Bohu se klaněj! Svědectví pak Ježíšovo jestiť duch prorocství (Zj 19,10). A noci tam nebude, aniž budou potřebovati svíce, ani světla slunečného; nebo Pán Bůh je osvěcuje, a kralovati budou na věky věků. Bohu se klaněj (Zj 22,5 a 9b).

²³⁶ Totať jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista (J 17,3).

²³⁷ Takto praví Hospodin: Zlořečený ten muž, kterýž doufá v člověka, a kterýž klade tělo za rámě své, od Hospodina pak odstupuje srdce jeho (Jr 17,5).

²³⁸ Podobně i mládenci, buďte poddáni starším. A všickni poddanost jedni druhým ukazujte, pokorou vnitř se ozdobte. Bůh zajisté pyšným se protiví, ale pokorným dává milost. Pokořtež se tedy pod mocnou ruku Boží, aby vás povýšil časem svým (1 Pt 5,5-6).

²³⁹ Než potřebíť jest vám trpělivosti, abyste vůli Boží činíce, dosáhli zaslíbení (Žd 10,36). Všelickou mocí zmocnění jsouce, podle síly slávy jeho, ke vši trpělivosti a dobrotivosti s radostí (Ko 1,11). A ne toliko nadějí, ale také chlubíme se souženími, věduce, že soužení trpělivost působí, a trpělivost zkušení, zkušení pak nadějí (Ř 5,3-4). Nebo listové jeho (dí někdo) jsou těžcí a mocní, ale přítomnost osobná jest mdlá, a řeč chaterná (2 K 10,10). Všecko pak činite bez reptání a bez pochybování (Fp 2,14).

²⁴⁰ Všecko to na tě očekává, abys jim dával pokrm časem svým. Když jim dávaš, sbírají; když otvíráš ruku svou, nasyceni bývají dobrými věcmi. Když skrýváš tvář svou, rmoutí se; když odjímáš ducha jejich, hynou, a v prach svůj se navracejí. Vysíláš ducha svého, a zase stvoření bývají, a obnovuješ tvář země (Ž 104,27-30). Ját jsem Hospodin..., kterýž formuji světlo, a tvořím tmou, působím pokoj, a tvořím zlé, já Hospodin činím to všecko (Iz 45,6b-7). Všelike dání dobré a každý dar dokonalý shůry jest sstupující od Otce světél, u něhožto není proměnění, ani jakého pro obrácení se někam jinam zastínění (Jk 1,17).

²⁴¹ Protož milovati budeš Hospodina Boha svého z celého srdce svého, a ze vši duše své, a ze vši síly své (Dt 6,5). I řekl mu Ježíš: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši mysli své (Mt 22,37).

²⁴² Abys se bál Hospodina Boha svého, ostříhaje všech ustanovení jeho a přikázání jeho, kteráž já přikazuji tobě, ty i syn tvůj i vnuk tvůj, po všechny dny života svého, aby se prodlili dnové tvoji (Dt 6,2). Počátek moudrosti jest bázeň Hospodina; rozumu výborného nabývají všickni, kteříž činí ty věci; chvála jeho zůstává na věky (Ž 111,10). Bázeň Hospodinova jest počátek umění, moudrosti a cvičením pohrdají blázni (Př 1,7). Počátek moudrosti jest bázeň Hospodinova, a umění svatých rozumnost (Př 9,10). A nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabít; než bojte se raději toho, kterýž může i duši i tělo ztratit v pekelném ohni (Mt 10,28).

²⁴³ Tedy dí mu Ježíš: Odejdiž, satane; neboť jest psáno: Pánu Bohu svému klaněti se budeš a jemu samému sloužití budeš (Mt 4,10). Hospodina Boha svého báti se budeš, jemu sloužití, a jeho se přidržeti, a ve jménu jeho přísahati budeš (Dt 10,20).

²⁴⁴ Jestliže pak oko tvé pravé horší tě, vylupiž je a vrz od sebe; nebť jest užitečnější tobě, aby raději zahynul jeden úd tvůj, nežli by celé tělo tvé uvrženo bylo do ohně pekelného. A pakli ruka tvá pravá horší tě, utniž ji a vrz od sebe; nebo užitečnější jest tobě, aby zahynul raději jeden úd tvůj, nežli by všecko tělo tvé uvrženo bylo do

95.

Kdy se člověk dopouští modlářství?

Člověk se dopouští modlářství, když místo nebo vedle jediného pravého Boha, který se zjevil ve svém Slově, vybájlil nebo má někoho jiného, v němž by skládal svou naději²⁴⁵.

96.

Co chce Bůh ve druhém přikázání?

Bůh ve druhém přikázání chce, abychom ho nijak nezobrazovali²⁴⁶ ani nectili jinak, než nařídil²⁴⁷ ve svém Slově.

97.

Smíme se tedy věnovati výtvarnému umění?

Výtvarnému umění se věnovati můžeme, avšak Bůh nemůže a nesmí být naprosto nijakým způsobem zobrazován. Stvořené bytosti mohou být ovšem zobrazovány. Bůh však zakazuje tvořiti a míti jejich obrazy proto, abychom je uctívali a jemu jimi sloužili²⁴⁸.

---

pekelného ohně (Mt 5,29-30). Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden; a kdož miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden (Mt 10,37). Více sluší poslouchati Boha než lidí (Sk 5,29b).

²⁴⁵ Víte zajisté o tom, že žádný smilník aneb nečistý, ani lakomec, (jenž jest modloslužebník,) nemá dědictví v království Kristově a Božím (Ef 5,5). Všickni zajisté bohové národů jsou modly, Hospodin pak nebesa učinil (1 Pa 16,26). Neboť mnozí chodí..., jichžto konec jest zahynutí, jejichžto bůh jest břicho, a sláva jejich v mrzkostech jejich, kteříž o zemské věci stojí (Fp 3,18a a 19). Ale tehďž, neměvše známosti Boha, sloužili jste těm, kteříž z přirození nejsou bohové (Ga 4,8). A že jste byli za onoho času bez Krista, odcizeni od společnosti Izraele, a cizí od úmluv zaslíbení, naděje nemající, a bez Boha na světě (Ef 2,12). Každý kdož zapírá Syna, nemá ani Otce (1 J 2,23). Každý, kdož přestupuje a nezůstává v učení Kristovu, nemá Boha; kdož zůstává v učení Kristovu, ten i Otce i Syna má (2 J 9). Aníž zajisté Otec soudí koho, ale všecken soud dal Synu, aby všickni ctíli Syna, tak jakž Otce ctí. Kdo nectí Syna, nectí ani Otce, kterýž ho poslal (J 5,22-23).

²⁴⁶ Protož pilně pečujte o duše své, (nebo neviděli jste žádného obrazu toho dne, když k vám mluvil Hospodin na Orébě z prostředku ohně), abyste neporušili cesty své, a neučinili sobě rytiny aneb podobenství nějakého obrazu, tvárnosti muže neb ženy (Dt 4,15-16). K komu tedy připodobníte Boha silného? A jaké podobenství přirovnáte jemu? (Iz 40,18). Nebo směnili slávu neporušitelného Boha v slávu podobenství obraza porušitelného člověka, i ptactva, i hovad čtvernohých, i zeměplazů (Ř 1,23). Rodina tedy Boží jsouce, nemá se domnívati, že by Bůh zlatu neb stříbru neb kamenu, řemeslem anebo důvtipem lidským vyrytému, byl podoben (Sk 17,29).

²⁴⁷ Nebo zpoura jest takový hřích jako čarodějnictví, a přestoupiti přikázání jako modlářství a obrazové. Poněvadž jsi pak zavrhl řeč Hospodinovu, i on také zavrhl tě, abys nebyl králem (1 S 15,23). Vystříhej se, abys neuvázl v osídle, jda za nimi, když by již vyhlazeni byli od tváři tvé. Nevypytávej se na bohy jejich, říkáje: Jak jsou sloužili národové ti bohům svým, tak i já učiním (Dt 12,30). Nadarmoť mne ctí, učíce učení, jenž jsou přikázání lidská (Mt 15,9).

²⁴⁸ Nebudeš se klaněti bohům jejich, ani jim sloužiti, aniž dělati budeš tak, jako oni dělají; ale z gruntu vyvrátíš je, a obrazy jejich na kusy stroskocíš (Ex 23,24). Ale zbořte oltáře jejich, a modly jejich polámete, a jejich háje posekáte (Ex 34,13). Vyžeňte všechny obyvatele země té od tváři vaší, a zkažte všechny rytiny jejich; i všechny obrazy slité jejich zkažte, všechny také výsosti jejich zbořte (Nu 33,52). Ale raději toto jim učiňte: Oltáře jejich zbořte, modly jejich stroskotejte, háje také posekejte, a rytiny jejich ohněm spalte (Dt 7,5). Oltáře jejich zbořte, a obrazy jejich ztlucte, háje také jejich ohněm spalte a rytiny bohů jejich stroskotejte, a vyhlad'te jméno jejich z místa toho (Dt 12,3). Ani vyzdvihneš sobě modly, což v ohavnosti má Hospodin Bůh tvůj (Dt 16,22). On zkažil výsosti a stroskotal obrazy, a háje posekal, a ztloukl hada měděného, jehož byl udělal Mojžíš; nebo až do těch dnů synové Izraelští kařovali jemu, a nazval jej Nechustam (2 Kr 18,4).

Nemůžeme však trpěti v chrámech obrazy ani proto, aby sloužily k poučení lidu?

Obrazy nemůžeme v chrámech trpěti ani proto, aby sloužily k poučení lidu, neboť nemáme být moudřejší než Bůh, který chce, aby jeho křesťanstvo nebylo vyučováno němými modlami²⁴⁹, nýbrž živým kázáním jeho Slova²⁵⁰.

Co chce třetí přikázání?

Třetí přikázání chce, abychom se Božím jménu nerouhali ani je nezneužívali klením²⁵¹, ani křivou přísahou²⁵², ale ani zbytečným přísaháním²⁵³; ani svým mlčením a přihlížením nemáme mít účast na takových hrozných hříších. Souhrnem řečeno: svatého jména Božího máme užívat jen s bázní a uctivostí²⁵⁴, aby bylo námi řádně vyznáváno²⁵⁵, vzýváno²⁵⁶ a velebeno každým naším slovem a skutkem²⁵⁷.

Je rouhání Božím jménu klením a přísaháním tak těžký hřích, že se Bůh hněvá na ty, kdož, pokud na nich jest, nejsou nápomocni, aby takovému počínání zabraňovali a zakazovali je?

Rouhání Božím jménu klením a přísaháním je tak těžký hřích, že se Bůh hněvá na ty, kdož, pokud na nich jest, nejsou nápomocni, aby takovému počínání zabraňovali a zakazovali

²⁴⁹ A však ze spolka zhlupěli, a blázni jsou; z dřeva učiti se jest pouhá marnost (Jr 10,8). Co prospívá rytina, že ji vyryl řemeslník její? Slitina i učitel lži, že doufá učinitel v účinek svůj, děláje modly němé? Běda tomu, kterýž říká dřevu: Prociť, a kameni němému: Probuď se. On-liž by učiti mohl? Pohleď na něj. Obložent' jest zlatem a stříbrem, ale není v něm žádného ducha (Abk 2,18-19).

²⁵⁰ A mámet' přepevnou řeč prorockou, kteréžto že šetříte jako svíce, jenž svítí v temném místě, dobře činíte, až by se den rozednil a dennice vzešla v srdcích vašich (2 Pt 1,19). Všeliké zajisté Písmo od Boha jest vdechnuté, a užitečné k učení, k trestání, k napravování, k správě, kteráž náleží k spravedlnosti, aby byl dokonalý člověk Boží, ke všelikému skutku dobrému hotový (2 Tm 3,16-17).

²⁵¹ I zlořečil syn ženy té Izraelské a rouhal se jménu Božím. Tedy přivedli ho k Mojžíšovi. (Jméno pak matky jeho bylo Salumit, dcera Dabri, z pokolení Dan.) A dali jej do vězení, až by jim bylo oznámeno, co s ním Bůh káže učiniti (Lv 24,11-12).

²⁵² Nepřisahejte křivě ve jméno mé, aniž kdo poškrvňuj jména Boha svého: Já jsem Hospodin (Lv 19,12).

²⁵³ Ale buď řeč vaše: Jistě, jistě; nikoli, nikoli. Což pak nad to více jest, to od toho zlého jest (Mt 5,37). Přede všemi pak věcmi, bratří moji, nepřisahejte, ani skrze nebe, ani skrze zemi, ani kteroukoli jinou přísahou, ale buď řeč vaše: Jistě, jistě, nikoli, nikoli, abyste neupadli v odsouzení (Jk 5,12).

²⁵⁴ Skrze sebe přísáhl jsem, vyšlo z úst mých slovo spravedlnosti, kteréž nepůjde na zpět: Že se mně skláněti bude všeliké koleno, a přísahati každý jazyk (Iz 45,23).

²⁵⁵ Kdožkoli tedy vyzná mne před lidmi, vyznámt' i já jej před Otcem svým, jenž jest v nebesích (Mt 10,32).

²⁵⁶ Protož chtěl bych, aby se modlili muži na všelikém místě, pozdvihující čistých rukou, bez hněvu a bez roztržitosti (1 Tm 2,8).

²⁵⁷ Nebo jméno Boží pro vás v porouhání jest mezi pohany, jakož psáno jest (Ř 2, 24). Kteřížkoli pod jhem jsou služebníci, ať mají pány své za hodné vši uctivosti, aby jméno Boží a učení jeho nebylo rouháno (1 Tm 6,1). Slovo Kristovo přebývejž v vás bohatě se vši moudrostí; učíce a napomínající sebe vespolek Žalmy, a zpěvy, a písničkami duchovními, s milostí zpívající v srdci vašem Pánu. A všecko, cožkoli činíte v slovu nebo v skutku, všecko čiňte ve jméno Pána Ježíše, díky činíce Bohu a Otcu skrze něho (Ko 3,16-17).

je²⁵⁸, neboť mimo rouhání jeho jménu není většího hříchu, který by Boha více popouzel k hněvu. Proto rozkázal, aby byl trestán smrtí²⁵⁹.

101.

Kdy však je přísaha i ve jménu Božím bohulibá?

Přísaha i ve jménu Božím je bohulibá tehdy, když toho vyžadují úřady od občanů nebo jiná nutnost, aby tím k Boží cti byla zachována a podpořena věrnost i pravda, jakož i blaho bližního. Takové přísahání²⁶⁰ je založeno na Slově Božím, a proto je svatí Starého i Nového zákona právem užívali²⁶¹.

102.

Smíme přísahati také při svatých nebo jiných bytostech?

Při svatých nebo při jiných bytostech přísahati nesmíme. Pravá přísaha se dovolává Boha, aby ráčil jako jediný zpytatel srdce vydati svědectví pravdě a aby mne potrestal, přísahám-li křivě²⁶². Tato čest však nepřísluší jiné bytosti²⁶³.

---

²⁵⁸ Zhřešil-li by člověk, tak že slyše hlas zakletí a jsa svědkem toho, což viděl neb slyšel, a neoznámil by, poneseť pokutu za nepravost svou (Lv 5,1).

²⁵⁹ Mluvě pak k synům Izraelským, díš jim: Kdož by koli zlořečil Bohu svému, poneseť hřích svůj. Kdož by zlořečil jménu Hospodinovu, smrtí umře, a všecko shromáždění bez milosti ukamenuje jej. Tak cizí, jako doma zchovaný, když by zlořečil jménu Hospodinovu, smrtí umře (Lv 24,15-16).

²⁶⁰ Hospodina Boha svého báti se budeš, a jemu sloužiti, a ve jméno jeho přísahati (Dt 6,13). Hospodina Boha svého báti se budeš, jemu sloužiti, a jeho se přidržeti, a ve jménu jeho přísahati budeš (Dt 10,20). Slyštež to, dome Jákobův, kteříž se nazýváte jménem Izraelovým, a z vod Judových jste pošli, kteříž přísaháte ve jménu Hospodinovu, a Boha Izraelského připomínáte, však ne v pravdě, ani v spravedlnosti (Iz 48,1). Lidé zajisté skrze většího, nežli jsou sami, přísahají, a všeliké rozepře mezi nimi konec jest, když bývá potvrzena přísahou (Žd 6,16).

²⁶¹ I řekl Abraham: A já přísáhnou (Gn 21,24). Bůh Abrahamův, a Bůh Náchorův, Bůh otce jejich nechť soudí mezi námi. Přisáhl tedy Jákob skrze strach otce svého Izáka (Gn 31,53). A učinil s nimi Jozue pokoj, a všel s nimi v smlouvu, aby jich při životu zanechal; také i knížata shromáždění přísahu jim učinili (Joz 9,15). Tedy řekla všecka knížata všemu shromáždění: My jsme jim přísahu učinili skrze Hospodina Boha Izraelského, protož nyní nemůžeme se jich dotknouti (Joz 9,19). A tak prisáhl David Saulovi (1 S 24,23a). Potom přišel všecken lid, a měli k tomu Davida, aby jedl chléb ještě záhy. Ale David prisáhl, řka: Toto ať mi učiní Bůh a toto přidá, jestliže prvé, než slunce zapadne, okusím chleba aneb čehokoli jiného (2 S 3,35). I prisáhl král [David], řka: Živť jest Hospodin, kterýž vysvobodil duši mou ze všelikých úzkostí (1 Kr 1,29). Svědek mi jest zajisté Bůh, kterémužto sloužím duchem mým v evangelium Syna jeho, žeť bez přestání zmínku o vás činím (Ř 1,9). Já pak Boha za svědka беру na svou duši, že lituje vás, ještě jsem nepřišel do Korintu (2 K 1,23).

²⁶² Já pak Boha za svědka беру na svou duši, že lituje vás, ještě jsem nepřišel do Korintu (2 K 1,23).

²⁶³ Ale jáť pravím vám: Abyste nepřisahali všelijak, ani skrze nebe, nebo stolice Boží jest, ani skrze zemi, nebo podnož jeho jest, ani skrze Jeruzalém, nebo město velikého Krále jest. Ani skrze hlavu svou budeš přísahati, nebo nemůžeš jednoho vlasu učiniti bílého aneb černého (Mt 5, 34-36). Předě všemi pak věcmi, bratří moji, nepřisahejte, ani skrze nebe, ani skrze zemi, ani kteroukoli jinou přísahou, ale buď řeč vaše: Jistě, jistě, nikoli, nikoli, abyste neupadli v odsouzení (Jk 5,12).

Co chce Bůh ve čtvrtém přikázání?

Bůh ve čtvrtém přikázání především chce, aby bylo pečováno²⁶⁴ o službu Slova a jeho vyučování a abych já zvláště v neděli pilně chodil²⁶⁵ do shromáždění Božího, abych se učil²⁶⁶ Slovu Božímu, byl účasten svatých svátostí²⁶⁷, abych Pána veřejně vzýval²⁶⁸ a dával křesťanské oběti²⁶⁹.

Pak chce, abych po všechny dny svého života odpočíval od svých zlých skutků, Pánu ponechal, aby ve mně působil svým Duchem, a tak abych v tomto životě začínal věčnou neděli²⁷⁰.

Co chce Bůh v pátém přikázání?

Bůh v pátém přikázání chce, abych se k svému otci a matce i ke všem svým nadřízeným choval se vši uctivostí, láskou a věností a abych se podroboval²⁷¹ jejich vedení

²⁶⁴ Z té příčiny zanechal jsem tebe v Krétě, abys to, čehož tam ještě potřebí, spravil a ustanovil po městech starší, jakož i já při tobě jsem zřídil (Tt 1,5). Ale musíš biskup býti bez úhony, jedné manželky muž, bedlivý, středný, vážný, k hostem přívětivý, způsobilý k učení. Ne pijan vína, ne bitec, ani mrzkého zisku žádostivý, ale mírný, ne svárlivý, ne lakomec, kterýž by dům svůj dobře spravoval, a dítky své měl v poddanosti se vši šlechetností (1 Tm 3,2-4). Nebo kteříž by dobře přísluhovali, dobrého stupně sobě dobudou, a mnohé doufanlivosti u víře, kteráž jest v Kristu Ježíši (1 Tm 3,13). Předložení, kteříž dobře spravují, dvojí cti hodni jmíni buďte, zvláště ti, kteříž pracují v slovu Božím a v učení (1 Tm 5,17). Poněvadž jsme my vám duchovní věci rozsivali, tak-liž jest pak to veliká věc, jestliže bychom my vaše časné věci žali? (1 K 9,11). Zdaliž nevíte, že ti, kteříž o svatých věcech pracují, z svatých věcí jedí, a kteříž oltáři přistojí, s oltářem spolu díl mají? Tak jest i Pán nařídil těm, kteříž evangelium zvěstují, aby z evangelium živi byli (1 K 9,13-14). A což jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, svěřujž to lidem věrným, kteříž by způsobilí byli i jiné učiti (2 Tm 2,2). A že hned od dětinství svatá Písma znáš, kteráž tě mohou moudrého učiniti k spasení skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši (2 Tm 3,15).

²⁶⁵ Ohlašoval jsem spravedlnost v shromáždění velikém; aj, rtů svých že jsem nezdržoval, ty znáš, Hospodine. Spravedlnosti tvé neukryl jsem u prostřed srdce svého, pravdu tvou a spasení tvé vypravoval jsem, nezatajil jsem milosrdenství tvého a pravdy tvé v shromáždění velikém (Ž 40,10-11). V shromážděních dobrořečte Bohu Pánu, kteříž jste z národu Izraelského (Ž 68,27). I zůstávali v učení apoštolském, a v společnosti, a v lámání chleba, a na modlitbách. A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě, a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm spotěšením a sprostností srdce (Sk 2,42 a 46).

²⁶⁶ Ale v sboru raději bych chtěl pět slov srozumitelně promluvit, abych také jiných poučil, nežli deset tisíců slov jazykem neznámým (1 K 14,19). Proroci pak dva nebo tři ať mluví, a jiní nechť rozsuzují (1 K 14,29). Nebo můžete všickni, jeden po druhém, prorokovati, aby se všickni učili a všickni se potěšovali (1 K 14,31).

²⁶⁷ A tak, bratři moji, když se scházíte k jedení, jedni na druhé čekávejte (1 K 11,33).

²⁶⁸ Napomínámť pak, aby především činěny bývaly pokorné modlitby, prosby, svaté žádosti a díků činění za všelijaké lidi, za krále i za všecky v moci postavené, abychom tichý a pokojný život vedli ve vši zbožnosti a šlechetnosti. Nebo toť jest dobré a vzácné před spasitelem naším Bohem (1 Tm 2,1-3). Protož chtěl bych, aby se modlili muži na všelikém místě, pozdvihující čistých rukou, bez hněvu a bez roztržitosti. Takž také i ženy aby se oděvem slušným s stydlivostí a s středností ozdobovaly, ne strojením a křtaltováním sobě vlasů, neb zlatem, anebo perlami, anebo drahým rouchem (1 Tm 2,8-9). Nebo kdybys ty dobrořečil Bohu duchem, kterakž ten, jenž prostý člověk jest, k tvému dobrořečení řekne Amen, poněvadž neví, co pravíš? (1 K 14,16).

²⁶⁹ V každou neděli jeden každý z vás sám u sebe slož, schovaje podle možnosti, aby ne teprv, když k vám přijdu, sbírky se dály (1 K 16,2).

²⁷⁰ I stane se, že od novměsíce do novměsíce, od soboty do soboty přicházeti bude všeliké tělo, aby se klanělo přede mnou, praví Hospodin (Iz 66,23).

²⁷¹ Ženy mužům svým poddány buďte jako Pánu (Ef 5,22). Dítky poslouchejte rodičů svých v Pánu; neboť jest to spravedlivé. Cti otce svého i matku, (toť jest přikázání první s zaslíbením,) (Ef 6,1-2). Služebníci, buďte poslušni pánů tělesných s bázní a s strachem, v sprostnosti srdce vašeho, jako Krista, ne na oko sloužíce, jako ti,

i trestání. K jejich nedostatkům mám býti trpělivý²⁷², ježto nás Bůh chce spravovati jejich rukou²⁷³.

105.

Co chce Bůh v šestém přikázání?

Bůh v šestém přikázání chce, abych svého bližního nehaněl, neměl ho v nenávisti, abych ho neurážel ani nezabíjel²⁷⁴. Chce, abych tak nečinil ani pomyšlením, ani slovy nebo přetvářkou, tím méně skutkem. Nemám tak činiti ani sám, ani prostřednictvím jiných, nýbrž mám zavrhnouti²⁷⁵ všechnu chtivost pomsty; nemám také škoditi sám sobě a vydávati²⁷⁶ se svévolně v nebezpečí. Stát má také proto moc trestati smrtí, aby zabránil vraždě²⁷⁷.

---

jenž se lidem líbiti usilují, ale jako služebníci Kristovi, činíce vůli Boží z té duše, s dobrou myslí sloužíce, jakožto Pánu, a ne lidem (Ef 6,5-7). Ženy poddány buďte mužům svým tak, jakž sluší, v Pánu (Ko 3,18). Dítky poslouchejte rodičů ve všem; nebo to jest dobře libé Pánu (Ko 3,20). Služebníci poslušni buďte ve všem pánů svých tělesných, ne na oko toliko sloužíce, jako ti, jenž se usilují lidem líbiti, ale v sprostnosti srdce, bojíce se Boha. A všechno, což byste koli činili, z té duše činite, jakožto Pánu, a ne lidem, věduce, že ode Pána vzítí máte odplatu věčného dědictví; nebo Pánu Kristu sloužíte (Ko 3,22-24). Poslouchej, synu můj, cvičení otce svého, a neopouštěj naučení matky své (Př 1,8). Poslouchejte, synové, učení otcova, a pozorujte, abyste poznali rozumnost (Př 4,1). Syn moudrý obveseluje otce, bláznivý pak člověk pohrdá matkou svou (Př 15,20). Kdo zlořečí otcí svému neb matce své, zhasne svíce jeho v temných mrákotách (Př 20,20). I ten, kdož by zlořečil otcí svému neb mateři své, smrtí ať umře (Ex 21,17). Ř 13

²⁷² Poslouchej otce svého, kterýž tě zplodil, aniž pohrdej matkou svou, když se zstará (Př 23,22). Zlořečený Kanán, služebník služebníků bude bratřím svým (Gn 9,25b). Služebníci poddáni buďte ve vši bázni pánům, netoliko dobrým a mírným, ale i zlým (1 Pt 2,18).

²⁷³ A vy otcové nepopouzejte k hněvu dítek vašich, ale vychovávejte je v cvičení a v napomínání Páně (Ef 6,4). A vy páni též se tak mějte k nim, zanechajíc pohružky, věduce, že i vy také máte Pána v nebesích, a přijímání osob není u něho (Ef 6,9). Muži milujte ženy své, a nemějtež se přísně k nim (Ko 3,19). Otcové nepopouzejte k hněvivosti dítek svých, aby sobě nezoufaly (Ko 3,21). Ř 13; Dejtež, co jest císařova, císaři, a co jest Božího, Bohu (Mt 22,21b).

²⁷⁴ Slyšeli jste, že řečeno jest od starých: Nezabiješ. Pakli by kdo zabil, povinen bude státi k soudu. Ale jáť pravím vám: Že každý, kdož se hněvá na bratra svého bez příčiny, povinen k soudu státi. Kdož by pak řekl bratru svému: Rácha, povinen bude před radou státi; a kdož by řekl: Blázne, povinen bude pekelný oheň trpěti (Mt 5,21-22). Tedy dí jemu Ježíš: Obrat' meč svůj v místo jeho; nebo všickni, kteříž meč berou, od meče zahynou (Mt 26,52). Kdo by koli vylil krev člověka, skrze člověka vylita bude krev jeho; nebo k obrazu svému učinil Bůh člověka (Gn 9,6).

²⁷⁵ Hněvejte se, a nehřešte; slunce nezapadej na hněvivost vaši (Ef 4,26). Ne sami sebe mstíce, nejmilejší, ale dejte místo hněvu; nebo psáno jest: Mně pomsta, já odplatím, praví Pán (Ř 12,19). Vejdí v dobrou vůli s protivníkem svým rychle, dokudž jsi s ním na cestě, ať by snad nedal tebe protivník tvůj soudci, a soudce dal by tě služebniku, a byl bys uvržen do žaláře (Mt 5,25). Takť i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému z srdcí vašich jejich provinění (Mt 18,35).

²⁷⁶ Ale oblecte se v Pána Jezukrista, a nepečujte o tělo k vyplňování žádostí jeho (Ř 13,14). Ačťkoli pak ty věci mají tvárnost moudrosti, v způsobu té nábožnosti pošmourné a v povrchní pokoře i v neodpouštění tělu, avšak nejsou v žádné platnosti, když přináležejí toliko k nasycení těla (Ko 2,23). (Kdo se rád v nebezpečí dává, zahyneť v něm [Jezus Sirach 3,27]). Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého (Mt 4,7b).

²⁷⁷ Vy pak plodte a množte se; v hojnosti se rozplodte na zemi, a rozmnožení buďte na ní (Gn 9,7). akli by kdo tak pyšně sobě počínal proti bližnímu svému, že by ho lstivě zabil, i od oltáře mého odtrhneš jej, aby umřel (Ex 21,14). Tedy dí jemu Ježíš: Obrat' meč svůj v místo jeho; nebo všickni, kteříž meč berou, od meče zahynou (Mt 26,52). [Vrchnost] Boží zajisté služebník jest, tobě k dobrému. Pakli bys zle činil, boj se; neboť ne nadarmo nese meč. Boží zajisté služebník jest, mstitel zuřivý nad tím, kdož zle činí (Ř 13,4).

Mluví však toto přikázání jen o zabíjení?

Toto přikázání nemluví jen o zabíjení, neboť Bůh zákazem vraždy nám chce dáti poučení, že nenávidí její kořen, totiž závist²⁷⁸, nenávist²⁷⁹, hněv²⁸⁰, pomstychtivost a že to vše před ním není než utajovaná vražda²⁸¹.

Stačí to, když svého bližního nezabíjíme?

Nestačí, když svého bližního nezabíjíme. Ztracuje-li Bůh závist, nenávist a hněv, žádá od nás, abychom svého bližního milovali jako sebe sama²⁸², abychom se k němu chovali trpělivě, pokojně a tiše²⁸³ a prokazovali mu milosrdenství²⁸⁴ a laskavost²⁸⁵. Pokud na nás je, máme předejít²⁸⁶ tomu, co by mu škodilo, a také svým nepřítelům máme dobře činit²⁸⁷.

²⁷⁸ Nebo hněv muže spravedlnosti Boží nepůsobí (Jk 1,20). Zjevnít jsou pak skutkové těla, jenž jsou: Cizoložstvo, smilstvo, nečistota, chlipnost, modloslužba, čarování, nepřítelství, svárové, nenávisti, hněvové, dráždění, různice, sekty (Ga 5,19-20).

²⁷⁹ Jsouce naplněni vši nepravostí, zlostí, smilstvem, nešlechtností, lakomstvím, plní závisti, vraždy, svárů, lsti, zlých obyčejů (Ř 1,29).

²⁸⁰ Kdo praví, že jest v světle, a bratra svého nenávidí, v temnostiť jest až posavad. Ale kdož nenávidí bratra svého, v temnosti jest, a v temnosti chodí, a neví, kam jde; nebo temnost oslepila oči jeho (1 J 2,9 a 11).

²⁸¹ Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest, a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího (1 J 3,15).

²⁸² A protož všecko, což byste chtěli, aby vám lidé činili, to i vy číňte jim; toť zajisté jest Zákon i Proroci (Mt 7,12). Milovati budeš bližního svého jako sebe samého (Mt 22,39b).

²⁸³ Se vši pokorou, tichostí, i s snášelivostí, snášejíce se vespolek v lásce (Ef 4,2). Bratří, byl-li by zachvácen člověk v nějakém pádu, vy duchovní napravte takového v duchu tichosti, prohlédaje každý sám k sobě, abys snad i ty nebyl pokoušín. Jedni druhých břemena neste a tak plňte zákon Kristův (Ga 6,1-2). Blahoslavení pokojní, nebo oni synové Boží slouti budou (Mt 5,9). Jestliže jest možné, pokudž na vás jest, se všemi lidmi pokoj majíce (Ř 12,18).

²⁸⁴ Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dájou (Mt 5,7). Protož buďte milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest (L 6,36).

²⁸⁵ Láskou bratrskou jedni k druhým nakloněni jsouce, uctivostí se vespolek předcházejte (Ř 12,10).

²⁸⁶ Uzřel-li bys an osel toho, jenž tě má v nenávisti, leží pod břemenem svým, zdaž se zdržíš, abys mu neměl pomoci? Nýbrž opravdově pomůžeš jemu, spolu s tím, kdož tě v nenávisti má (Ex 23,5).

²⁸⁷ Ale jáť vám pravím: Milujte nepřátely vaše, dobrořečte těm, kteříž vás proklínají, a dobře číňte nenávidícím vás, a modlte se za nepřátely a protivníky vaše, abyste byli synové Otce vašeho, jenž jest v nebesích; ješto slunci svému velí vzhoditi na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé (Mt 5,44-45). A protož lační-li nepřítel tvůj, nakrm jej, a žízni-li, dej mu pít. Nebo to učině, uhlí řěavé shrneš na hlavu jeho. Nedej se přemoci zlému, ale přemáhej v dobrém zlé (Ř 12,20-21).

Co praví sedmé přikázání?

Sedmé přikázání praví, že všechna necudnost je od Boha zatracena. Proto si ji máme ze srdce protiviti²⁸⁸ a žítí cudně²⁸⁹ a mravně²⁹⁰, ať ve svatém stavu manželském nebo mimo něj²⁹¹.

Zakazuje Bůh v tomto přikázání pouze cizoložství a podobné nestoudnosti?

Bůh nezakazuje v tomto přikázání pouze cizoložství a podobné nestoudnosti. Ježto naše tělo i duše jsou chrám Ducha svatého, chce, abychom střežili jejich čistotu a svatost. Proto zakazuje všechny necudné skutky, posunky, slova²⁹², myšlenky, chytice²⁹³ a vše, co by člověka dráždilo²⁹⁴.

Co zakazuje Bůh v osmém přikázání?

V osmém přikázání zakazuje Bůh nejen krádež²⁹⁵ a loupež²⁹⁶, které trestají státní úřady, nýbrž krádeží nazývá všechny zlé pokusy a záměry, jimiž zamýšlíme přivlastniti si majetek svého bližního, ať mocí nebo zdánlivým právem²⁹⁷, (např. špatnou vahou²⁹⁸,

²⁸⁸ (Nebo všechny ty ohavnosti činili lidé země té, kteříž byli před vámi, čímž poškvřena jest země.) Aby nevyvrátila vás země, proto že byste jí poškvřili, jako vyvrátila národ, kterýž byl před vámi (Lv 18,27-28).

²⁸⁹ Jiné pak strašením k spasení přivozujte, jako z ohně je vychvacující, v nenávisti majíce i tu skrze tělo poškvřenou sukni (Ju 23).

²⁹⁰ Tať jest zajisté vůle Boží, totiž posvěcení vaše, abyste se zdržovali od smilstva, a aby uměl jeden každý z vás svým osudím vládnouti v svatosti a v uctivosti, ne v libosti tělesných žádostí jako i pohané, kteříž Boha neznají (1 Te 4,3-5).

²⁹¹ Poctivěť jest u všech lidí manželství a lože nepoškvřené, smilníky pak a cizoložníky souditi bude Bůh (Žd 13,4). 1 K 7.

²⁹² Smilstvo pak a všeliká nečistota, neb lakomství, aniž jmenováno buď mezi vámi, jakož sluší na svaté, a tolikéž mrzkost, ani bláznové mluvení, ani šprýmování, kteréžto věci jsou nenáležitě, ale raději ať jest díky činění (Ef 5,3-4). Utíkejte smilstva. Všeliký hřích, kterýžkoli učinil by člověk, kromě těla jest, ale kdož smilní, ten proti svému vlastnímu tělu hřeší. Zdaliž nevíte, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž přebývá v vás, kteréhož máte od Boha, a nejste sami svoji? Nebo koupěni jste za velikou mzdu. Oslavujtež tedy Boha tělem vaším i duchem vaším, kteréžto věci Boží jsou (1 K 6,18-20).

²⁹³ Amen pravím tobě: Nevyjdeš odtud nikoli, dokudž i toho posledního halěře nenavrátíš (Mt 5,26).

²⁹⁴ A neopíjejte se vínem, v němžto jest prostopášnost, ale naplněni buďte Duchem svatým (Ef 5,18). Nedejte se svoditi. Porušujit' dobré obyčeje zlá rozmlouvání (1 K 15,33).

²⁹⁵ Ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolepci, ani dráči, dědictví království Božího nedůjdou (1 K 6,10).

²⁹⁶ Psal jsem vám v listu, abyste se nespěšovali s smilníky. Ale ne všelikterak s smilníky tohoto světa, neb s lakomci, nebo s dráči, aneb s modláři, sic jinak musili byste z tohoto světa vyjít (1 K 5,9-10).

²⁹⁷ I tázali se ho také i žoldněři, řkouce: A my což činiti budeme? I řekl jim: Nižádného neutiskujte, ani podvodně čiňte, a dosti mějte na svých žoldích (L 3,14). A aby žádný neutiskal ani oklamával v jakémkoli jednání bratra svého, protože mstitel jest Pán všeho toho, jakož i předpověděli jsme vám a osvědčili (1 Te 4,6).

²⁹⁸ Váha falešná ohavností jest Hospodinu, ale závaží pravé líbí se jemu (Př 11,1). Váha a závaží jsou úsudek Hospodinův, a všechna závaží v pytlíku jeho nařízení (Př 16,11).

dělkovou nebo prostorovou mírou²⁹⁹, zbožím, penězi, lichvou³⁰⁰) nebo jakýmkoli prostředkem, jež Bůh zakázal. Dále zakazuje i všechno lakomství³⁰¹ a zbytečné mrhání svými dary³⁰².

111.

Co ti však Bůh v tomto přikázání přikazuje?

Bůh mi v tomto přikázání přikazuje, abych dbal prospěchu svého bližního, jak jen mohu, a činil mu tak, jak chci, aby bylo činěno mně³⁰³. Mám věrně pracovat, abych mohl v nouzi pomoci³⁰⁴ tomu, kdo by toho potřeboval.

112.

Co chce deváté přikázání?

Deváté přikázání chce, abych proti nikomu křivě nesvědčil³⁰⁵, slov nikoho nepřekrucoval³⁰⁶, nikoho nepomlouval a neutrhával mu³⁰⁷. Nemám napomáhati³⁰⁸, aby kdo byl neslyšen lehkomyšlně zatracován. Naopak musím se varovat³⁰⁹ jakékoli lži jako vlastních skutků ďábových³¹⁰, protože vzbuzují hrozný hněv Boží. Při soudních a všech jiných

---

²⁹⁹ Takto praví Panovník Hospodin: Dostitě již, ó knížata Izraelská, nátisk a zhoubu odložte, a soud a spravedlnost konejte, sejměte těžké roboty vaše s lidu mého, praví Panovník Hospodin. Váhu spravedlivou a efi spravedlivou i bát spravedlivý míti budete (Ez 45,9-10). Nebudeš míti v pytlíku svém nejednostejného kamene, většího a menšího. Aniž budeš míti v domě svém nejednostejného korce, většího a menšího. Váhu celou a spravedlivou míti budeš, též míru celou a spravedlivou budeš míti, aby se prodlili dnové tvoji v zemi, kterouž Hospodin Bůh tvůj dává tobě (Dt 25,13-15).

³⁰⁰ Kdož peněz svých nedává na lichvu, a daru proti nevinnému neběře. Kdož tyto věci činí, nepohneť se na věky (Ž 15,5). Protož milujte nepřátely vaše, a dobře činite, a půjčujte, nic se odtud nenadějíte, a budeť odplata vaše mnohá, a budete synové Nejvyššího. Nebo on dobrotivý jest i k nevděčným a zlým (L 6,35).

³⁰¹ Ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolepci, ani dráči, dědictví království Božího nedůjdou (1 K 6,10).

³⁰² Nechtě se rozlévají studnice tvé ven, a potůčkové vod na ulice (Př 5,16).

³⁰³ A protož všecko, což byste chtěli, aby vám lidé činili, to i vy činite jim; toť zajisté jest Zákon i Proroci (Mt 7,12).

³⁰⁴ Kdo kradl, již více nekraď, ale raději pracuj, děláje rukama svýma, což dobrého jest, aby měl z čeho udělití nuznému (Ef 4,28).

³⁰⁵ Svědek falešný nebude bez pomsty, a kdož mluví lež, neuteče (Př 19,5). Svědek lživý zahyne, ale muž, kterýž co slyší, stále mluvití bude (Př 21,28).

³⁰⁶ Kdož neutrhá jazykem svým, bližnímu svému nečiní zlého, a potupy neuvodí na bližního svého (Ž 15,3).

³⁰⁷ Bůh vydal je v převrácený smysl, aby činili to, což nesluší, jsouce naplněni vši nepravostí, zlostí, smilstvem, nešlechtností, lakomstvím, plní závisti, vraždy, svárů, lsti, zlých obyčejů, utrhači, pomluvači, Boha nenávidící, hanliví, pyšní, chlubní, nalezači zlých věcí, rodičů neposlušní (Ř 1,28b-30).

³⁰⁸ Nesudtež, abyste nebyli souzeni. Nebo jakým soudem soudíte, takovýmž budete souzeni, a jakouž měrou měříte, takovouž bude vám zase odměřeno (Mt 7,1-2). Nesudte, a nebudete souzeni. Nepotupujte, a nebudete potupeni. Odpouštějte, a budeť vám odpuštěno (L 6,37).

³⁰⁹ Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí, ale ti, jenž činí pravdu, líbí se jemu (Př 12,22). Slova lživého nenávidí spravedlivý, bezbožníka pak v ošklivost uvodí a zahanbuje (Př 13,5).

³¹⁰ Vy z otce ďábla jste, a žádosti otce vašeho chcete činiti. On byl vražedník od počátku, a v pravdě nestál; nebo pravdy v něm není. Když mluví lež, z svého vlastního mluví; nebo lhář jest a otec lži (J 8,44).

jednáních musím milovat pravdu, upřímně ji vypovídat a vyznávat³¹¹. Musím také podle svých schopností chránit a podporovat³¹² čest a dobrou pověst bližního.

113.

Co chce desáté přikázání?

Desáté přikázání chce, aby do našeho srdce již nikdy nevešla ani nejneopatrnější myšlenka nebo žádost, která by byla proti kterémukoli Božímu přikázání, nýbrž abychom si ustavičně z celého srdce protivili každý hřích a žádali si vši spravedlnosti³¹³.

114.

Mohou však tato přikázání dokonale zachovávat ti, kdož jsou obráceni k Bohu?

Tato přikázání nemohou dokonale zachovávat ani ti, kdož jsou obráceni k Bohu. Vždyť i ti nejsvětější v tomto životě mají jen nepatrný počátek poslušnosti³¹⁴, přece však natolik, že začínají žít³¹⁵ s vážným předsevzetím nejen podle některých, nýbrž podle všech přikázání Božích.

115.

Proč pak nám tedy Bůh dává zvěstovati takové přísné desatero, když je v tomto životě nemůže nikdo zachovávat?

Bůh nám dává zvěstovat takové přísné desatero proto, abychom předně po celý svůj život stále více poznávali³¹⁶ svou hříšnou přirozenost a tím žádostivěji hledali³¹⁷ odpuštění hříchů a spravedlnost Kristovu.

Potom proto, abychom bez přestání se snažili Boha prositi o milost Ducha svatého, čím dál tím více se obnovovali k obrazu Božímu, pokud nedosáhneme³¹⁸ po tomto životě cíle dokonalosti.

---

³¹¹ Neraduje se [*láska*] z nepravosti, ale spolu raduje se pravdě (1 K 13,6). Protož složice lež, mluvtež pravdu jeden každý s bližním svým; nebo jsme vespolek údové (Ef 4,25).

³¹² A protože buďte střední a bedliví k modlitbám. Především pak lásku jedni k druhým opravdovou mějte; nebo láska přikryje množství hříchů (1 Pt 4,8).

³¹³ Což tedy říkáme? Že Zákon jest hříchem? Nikoli; nýbrž hříchu jsem nepoznal, než skrze Zákon. Nebo i o žádosti byl bych nevěděl, aby hříchem byla, by byl Zákon neřekl: Nepožádáš (Ř 7,7).

³¹⁴ Pakliž říkáme, že hříchu nemáme, sami se svodíme, a pravdy v nás není (1 J 1,8). Víme zajisté, že Zákon jest duchovní, ale já jsem tělesný, prodáný hříchu. Nebo toho, což činím, neoblibuji; nebo ne, což chci, to činím, ale, což v nenávisti mám, to činím (Ř 7,14-15). Není zajisté člověka spravedlivého na zemi, kterýž by činil dobře a nehřešil (Kaz 7,20).

³¹⁵ Nebo zvláštní libost mám v Zákoně Božím podle vnitřního člověka (Ř 7,22). Nebo kdo by koli celého Zákona ostříhal, přestoupil by pak v jediném, učiněn jest všemi vinen (Jk 2,10).

³¹⁶ Jestliže pak budeme vyznávat hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy, a očistil nás od všeliké nepravosti (1 J 1,9). Protož hřích svůj oznámil jsem tobě, a nepravosti své jsem neukryl. Řekl jsem: Vyznám na sebe Hospodinu přestoupení svá, a ty jsi odpustil nepravost hříchu mého (Ž 32,5).

³¹⁷ Bídny já člověk! Kdo mne vysvobodí z toho těla smrti? Ale děkujit' Bohu skrze Jezukrista Pána našeho. A takžť já sloužím mysli Zákonu Božímu, ale tělem zákonu hřícha (Ř 7,24-25).

O MODLITBĚ

116.

Proč je potřeba, aby se křesťané modlili?

Křesťanům je potřeba, aby se modlili, protože modlitba je nejdůležitější projev vděčnosti, kterou od nás Bůh žádá³¹⁹. Svou milost a Ducha svatého chce dáti toliko těm, kteří ho srdečným lkáním bez přestání o ně prosí a jemu za ně děkují³²⁰.

117.

Co patří k takové modlitbě, která by se Bohu líbila a byla od něho vyslyšena?

K takové modlitbě, která by se Bohu líbila a byla od něho vyslyšena, především patří, abychom ze srdce volali³²¹ toliko k jedinému pravému Bohu, který se nám zjevil³²² ve svém Slově, za vše, za co nám rozkázal, abychom prosili³²³.

Pak k ní patří, abychom se před jeho velebností pokořovali³²⁴, poznávajíc³²⁵ s naprostou důkladností svou bídu a ničemnost.

Konečně k ní patří ona pevná jistota³²⁶, že ačkoli jsme toho nehodni, přece chce naši modlitbu pro Krista Pána určitě vyslyšet³²⁷, jak nám to zaslíbil ve svém Slově³²⁸.

---

³¹⁸ Zdaliž nevíte, že ti, kteříž v závod běží, všickni zajisté běží, ale jeden bere základ? Tak běžte, abyste základu dosáhli (1 K 9,24). Zda bych tak přišel k vzkříšení z mrtvých. Ne že bych již dosáhl, aneb již dokonalým byl, ale snažně běžím, zda bych i dostihnouti mohl, načež uchvácen jsem od Krista Ježíše. Bratří, jáť nemám za to, že bych již dosáhl. Ale to jedno činím, na ty věci, kteréž jsou s mnou, zapomínaje, k těm pak, kteréž jsou přede mnou, úsilně chvátaje, k cíli běžím, k odplatě svrchovaného povolání Božího v Kristu Ježíši (Fp 3,11-14).

³¹⁹ Obětuj Bohu obět chvály, a plň Nejvyššímu své sliby; a vzývej mne v den ssouzení, vytrhnu tě, a ty mne budeš slaviti (Ž 50,14-15).

³²⁰ Proste, a dánoť bude vám; hleďte, a naleznete; tlucte, a bude vám otevříno (Mt 7,7). I jáť pravím vám: Proste, a budeť vám dáno; hleďte, a naleznete; tlucte, a budeť vám otevříno. Poněvadž tedy vy, zlí jsouce, umíte dobré dary dávatí dětem svým, čím více Otec váš nebeský dá Ducha svatého těm, kteříž ho prosí? (L 11,9 a 13). Nebo kdož má, bude jemu dáno a rozhojníť se; ale kdož nemá, i to, což má, bude od něho odjato (Mt 13,12). A vzývej mne v den ssouzení, vytrhnu tě, a ty mne budeš slaviti (Ž 50,15).

³²¹ Ale jdeť hodina, a nyníť jest, kdyžto praví modlitebníci modlíti se budou Otci v duchu a v pravdě. Neboť takových Otec hledá, aby se modlili jemu. Bůh duch jest, a ti, kteříž se jemu modlí, v duchu a v pravdě musejí se modlíti (J 4,23-24). Blízky jest Hospodin všecněm, kteříž ho vzývají, všecněm, kteříž ho vzývají v pravdě (Ž 145,18).

³²² Vy se modlíte, a nevíte, čemu; my se pak modlíme, čemuž víme, nebo spasení z Židů jest (J 4,22).

³²³ Ano také i Duch svatý pomocen jest mdlobám našim. Nebo zač bychom se měli modlíti, jakž by náleželo, nevíme, ale ten Duch prosí za nás lkáními nevypravitelnými (Ř 8,26). A totoť jest to smělé doufání, kteréž máme k němu, že začož bychom koli prosili podle vůle jeho, slyší nás (1 J 5,14).

³²⁴ Služte Hospodinu v bázni, a veselte se s třesením (Ž 2,11). Nebo blízko jest Hospodin těm, kteříž jsou srdce skroušeného, a potřeným v duchu spomáhá (Ž 34,19). Nebo všecko to ruka má učinila, a jí stojí všecko, praví Hospodin. I však na toho patřím, kdož jest chudý a skroušeného ducha, a třese se před slovem mým (Iz 66,2).

³²⁵ Bože náš, zdali jich souditi nebudeš? V násť zajisté není žádné síly proti množství tomuto velikému, kteréž táhne proti nám, aniž my víme, co bychom činiti měli, toliko na tě patří oči naše (2 Pa 20,12).

³²⁶ Ale kterak budou vzývati toho, v kteréhož neuvěřili? A kterak uvěří tomu, o němž neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? (Ř 10,14). Nepřijali jste zajisté Ducha služby opět k bázni, ale přijali jste Ducha synovství, v němžto voláme Abba, totiž Otče (Ř 8,15). Žádejž pak důvěrně, nic nepochybuje. Nebo kdož pochybuje, podoben jest vlnám mořským, kteréž vítr sem i tam žene, a jimi zmítá (Jk 1,6).

³²⁷ A jestliže byste co prosili ve jménu mém, toť učiním, aby oslaven byl Otec v Synu. Budete-li zač prositi ve jménu mém, jáť učiním. Milujete-li mne, přikázání mých ostříhejte (J 14,13-15). Ne vy jste mne vyvolili, ale já jsem vás vyvolil a postavil, abyste šli a ovoce přinesli, a ovoce vaše aby zůstalo, aby zač byste koli prosili Otec

118.

Oč máme Boha podle jeho rozkazu prositi?

Boha máme podle jeho rozkazu prositi o všechny duchovní a tělesné potřeby. Kristus Pán je shrnul v modlitbě, kterou nás sám naučil³²⁹.

119.

Jak zní modlitba Páně?

Otče náš, kterýž jsi v nebesích, posvět' se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám viny naše, jakož i my odpouštíme viníkům našim. I neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého. Nebo tvé jest království, i moc, i sláva, na věky, Amen.

Mt 6,9-13

L 11,2-4

120.

Proč nám Kristus přikázal, abychom Boha oslovovali „Otče náš“?

Kristus nám přikázal oslovovati Boha „Otče náš“, aby hned na začátku naší modlitby v nás vzbudil dětinskou bázeň a důvěrnost k Bohu. Ty mají býti základem naší modlitby. Bůh se totiž v Kristu stal naším otcem a chce nám odepřítí mnohem méně to, oč ve víře prosíme, než nás naši otcové odmítají pro pozemské věci³³⁰.

---

ve jménu mém, dal vám (J 15,16). A v ten den nebudete se mne tázati o ničemž. Amen, amen pravím vám: Že zač byste koli prosili Otce ve jménu mém, dám vám (J 16,23). Nyní tedy, ó Bože náš, vyslyš modlitbu služebníka svého, a pokorné prosby jeho, a zasvět' tvář svou nad svatyní svou spuštěnou, pro Pána. Nakloň, Bože můj, ucha svého a slyš, otevři oči své a viz zpuštění naše i města, kteréž jest nazváno od jména tvého; nebo ne pro nějaké naše spravedlnosti padající, pokorně prosíme tebe, ale pro milosrdenství tvá mnohá (Da 9,17-18).

³²⁸ Nebo každý, kdož prosí, bere; a kdož hledá, nalézá; a tomu, jenž tluče, bude otevřeno (Mt 7,8). Hospodine, slyš modlitbu mou, pozoruj pokorné prosby mé; pro pravdu svou vyslyš mne, i pro spravedlnost svou (Ž 143,1).

³²⁹ šelické dání dobré a každý dar dokonalý shůry jest sstupující od Otce světél, u něhožto není proměnění, ani jakého pro obrácení se někam jinam zastínění (Jk 1,17). Ale hleďte vy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a toto vše bude vám přidáno (Mt 6,33).

³³⁰ Nebo který z vás jest člověk, kteréhož kdyby prosil syn jeho za chléb, zdali kamene podá jemu? A prosil-li by za rybu, zdali hada podá jemu? (Mt 7,9-10). Kterého pak z vás otec prosil by syn za chléb, zdali kamene podá jemu? Aneb za rybu, zdali místo ryby dá jemu hada? Aneb prosil-li by za vejce, zdali podá jemu štíra? Poněvadž tedy vy, zlí jsouce, umíte dobré dary dávatí dětem svým, čím více Otec váš nebeský dá Ducha svatého těm, kteříž ho prosí? (L 11,11-13).

Proč je připojeno „kterýž jsi v nebesích“?

„Kterýž jsi v nebesích“ je připojeno, abychom o nebeské velebnosti Boží nijak pozemsky nesmysleli³³¹ a abychom od jeho všemohoucnosti očekávali vše, co potřebuje tělo i duše³³².

Jak zní a co znamená první prosba?

První prosba zní: „Posvět se jméno tvé.“ To znamená: „Dej nám především, abychom tě správně poznávali³³³ a abychom dbali na tvou svatost, tebe chválili a velebili³³⁴ pro všechny

³³¹ Zdaliž jsem já Bůh jen z blízka? dí Hospodin. A nejsem Bůh i z daleka? Zdaž se ukryje kdo v skrýších, abych já ho neshlédl? dí Hospodin. Zdaliž nebe i země já nenaplňuji? dí Hospodin (Jr 23,23-24). Bůh ten, kterýž stvořil svět i všecko, což jest na něm, ten jsa Pánem nebe i země, nebydlí v chrámech rukou udělaných, aniž bývá ctěn lidskýma rukama, jako by něčeho potřeboval, poněvadž on dává všechněm život i dýchání i všecko. Aby hledali Boha, zda by snad makajice, mohli naléztí jej, ačkoli není daleko od jednoho každého z nás (Sk 17,24-25 a 27).

³³² Neníť zajisté rozdílu mezi Židem a Řekem; nebo tentýž Pán všech, bohatý jest ke všem vyzývajícím jej (Ř 10,12).

³³³ Totoť jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista (J 17,3). A odpovídaje Ježíš, řekl mu: Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův; nebo tělo a krev nezjevilo tobě toho, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích (Mt 16,17). Jestliže pak komu z vás nedostává se moudrosti, žádejž jí od Boha, kterýž všechněm dává ochotně a neomlouvá; i budeť jemu dána (Jk 1,5). Svíce nohám mým jest slovo tvé, a světlo stezce mé (Ž 119,105).

³³⁴ Spravedlivý jsi, Hospodine, a upřímý v soudech svých (Ž 119,137). A protož viz dobrotivost i zuřivost Boží. K těm zajisté, kteříž padli, zuřivost, ale k tobě dobrotivost, ač budeš-li trvati v dobrotě. Sic jinak i ty vyřít budeš. Ó hlubokosti bohatství i moudrosti i umění Božího! Jak jsou nezpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho! (Ř 11,22 a 33). Tedy řekla Maria: Velebí duše má Hospodina, a veselí se duch můj v Bohu, Spasiteli mém, že jest vzešel na ponížení služebnice své; neb aj, od této chvíle blahoslaviti mne budou všickni národové. Neboť mi učinil veliké věci ten, jenž mocný jest, a svaté jméno jeho, a jehož milosrdenství od pokolení až do pokolení bojícím se jeho. Dokázal moci ramenem svým, rozptýlil pyšné myšlením srdce jejich. Sházal mocné s stolic, a povýšil ponížených. Lačné nakrmil dobrými věcmi, a bohaté pustil prázdné. Přijal Izraele, služebníka svého, pamětliv jsa na milosrdenství své (L 1,46-54). Požehnaný Pán Bůh Izraelský, že jest navštívil, a učinil vykoupení lidu svému, a vyzdvihl nám roh spasení v domu Davida, služebníka svého, jakož mluvil skrze ústa proroků svých svatých, kteříž byli od věků, o vysvobození z nepřátel našich, a z ruky všech, kteříž nás nenáviděli, aby učinil milosrdenství s otci našimi, a rozpomenul se na smlouvu svou svatou, na přísahu, kterouž jest přísáhl Abrahamovi, otci našemu, že jistě nám to dá, abychom bez strachu, z ruky nepřátel našich jsouce vysvobozeni, sloužili jemu, v svatosti a v spravedlnosti před obličejem jeho, po všechny dny života našeho (L 1,68-75). Milostivý a litošný jest Hospodin, dlouhoshovívající a velikého milosrdenství. Dobrotivý Hospodin všechněm, a slitování jeho nade všechny skutky jeho. Spravedlivý jest Hospodin ve všech cestách svých, a milosrdný ve všech skutcích svých (Ž 145,8-9 a 17). Nebo pomíjeje Hospodin tvář jeho, volal: Hospodin, Hospodin, Bůh silný, litošný a milostivý, dlouhočekající a hojný v milosrdenství a pravdě, milosrdenství čině tisícům, odpouštěje nepravost a přestoupení i hřích, a kterýž nikoli neospravedlňuje vinného (Ex 34,6-7). Hospodine, slyš modlitbu mou, pozoruj pokorné prosby mé; pro pravdu svou vyslyš mne, i pro spravedlnost svou. A nevházej v soud s služebníkem svým, neboť by nebyl spravedliv před tebou nižádný živý. Rozpomínaje se na dny předešlé, a rozvažuje všechny skutky tvé, a dílo rukou tvých rozjímaje. Nauč mne činiti vůle tvé, nebo ty jsi Bůh můj; duch tvůj dobrý vediž mne jako po rovné zemi. Pro jméno své, Hospodine, obživ mne, pro spravedlnost svou vyved' z úzkosti duši mou. A pro milosrdenství své vypleň nepřátely mé, a vyhlad' všechny, kteříž trápí duši mou; nebo já jsem služebník tvůj (Ž 143,1-2, 5 a 10-12). Činiš milosrdenství nad tisíci, a odplacíš za nepravost otců do lůna synů jejich po nich, Bůh veliký, silný, mocný, jehož jméno Hospodin zástupů, veliký v radě a znamenitý v správě, poněvadž oči tvé otevřené jsou na všechny cesty synů lidských, abys odplatil jednomu každému podle cest jeho, a podle ovoce předsevzetí jeho (Jr 32,18-19). Ještěť bude slýchán hlas radosti a hlas veselí, hlas ženicha a hlas nevěsty, hlas řkoucích: Oslavujte Hospodina zástupů, nebo dobrý jest Hospodin, nebo na věky milosrdenství jeho, a obětujících díkůčinění v domě Hospodinově, když zase přivedu zajaté země této jako na počátku, praví Hospodin. Takto praví Hospodin: Jestliže budete moci zrušiti smlouvu mou se dnem, a smlouvu mou s nocí, aby nebyvalo dne ani noci časem svým: Takéť smlouva má zrušena bude s Davidem

tvé skutky, v nichž se stkví tvá všemohoucnost, moudrost, dobrota, spravedlnost, milosrdenství a pravda.

Pak dej, abychom celým svým životem, myšlenkami, slovy i skutky dbali o to, aby tvé jméno naší vinou nebylo rouháno, nýbrž ctěno a velebeno³³⁵.“

123.

Jak zní a co znamená druhá prosba?

Druhá prosba zní: „Přijď království tvé.“ To znamená: „Spravuj nás svým slovem a Duchem, abychom se ti čím dále tím více poddávali³³⁶. Udržuj a množ svou církev³³⁷ a kaz skutky ďáblov a všechnu moc, která se proti tobě zvedá, a všechny zlé nápady, které se proti tvému svatému slovu vymýšlejí³³⁸, dokud nepříjde³³⁹ dokonalost tvého království, v němž ty budeš všechno ve všech³⁴⁰.“

124.

Jak zní a co znamená třetí prosba?

Třetí prosba zní: „Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“ To znamená: „Dej nám, abychom se my i všickni lidé zřekli³⁴¹ své vlastní vůle a abychom byli poslušni³⁴² beze všeho odporování toliko tvé dobré vůle a aby každý vykonával³⁴³ svůj úřad a povolání tak ochotně a věrně jako andělé v nebi³⁴⁴.“

---

služebníkem mým, aby neměl syna, kterýž by kraloval na stolici jeho, a s Levítskými kněžskými, aby nebyli služebníky mými (Jr 33,11 a 20-21). Co mne nazýváš dobrým? Žádný není dobrý, než jediný, totiž Bůh. Chceš-li pak vjíti do života, ostříhej přikázání (Mt 19,17b).

³³⁵ Ó ať jsou naplněna ústa má chválením tebe, přes celý den slavením tebe (Ž 71,8). Ne nám, Hospodine, ne nám, ale jménu svému dej čest, pro milosrdenství své a pro pravdu svou (Ž 115,1).

³³⁶ Ale hleďte vy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a toto vše bude vám přidáno (Mt 6,33). Ó by spraveny byly cesty mé k ostříhání ustanovení tvých (Ž 119,5). Nauč mne činiti vůle tvé, nebo ty jsi Bůh můj; duch tvůj dobrý vedí mne jako po rovné zemi (Ž 143,10).

³³⁷ Dobrotivě nakládej z milosti své s Sionem, vzdělej zdi Jeruzalémské (Ž 51,20). Žádejtež pokoje Jeruzalému, řkouce: Dějž se pokojně těm, kteříž tě milují (Ž 122,6).

³³⁸ Kdož činí hřích, z ďábla jest; nebo ďábel hned od počátku hřeší. Na toť jest zjeven Syn Boží, aby kazil skutky ďáblov (1 J 3,8). Bůh pak pokoje potře satana pod nohy vaše brzo (Ř 16,20a).

³³⁹ A Duch i nevěsta řkou: Pojď. A kdož slyší, rciž: Přijď. A kdož žízni, přijdiž, a kdo chce, nabeř vody života darmo. Takt' praví ten, kterýž svědectví vydává o těchto věcech: Jistěť přijdu brzo. Amen. Přijdiž tedy, Pane Ježíši (Zj 22,17 a 20). A netoliko ono, ale i my, prvotiny Ducha mající, i myť také sami v sobě lkáme, zvolení synů Božích očekávající, a tak vykoupení těla našeho (Ř 8,23).

³⁴⁰ A když poddáno jemu bude všechno, tedy i on Syn poddá se tomu, kterýž jemu poddati má všechno, aby byl Bůh všechno ve všech (1 K 15,28).

³⁴¹ Tedy řekl Ježíš učedníkům svým: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, a vezmi kříž svůj, a následuj mne (Mt 16,24). Zjevilat' se jest zajisté ta milost Boží spasitelná všechněm lidem, vyučující nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě, a spravedlivě, a zbožně živi byli na tomto světě (Tt 2,11-12).

³⁴² Otče, chceš-li, přenes kalich tento ode mne, ale však ne má vůle, ale tvá staň se (L 22,42).

³⁴³ Jeden každý, jakž povolán jest, bratří, v tom zůstávej před Bohem (1 K 7,24).

³⁴⁴ Dobrořečte Hospodinu andělé jeho, kteříž jste mocní v síle, a činíte slovo jeho, poslušní jsouc hlasu slova jeho. Dobrořečte Hospodinu všickni zástupové jeho, služebníci jeho, kteříž činíte vůli jeho (Ž 103,20-21).

125.

Jak zní a co znamená čtvrtá prosba?

Čtvrtá prosba zní: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes.“ To znamená: „Rač nás opatřiti³⁴⁵ všemi tělesnými potřebami, abychom tím poznali, že jsi³⁴⁶ jediný původce všeho dobrého a že bez tvého požehnání nám neprospějí³⁴⁷ ani naše starosti a práce, ani tvé dary, abychom proto odvrátili svou důvěru od každého stvoření a důvěřovali jen tobě³⁴⁸.“

126.

Jak zní a co znamená pátá prosba?

Pátá prosba zní: „Odpusť nám viny naše, jakož i my odpouštíme viníkům našim.“ To znamená: „Nerač nám, ubohým hříšníkům, počítati³⁴⁹ pro krev Kristovu všech našich nepravostí ani to zlé, jež stále ještě na nás lpí, jako máme v sobě svědectví tvé milosti, takže je naším pevným úmyslem, abychom ze srdce odpouštěli³⁵⁰ svým bližním.“

127.

Jak zní a co znamená šestá prosba?

---

³⁴⁵ Všecko to na tě očekává, abys jim dával pokrm časem svým. Když jim dávaš, sbírají; když otvíráš ruku svou, nasyceni bývají dobrými věcmi (Ž 104,27-28). Oči všechněch v tebe doufají, a ty dávaš jim pokrm jejich v čas příhodný (Ž 145,15). Protož pravím vám: Nepečujte o život váš, co byste jedli a co pili, ani o tělo vaše, čím byste je odívali. Zdaliž není život více nežli pokrm, a tělo více nežli oděv? Hled'te na ptactvo nebeské, žeť nesejí ani žnou, ani shromažďují do stodol, avšak Otec váš nebeský krmí je. I zdaliž vy jich mnohem nepřevyšujete? A kdo z vás pečlivě myslí, může přidati ku postavě své loket jeden? A o oděv proč pečujete? Poučte se na kvítí polním, kterak roste, nepracuje ani přede. A aj, pravím vám, že ani Šalomoun ve vši slávě své tak odín nebyl, jako jedno z nich. Poněvadž tedy trávu polní, ješto dnes jest, a zítra do peci bývá vložena, Bůh tak odívá, i zdaliž mnohem více vám toho nečiní, ó malé víry? Nepečujtež tedy, říkajíce: Co budeme jísti? anebo: Co budeme píti? anebo: Čím se budeme odívati? Nebo toho všeho pohané hledají. Vít' zajisté Otec váš nebeský, že toho všeho potřebujete (Mt 6,25-32).

³⁴⁶ Ačkoli proto nenechal sebe bez osvědčení, dobře čině, dávaje nám s nebe déšť a časy úrodné, naplňuje pokrmem a potěšením srdce naše (Sk 14,17). Aby hledali Boha, zda by snad makajíce, mohli naléztí jej, ačkoli není daleko od jednoho každého z nás (Sk 17,27).

³⁴⁷ Protož, bratří moji milí, stálí buďte a nepohnutelní, rozhojňující se v díle Páně vždycky, věduce, že práce vaše není daremná v Pánu (1 K 15,58). I ponižil tě a dopustil na tebe hlad, potom tě krmil mannou, kteréž jsi ty neznal, ani otcové tvoji, aby známé učinil tobě, že ne samým chlebem živ bude člověk, ale vším tím, což vychází z úst Hospodinových, živ bude člověk (Dt 8,3). Lepší jest málo, což má spravedlivý, než veliká bohatství bezbožníků mnohých. Nebo ramena bezbožných polámána budou, spravedlivé pak zdržuje Hospodin (Ž 37,16-17).

³⁴⁸ Uvrz na Hospodina břímě své, a onť opatrovatí tě bude, aniž dopustí, aby na věky pohnut byl spravedlivý (Ž 55,23). Nedoufejtež v utiskování, ani v loupeži, a nebývejte marní; statku přibývalo-li by, nepřikládejte srdce (Ž 62,11).

³⁴⁹ Smiluj se nade mnou, Bože, podle milosrdenství svého, podle množství slitování svých shlad' přestoupení má. Dokonale obmej mne od nepravosti mé, a od hříchu mého očisť mne (Ž 51,3-4). A nevcházej v soud s služebníkem svým, neboť by nebyl spravedliv před tebou nižádný živý (Ž 143,2). Synáčkové moji, totoť vám piši, abyste nehřešili. Pakliť by kdo zhřešil, přímlovci máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého. A onť jest obět slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa (1 J 2,1-2).

³⁵⁰ Nebo budete-li odpouštěti lidem viny jejich, odpustíť i vám nebeský Otec váš. Jestliže pak neodpustíte lidem vin jejich, aniž Otec váš odpustí vám hříchů vašich (Mt 6,14-15).

Šestá prosba zní: „Neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.“ To znamená: „Poněvadž jsme sami od sebe tak mdlí, že nemůžeme ani na okamžik ostáti³⁵¹, a k tomu nás ďábel³⁵², svět³⁵³ a naše vlastní tělo³⁵⁴, naši to odvěcí nepřátelé, bez přestání pokoušejí, rač nás mocí svého Ducha svatého zachovávatí a posilovatí, abychom jim mohli pevně odpírati a abychom v tomto duchovním boji nepodlehli³⁵⁵, dokud nedojdeme konečně úplného vítězství³⁵⁶.“

128.

Jak končíš tuto modlitbu?

Tuto modlitbu končím slovy: „Nebo tvé jest království, i moc, i sláva, na věky.“ To znamená: „O to vše tě prosíme proto, že nám chceš a můžeš dáti³⁵⁷ vše dobré, poněvadž jsi náš král všech věcí mocný, a že tím ne my, nýbrž tvé svaté jméno má býti na věky velebeno³⁵⁸.“

129.

Co znamená slovíčko „Amen“?

Slovíčko „Amen“ znamená: budiž to pravé a jisté. Neboť má modlitba je Bohem vyslyšena mnohem jistěji, než ve svém srdci cítím, že si toho od něho žádám³⁵⁹.

---

³⁵¹ Já jsem vinný kmen a vy ratolesti. Kdo zůstává ve mně, a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete učiniti (J 15,5). Onť zajisté zná spleení naše, v paměti má, že prach jsme (Ž 103,14).

³⁵² Střízliví buďte, bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral (1 Pt 5,8). Neboť není bojování naše proti tělu a krvi, ale proti knížatstvu, proti mocnostem, proti světa pánům temností věku tohoto, proti duchovním zlostem, kteréž jsou vysoko (Ef 6,12).

³⁵³ Byste byli z světa, svět, což jest jeho, miloval by; že pak nejste z světa, ale já z světa vyvolil jsem vás, protož vás svět nenávidí (J 15,19).

³⁵⁴ Ale vidím jiný zákon v údech svých, odporující zákonu myslí mé a jímající mne, tak abych byl vězeň zákona hřícha, kterýž jest v údech mých (Ř 7,23). Nebo tělo žádá proti Duchu, a Duch proti tělu. Ty pak věci jsou sobě vespolek odporné, tak abyste ne hned, což byste chtěli, to činili (Ga 5,17).

³⁵⁵ Bdětež a modlte se, abyste nevešli v pokušení. Duchť zajisté hotov jest, ale tělo nemocno (Mt 26,41). Vizte, bděte a modlte se; nebo nevíte, kdy bude ten čas (Mk 13,33).

³⁵⁶ A vás tentýž Pán račiž rozmnožiti a rozhojniti v lásce, kterouž máte k sobě vespolek, i ke všechněm, jako i nás k vám, aby tak utvrzena byla srdce vaše neposkvrněná v svatosti, před Bohem a Otcem našim, ku příští Pána našeho Jezukrista, se všemi svatými jeho (1 Te 3,12-13). On pak Bůh pokoje posvětiž vás ve všem, a celý váš duch i duše i tělo bez úhony ku příští Pána našeho Jezukrista zachováno budiž (1 Te 5,23).

³⁵⁷ Nebo dí Písmo: Všeliký, kdož věří v něj, nebude zahanben. Neníť zajisté rozdílu mezi Židem a Řekem; nebo tentýž Pán všech, bohatý jest ke všem vzývajícím jej (Ř 10,11-12). Umít' Pán zbožné z pokušení vytrhnouti, nepravých pak ke dni soudu potrestaných dochovatí (2 Pt 2,9).

³⁵⁸ A jestliže byste co prosili ve jménu mém, toť učiním, aby oslaven byl Otec v Synu (J 14,13). Ne nám, Hospodine, ne nám, ale jménu svému dej čest, pro milosrdenství své a pro pravdu svou (Ž 115,1). A očistím je od všeliké nepravosti jejich, kterouž hřešili proti mně, a odpustím všecky nepravosti jejich, kterýmiž hřešili proti mně, a jimiž zpronevěřovali se mně. A toť mi bude k jménu, k radosti, k chvále, a k zvelebení mezi všemi národy země, kteříž uslyší o všem tom dobrém, kteréž já jim učiním, a děsíce se, třásti se budou nade vším tím dobrým a nade vším pokojem tím, kterýž já jim způsobím (Jr 33,8-9).

³⁵⁹ Nebo kolikžkoli jest zaslíbení Božích, v němť jsou: Jest, a v němť také jest Amen, k slávě Bohu skrze nás (2 K 1,20). A jsme-liť nevěrní, onť zůstává věrný; zapřítí sám sebe nemůže (2 Tm 2,13).

Dodatek

Co je základem tohoto katechismu?

Základem tohoto katechismu je Slovo Boží v Písmu svatém, které nazýváme obecně Biblií.

Které jsou jeho hlavní dva díly?

Jeho hlavní dva díly jsou Starý a Nový zákon.

Kolik knih má celá Bible?

Celá Bible má 66 knih, z čehož připadá na Starý zákon 39, na Nový zákon 27 knih.

Které jsou knihy Starého zákona?

Knihy Starého zákona jsou: 5 knih Mojžíšových, kniha Jozue, kniha Soudců, kniha Rut, 2 knihy Samuelovy, 2 knihy Královské, 2 knihy Paralipomenon, kniha Ezdrášova, kniha Nehemiášova, kniha Ester, kniha Jobova, kniha Žalmů, kniha Přísloví, kniha Kazatel, Píseň Šalamounova, proroctví Izaiáše, Jeremiáše, pláč Jeremiášův, Ezechiele, Daniele, Ozeáše, Joele, Amose, Abdiáše, Jonáše, Micheáše, Nahuma, Abakuka, Sofoniáše, Aggea, Zachariáše a Malachiáše.

Které jsou knihy Nového zákona?

Knihy Nového zákona jsou: Evangelium Matouše, Marka, Lukáše, Jana, Skutkové sv. apoštolů, epištoly Římanům, 2 Korintským, Galatským, Efezským, Filipenským, Kolossenským, 2 Tesselonicenským, 2 Timoteovi, Titovi, Filemonovi, Židům, Jakubova, 2 Petrovy, 3 Janovy, Judova, Zjevení sv. Jana.

Spisovatelé: Zachariáš Ursinus a Kašpar Olevian
Název díla: Katechismus nebo křesťanské učení
Vydalo: Českobratrské nakladatelství v Brně (Vlasta Procházková)
Přeložil: J. B. Jeschke
Léta Páně: 1949
Vytiskla: Tiskárna Stachý a spol., Brno – 2,701.712
Vydání: XVII. (naše čtvrté)
Cena: Brož. Kč 16,-